

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

С. М. Тимченко, Л. Г. Удовика

ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Практикум
для студентів юридичного факультету

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів
вищих навчальних закладів*

Київ
«Центр учбової літератури»
2008

ББК 67.0я73
Т 41
УДК 340.12 (075.8)

*Гриф надано
Міністерством освіти і науки України
(Лист № 1.4/18-Г-318 від 06.02.2008 р.)*

Рецензенти:

Коломоєць Т. О. – д.ю.н., професор, декан юридичного факультету Запорізького національного університету

Петков С. В. – д.ю.н., доцент, заступник начальника Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Бостан С. К. – к.і.н., доцент, професор кафедри теорії та історії держави і права Запорізького юридичного інституту ДДУВС

Тимченко С. М., Удовика Л. Г.

Т 41 Теорія держави і права. Практикум для студентів юридичних спеціальностей. — К.: Центр учбової літератури, 2008. — 248 с.

ISBN 978-966-364-741-8

Практикум підготовлений відповідно до навчальної програми з курсу теорії держави і права для юридичних вищих навчальних закладів України. Враховуючи приєднання національної системи вищої освіти до Болонського процесу, складовою якого виступає запровадження кредитно-модульної системи, особливого значення набуває здійснення належного контролю за якістю знань студентів. Для реалізації цього завдання розроблено тести і таблиці до кожної теми курсу.

Рекомендовано студентам юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів, аспірантам і викладачам для перевірки якості та рівня знань з курсу теорії держави та права. Практикум може бути використаний при проведенні модульного контролю, для забезпечення дистанційного навчання і контролю.

ББК 67.0я73

ISBN 978-966-364-741-8

© Тимченко С. М., Удовика Л. Г., 2008
© Центр учбової літератури, 2008

ПЕРЕДМОВА

Загальновідомо, що курс теорії держави і права є фундаментальним, вихідним, провідним, найбільш значущим і водночас складним у процесі всієї фахової підготовки юристів. Разом з тим, його викладання необхідне на початковому етапі навчання, оскільки засвоєння загальнотеоретичних положень і концепцій про державу і право дає студентам основу для вивчення галузевих юридичних наук. Належне оволодіння знаннями з теорії держави і права стає тим фундаментом, на якому будується вся система галузевих і міжгалузевих юридичних наук.

За останнє десятиліття теорія держави і права, як і вся вітчизняна юридична наука, збагатилася низкою наукових праць і навчальних посібників в яких пропонуються поряд із усталеними, нові методологічного незаангажовані підходи до вивчення державницьких і правових процесів і явищ. Для студента-першокурсника досить складно зорієнтуватись у всьому розмаїтті пропонованої літератури. Безперечно, викладач зорієнтує його в цьому пошуку. Та на особливу увагу заслуговує проблема самоконтролю і контролю якості набутих знань, оскільки вивчення теорії держави і права здійснюється на основі кредитно-модульної системи організації навчального процесу, метою якої є підвищення якості знань юристів, формування вміння самостійно, творчо і професійно вирішувати правові проблеми задля забезпечення конкурентоспроможності студентів у світовому освітньому просторі. Кредитно-модульна система покликана також забезпечити можливості навчання студентів за індивідуальною освітньо-професійною програмою з урахуванням вимог замовників і побажань студентів в отриманні кваліфікації, яка відповідає ринку праці.

Пропоновані тести і таблиці для перевірки якості і рівня знань студентів можуть використовуватись як самими студентами для самоконтролю, так і викладачами для проведення поточного, модульного, підсумкового контролю, для зарахування модулів, включених в індивідуальний план, при організації дистанційного навчання і контролю.

Використання в навчальному процесі тестів, таблиць, схем органічно поєднується із попереднім прослуховуванням лекцій, роботою

на семінарських заняттях, самостійним доопрацюванням матеріалу, індивідуальними консультаціями з викладачем.

Підготовка юристів високої кваліфікації, готових і здатних брати активну участь у розбудові демократичної, правової держави, формуванні громадянського суспільства в Україні потребує ґрунтовного засвоєння студентами-юристами загальних закономірностей виникнення, структури, функціонування й розвитку держави та права, врахування кращих гуманістичних і демократичних державно-правових здобутків людської цивілізації. Практикум покликаний сприяти формуванню і розвитку правових знань, творчого мислення, високої правосвідомості: буде спонукати студентів до постійного і систематичного підвищення рівня набутих знань із загальної теорії держави та права.

При розробці тестів і таблиць використовувались праці відомих вітчизняних науковців: В.Д.Бабкіна, С.В.Бобровник, В.С.Журавського, А.П.Зайця, О.В.Зайчука, Р.А.Калюжного, М.І.Козюбри, А.М.Колодія, В.В.Копейчикова, О.Л.Копиленка, В.О.Котюка, В.С.Кульчицького, П.П.Недбайла, Ю.М.Оборотова, Н.М.Оніщенко, О.О.Погрібного, Н.С.Прозорової, П.М.Рабіновича, В.Ф.Селіванова, В.Ф.Сіренко, В.М.Сирих, О.Ф.Скакун, С.С.Сливки, Б.Й.Тищика Ю.С.Шемшученка та ін.

У ході підготовки практикуму використовувалися також здобутки відомих російських правників: С.С.Алексєєва М.О.Баймуратова, О.Б.Венгерова, Д.А.Керімова, С.О.Комарова, В.В.Лазарева, М.М.Марченка, М.І.Матузова, В.С.Нерсєсянца, О.В.Сурилова. В.Н.Хропанюка та ін.

МОДУЛЬ 1

ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ, СИСТЕМА І ФУНКЦІЇ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ

1. Яке з визначень правильно відображає предмет теорії держави і права?

а) предметом теорії держави і права є вивчення виникнення і розвитку конкретних держав та правових систем у всій їх історичній своєрідності, включаючи випадкові державно-правові процеси і явища;

б) предметом теорії держави і права є дослідження певної сфери державного життя та конкретної галузі права і законодавства;

в) предмет теорії держави і права — загальні закономірності виникнення, розвитку і функціонування держави і права як самостійних, органічно взаємопов'язаних між собою соціальних інститутів;

г) предмет теорії держави і права — діяльність і відносини у здійсненні влади в суспільстві, а також закономірності функціонування і розвитку політики і політичної влади, політичних інтересів, відносин, свідомості, діяльності.

2. До характеристики якої юридичної науки слід віднести визначення: «Система об'єктивних знань про найбільш загальні закономірності виникнення, розвитку і функціонування держави і права, а також органічно пов'язаних з ними явищ і процесів, які їх супроводжують»:

а) державне право;

б) теорія держави і права;

в) трудове право.

3. До якого поняття відноситься наведене визначення: «Система методів, набір способів, засобів дослідницької діяльності, знання про них»:

- а) методологія;
- б) концепція;
- в) парадигма.

4. Який із перерахованих методів застосовується для аналізу схожості, розбіжності і класифікації правових систем?

- а) статистичний метод;
- б) метод порівняльного правознавства (правової компаративістики);
- в) кібернетичний метод.

5. Які найважливіші принципи загальнотеоретичного дослідження притаманні теорії держави і права?

- а) історизм, об'єктивність, конкретність, плюралізм;
- б) партійність;
- в) корпоративність;
- д) комплексність.

6. Які із перерахованих наук є галузевими юридичними науками?

- а) криміналістика, судова психіатрія, судова медицина;
- б) конституційне право, цивільне право, фінансове право;
- в) історія політичних і правових вчень, теорія держави і права;
- г) кримінологія, судова бухгалтерія.

7. Які функції виконує теорія держави і права як наука?

- а) онтологічну й евристичну;
- б) методологічну і прогностичну;
- в) гносеологічну, аксіологічну;
- г) констатаційну, інтерпретаційну, ідеологічну;
- д) всі перераховані функції.

Заповніть таблицю 1. Предмет юридичної науки.

До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Юридична наука	Об'єктивні властивості права і держави в їх поняттєво-юридичному розумінні та вираженні, загальні й окремі закономірності виникнення, розвитку і функціонування держави і права в їх структурній багатоманітності
2	Предмет юридичної науки	Система знань про об'єктивні властивості права і держави в їх поняттєво-юридичному розумінні й вираженні; про загальні та окремі закономірності виникнення, розвитку й функціонування держави і права в їх структурній багатоманітності
3	Об'єкт юридичної науки	Загальне вчення про право, що виникло у XXVII ст. й охоплювало весь зміст правознавства в єдності і системі, в його основних і загальних засадах
4	Енциклопедія права	Держава і право в їх єдності, відмінностях і взаємодії
5	Філософія права	Система наукових знань про об'єктивні властивості держави і права (їх внутрішню структуру і логіку розвитку); про основні та загальні закономірності виникнення, розвитку й функціонування державно-правових явищ
6	Теорія держави і права	Сукупність логічних прийомів і конкретних засобів пізнання загальних та основних закономірностей виникнення, розвитку й функціонування держави і права
7	Предмет теорії держави і права	Основні напрями її теоретичного і практичного призначення, що виконуються в суспільстві з метою його прогресивного перетворення
8	Функції теорії держави і права	Об'єктивні властивості держави і права, основні та загальні закономірності виникнення розвитку й функціонування державних і правових явищ
9	Методи теорії держави і права	Філософське вчення про право, предмет якого є сенс права, ідея права, специфіка вияву закономірностей права серед інших соціальних закономірностей

Заповніть таблицю 2. Поняття, структура, методи юридичної науки

1	Ознаки юридичної науки	1)
		2)
		3)
2	Функції юридичної науки	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)
		7)
3	Структура юридичної науки	1)
		2)
		3)
		4)
4	Ознаки теорії держави і права	1)
		2)
		3)
5	Функції теорії держави та права	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)
		7)
6	Групи методів науки теорії держави та права	1)
		2)
		3)
7	Загальнофілософські методи	1)
		2)
		3)
		4)
		5)

8	Спеціальні методи	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
9	Приватнонаукові методи	1)
		2)
		3)
		4)
		5)

Заповніть таблицю 3. Види наук і система юридичних наук

1	Види наук за характером знань	1)
		2)
		3)
		4)
2	Види наук за безпосереднім відношенням до практики	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
3	Історико-теоретичні науки	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)
4	Галузеві юридичні науки	1)
		2)
		3)
		4)
		5)

5	Міжгалузеві	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
6	Міжнародне право	1)
		2)
		3)
7	Прикладні юридичні науки	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)
8	Науки, що вивчають зарубіжні державу і право	1)
		2)
		3)
		4)
		5)

ТЕМА 2. ПОХОДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ

1. Основними теоріями походження держави є:

- а) теологічна; патріархальна, договірна, органічна, матеріалістична, насильства, демократична;
- б) патріархальна, теологічна; договірна, органічна, матеріалістична, насильства;
- в) патріархальна, теологічна; договірна, органічна, матеріалістична, насильства, ціннісна;
- г) природна, позитивна, негативна.

2. Прибічниками договірної теорії (теорії суспільного договору) є:

- а) Е.Дюрінг, Л.Гумплович, К.Каутський;
- б) К. Маркс, Ф.Енгельс, В.Ленін;
- в) Платон, Аристотель, Р.Фільмер, М.Михайловський;
- г) Г.Гроцій, Дж.Локк, Т.Гоббс, Ж.-Ж. Руссо.

3. Яку теорію походження держави і права розвивали Гумплович, Дюрінг, Каутський?

- а) патріархальну;
- б) теорію насильства;
- в) психологічну;
- г) теологічну.

4. Яку теорію походження держави і права розробляли Аристотель, Фільмер, Михайловський?

- а) класову;
- б) теологічну;
- в) патріархальну;
- г) органічну.

5. Назвіть представників «класової теорії» походження держави і права:

- а) Макіавеллі, Гамільтон;
- б) Маркс, Енгельс, Ленін;
- в) Михайловський, Бакунін;
- г) Спенсер, Марітен.

6. Яку концепцію походження держави відстоювали Ф.Аквінський і Ж.Марітен?

- а) іригаційну;
- б) природно-правову;
- в) теологічну;
- г) органічну.

7. Назвіть теорію походження держави і права, яка пов'язує їх виникнення з сім'єю, що збільшилася, розрослася, де влада глави держави походить від влади батька над членами сім'ї:

- а) патріархальна;
- б) теорія насильства;
- в) теологічна;
- г) органічна.

8. Суспільство це —

а) суверенна політико-територіальна організація суспільства, що володіє владою, яка здійснюється державним апаратом на основі юридичних норм, що забезпечують захист і узгодження суспільних, групових, індивідуальних інтересів і використовує, у разі потреби, легальний примус;

б) система взаємодії людей, які пов'язані між собою інтересами у сфері виробництва, обміну, використання життєвих благ і встановлюють межі поведінки в суспільних інтересах за допомогою соціальних норм (у тому числі юридичних);

в) система взаємодії в межах права вільних і рівноправних громадян держави, їх об'єднань, що добровільно сформувались і перебувають у відносинах конкуренції й солідарності, поза безпосереднім втручанням держави, покликаної створювати умови для їх вільного розвитку;

г) система взаємодії людей, які пов'язані між собою інтересами у сфері виробництва, обміну, використання життєвих благ і встановлюють межі поведінки в суспільних інтересах за допомогою соціальних норм (у тому числі юридичних).

9. Що визначається як правило поведінки, яке склалось внаслідок фактичного його застосування протягом тривалого часу?

- а) право;
- б) звичай;
- в) мораль.

10. В якому суспільстві відносини між людьми регулюють «мононорми»?

- а) рабовласницькому;
- б) феодальному;
- в) первісному.

11. Які ознаки притаманні нормативній регуляції первісного суспільства?

- а) перевага заборон; неподільність прав та обов'язків;
- б) відсутність механізму примусу відокремленого від суспільства, який забезпечує виконання норм;
- в) все перераховане + основна форма — звичай.

12. Виберіть поняття до визначення: «Загальне правило поведінки людей, яке встановлює зразок, еталон, масштаб, яким вони повинні керуватись»:

- а) норма;
- б) індивідуальний припис;
- в) наказ.

13. Яким терміном позначається форма сумісної життєдіяльності людей, що склалася історично, структуру якої утворюють соціальні суб'єкти, соціальна діяльність та соціальні відносини?

- а) громада;
- б) суспільство;
- в) держава.

14. Які ознаки відрізняють право від соціальних норм первісного суспільства?

- а) загальнообов'язкова нормативність; формальна визначеність;
- б) інституціональність; забезпеченість державним примусом;
- в) все перераховане.

15. Які функції виконує право в ранньокласових суспільствах?

- а) регулятивну, охоронну;
- б) ідеологічну, виховну;
- в) всі перераховані.

Заповніть таблицю 1. Теорії походження держави. До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Патріархальна теорія походження держави	Грунтується на ідеї божественного створення держави з метою реалізації загального блага. Вона обґрунтовує панування духовної влади над світською, церкви — над державою. Кожній людині наказується упокоритись перед волею Бога, який встановив державну владу, підкоритись тій владі, яка санкціонована церквою. Представники: А.Августин, Ф.Аквінський
2	Теологічна теорія	Відповідно до цієї теорії, держава походить від патріархальної сім'ї, внаслідок її розростання: сім'я — сукупність сімей (селище) — сукупність селищ (держава). Представники: Аристотель, Р.Фільмер, М.Михайловський
3	Договірна теорія	Ототожнює процес виникнення і функціонування держави з біологічним організмом. Уявлення про державу як про своєрідну подібність людського організму сформульовані ще давньогрецькими мислителями. М.Спенсеру ХІХ ст. розвив цю думку, заявивши, що держава — це суспільний організм, який складається з окремих людей, подібно до того, як живий організм складається з клітин
4	Органічна теорія	Дана теорія ґрунтується на ідеї походження держави в результаті угоди (договору) як акта розумної волі людей. Об'єднання людей в єдиний державний союз розглядається як природна вимога збереження людського роду і забезпечення справедливості, свободи і порядку. Представники: Г.Гроцій, Ш.Монтеск'є, Б.Спіноза, Т.Гоббс, Ж.Руссо, Д.Дідро

5	Теорія насильства	Грунтується на тезі про економічні причини (наявність приватної власності) виникнення держави, які породили розкол суспільства на класи з протилежними інтересами. Представники: К.Маркс, Ф.Енгельс
6	Матеріалістична (класова) теорія	Пояснює виникнення держави як результат війн, насильницького підкорення одними людьми інших. Представники: Л.Гумплович, К.Каутський, Є.Дюрінг
7	Космічна теорія	У цій теорії обґрунтовано виникнення держави і права завдяки особливим властивостям, що закладені у людській психіці, якій характерна потреба до наслідування, покорі, усвідомлення залежності від видатної особистості, яка спроможна керувати суспільством. Представники: Л.Петражицький, Д.Фрезер
8	Психологічна теорія	Ж. Гобіно, Ф. Ніцше причиною виникнення держави вважали розподіл суспільства на вищі і нижчі раси; перші покликані панувати в суспільстві, другі – сліпо підкоряються першим
9	Расова теорія	Найновіша теорія виникнення держави, суть якої полягає в тому, що держава виникла і була запропонована як вища організація управління суспільством іншими космічними цивілізаціями

Заповніть таблицю 2. Походження держави

1	Основні теорії походження держави та їх представники	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)
		7)
		8)

2	Причини виникнення держав	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
3	Особливості виникнення держав східного типу	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
4	Шляхи виникнення держав	1)
		2)
5	Форми виникнення держав	1)
		2)
		3)
6	Особливості влади в первісному суспільстві	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
7	Економічні причини виникнення держави	1)
		2)
		3)
		4)
8	Політичні причини виникнення держави	1)
		2)
		3)
		4)
9	Соціальні причини виникнення держави	1)
		2)
		3)
10	Культурні причини виникнення держави	1)
		2)
		3)
		4)

ТЕМА 3. ДЕРЖАВНА ВЛАДА І ДЕРЖАВА

1. До основних ознак держави відносяться:

а) територія, населення, наявність особливого апарату держави, суверенітет, офіційна система оподаткування;

б) територія, населення, наявність особливого апарату держави, державна символіка, мова, офіційна система оподаткування;

в) територія, населення, наявність особливого апарату держави, суверенітет, здатність держави надавати позики та кредити;

г) територія, населення, наявність особливого апарату держави, суверенітет, офіційна система оподаткування, грошова одиниця, столиця, мова, державна символіка.

2. Держава це —

а) упорядкована на засадах права система всіх політичних явищ, що функціонують і взаємодіють (або протидіють) у суспільстві з метою завоювання, утримання або участі в політичній владі;

б) система взаємодії людей, які пов'язані між собою інтересами у сфері виробництва, обміну, споживання життєвих благ і встановлюють межі поведінки в суспільних інтересах за допомогою соціальних норм (у тому числі юридичних);

в) система взаємодії в межах права вільних і рівноправних громадян держави, їх об'єднань, що добровільно сформувались і перебувають у відносинах конкуренції й солідарності, поза безпосереднім втручанням держави, покликаної створювати умови для їх вільного розвитку;

г) суверенна політико-територіальна організація суспільства, що володіє владою, яка здійснюється державним апаратом на основі юридичних норм, що забезпечують захист і узгодження суспільних, групових, індивідуальних інтересів із використанням, у разі потреби, легального примусу.

3. Які ознаки відрізняють державу від будь-яких політичних організацій суспільства?

а) взаємодія з міжнародними організаціями; володіння власністю на основні знаряддя і засоби виробництва;

б) наявність конституційного акта; монополія на освоєння космічного простору;

в) прерогатива на видання загальнообов'язкових нормативно-правових актів; суверенітет; монополія на примусову владу стосовно населення;

г) прерогатива на видання загальнообов'язкових нормативно-правових актів; суверенітет; монополія на примусову владу стосовно населення; взаємодія з міжнародними організаціями; володіння власністю на основні знаряддя і засоби виробництва.

4. Функції держави це:

а) основні напрями впливу права на волю, свідомість, поведінку суб'єктів права та суспільні відносини з метою їх врегулювання;

б) основні напрями її дослідження, що характеризують сутність, зміст і призначення теорії держави і права;

в) основні напрями впливу правосвідомості на розвиток суспільних відносин;

г) основні напрями діяльності держави, що відображають її сутність і зміст, а також характеризують те соціальне призначення, яке має держава в суспільстві.

5. Основними внутрішніми функціями цивілізованої держави є:

а) політична, економічна, оподаткування і фінансового контролю, соціальна, екологічна, культурна (духовна), інформаційна, правоохоронна;

б) політична, економічна, оподаткування і фінансового контролю, соціальна, екологічна, культурна (духовна), інформаційна, правоохоронна, виховна;

в) політична, економічна, екологічна, культурна (гуманітарна), інформаційна, оборона держави, підтримання світового правопорядку;

г) політична, економічна, оподаткування, ціннісна, регулятивна, соціальна, екологічна, культурна (духовна), інформаційна, правоохоронна, виховна, підтримання світового правопорядку.

6. Методами здійснення державних функцій є:

а) законодавство, управління, застосування, контрольно-наглядова діяльність, виховання;

б) переконання, заохочення і примус;

в) законодавство, управління, правосуддя, контроль і нагляд, правоохоронна та правореалізаційна діяльність;

г) законодавство, управління, правозастосовна та правореалізаційна діяльність, виховна та дисциплінарна діяльність.

7. Які ознаки відрізняють державу від будь-яких політичних організацій суспільства?

а) взаємодія з міжнародними організаціями; володіння власністю на основні знаряддя і засоби виробництва;

б) наявність конституційного акта; монополія на освоєння космічного простору;

в) прерогатива на видання загальнообов'язкових нормативно-правових актів; суверенітет; монополія на примусову владу стосовно населення.

8. Як називається властивість держави, яка проявляється у верховенстві державної влади в країні та її незалежності зовні?

а) правосуб'єктність;

б) державний суверенітет;

в) правоздатність.

9. Які з названих властивостей стосуються верховенства державної влади у країні?

а) правореалізація;

б) нормотворчість;

в) здійснення владних повноважень за каналами: законодавства, державного управління, правосуддя, державного нагляду і контролю.

10. Форми здійснення функцій держави:

а) правова, інформаційна, організаційна;

б) правоохоронна, правозастосовна;

в) установча, організаційна;

г) правові та організаційні.

11. Управлінська форма здійснення функцій держави, що полягає у вчиненні юридично значимих дій з виконання державних функцій у порядку, визначеному законом і має правові наслідки, це:

- а) правова форма діяльності держави;
- б) організаційна форма діяльності держави;
- в) організаційно-правова форма діяльності держави;
- г) організаційно-правова форма діяльності держави;

Заповніть таблицю 1. Влада і держава.

До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Влада	Вольові (керівництва — підкорення) відносини між людьми з приводу організації їх спільної діяльності, вироблення та здійснення спільної для даного соціального колективу волі (інтересу)
2	Соціальна (публічна) влада	Присутня (хоча й у прихованій формі) скрізь, де є усталені об'єднання людей: у сім'ї, виробничих колективах, державі, тобто там, де є реальні можливості і спроможність впливати на поведінку людей за допомогою яких-небудь засобів
3	Політична влада	Публічно-політичні, вольові (керівництва — підкорення) відносини, що утворюються між державним апаратом і суб'єктами політичної системи суспільства на підґрунті правових норм, зі спиранням, у разі потреби, на державний примус
4	Державна влада	Публічні, вольові (керівництва — підкорення) відносини, що утворюються між суб'єктами політичної системи суспільства (у тому числі державою) на основі політичних і правових норм
5	Держава	Політико-юридична властивість державної влади, яка означає її верховенство і повноту всередині країни, незалежність і рівноправність зовні
6	Суверенітет держави	Суверена політико-територіальна організація суспільства, що володіє владою, яка здійснюється державним апаратом на основі юридичних норм, що забезпечують захист і узгодження суспільних, групових, індивідуальних інтересів зі спиранням, у разі потреби, на легальний примус

7	Суверенітет народу	Внутрішній зміст її діяльності, який виражає єдність загальносоціальних і вузькокласових (групових) інтересів громадян. Будь-яка держава, разом із вирішенням суто класових завдань, виконує й загальносоціальні завдання («спільні справи»), без яких не може функціонувати жодне суспільство
8	Суверенітет нації	Означає верховенство народу як джерела і носія влади, його право самому вирішувати свою долю, безпосередньо або через представницькі органи брати участь у формуванні напряду політики своєї держави, складу її органів, контролювати діяльність державної влади
9	Сутність держави	Означає повновладдя нації, яке реалізується через її основні права
10	Тип держави	Соціокультурна система, що включає соціально-економічні умови життя суспільства, етнічні й релігійні основи, ступінь гармонії людини і природи, рівень свободи особи: економічної, політичної, соціальної і духовної
11	Цивілізація	Сукупність держав, що мають схожі загальні риси, які проявляються в єдності закономірностей і тенденцій розвитку, ґрунтуванні на однакових економічних (виробничих) відносинах, на однаковому поєднанні загальносоціального і вузькогрупового (класового) аспектів їх сутності, аналогічному рівні культурно-духовного розвитку

Заповніть таблицю 2. Державна влада і держава

1	Ознаки державної влади	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)

2	Ознаки соціальної влади первіснообщинного ладу	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
3	Ознаки держави	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)
		7)
		8)
4	Ознаки державного суверенітету України	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)
5	Функції держави за засобами її діяльності	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
6	Функції держави за сферами діяльності (внутрішні)	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)
		7)

7	Функції держави за сферами діяльності (зовнішні)	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
8	Підходи до типології держав	1)
		2)
9	Типи держав за рівнем захисту прав і свобод	1)
		2)
10	Типи держав за способом набуття влади	1)
		2)
11	Концепції сучасної держави	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)
		7)
		8)
		9)

Заповніть таблицю 3. Методи здійснення функцій держави.

До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Правові методи	Засоби, способи і прийоми, що одержали закріплення у відповідних нормативно-правових актах (метод організації і перевірки виконання, інформаційного забезпечення, підбору і розміщення кадрів та ін.)
2	Організаційні методи	Роз'яснення доцільності і необхідності певної діяльності або дій через засоби масової інформації та іншими шляхами
3	Організаційно-правові методи	Стимулювання діяльності громадян шляхом наділення суб'єктивними правами, пільгами тощо

4	Переконання	Засоби, способи і прийоми, за допомогою яких здійснюються відповідні форми організаційної діяльності держави. Вони можуть бути загальними і конкретними
5	Заохочення	Засоби, способи і прийоми, за допомогою яких здійснюється нормотворча, правоохоронна, правозастосовна, установча, контрольно-наглядова, інтерпретаційно-правова форми діяльності держави
6	Переконання	Законне обмеження свободи вибору поведінки шляхом силового тиску
7	Безпосереднє управління	При наданні свободи вибору дій орієнтування громадян на бажаний варіант поведінки
8	Легалізований примус	Оповіщення про рішення, прийняті державою, з метою формування суспільної думки
9	Рекомендації	Здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності державних органів відповідно до їх компетенції
10	Інформування	Роз'яснення доцільності і необхідності певної діяльності або дій через засоби масової інформації та іншими шляхами

Заповніть таблицю 4. Типологія держав. До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Формаційний підхід	Покладає в основу типової класифікації держав поняття «цивілізація», її рівень, досягнутий тими чи іншими народами
2	Цивілізаційний підхід	Заснований на марксистському вченні про зміну суспільно-економічних формацій на основі їх базису — типу виробничих відносин, кожній із яких відповідає свій історичний тип держав
3	Теорія «конвергенції»	Ця теорія стала протипагою, антиподом концепції держави «нічного сторожа» («мінімальної» держави), що відстоювала невтручання держави в економічну сферу, у відносини робітника та підприємця, у соціальні питання. Дж. Мюрдаль, Дж. Стречи та ін.

4	Концепція держави «загального благоденства»	Відповідно до цієї теорії в умовах науково-технічної революції втрачається відмінність між капіталістичною та соціалістичною державами, відбувається їх зближення шляхом запозичення одна в одної позитивних рис, створюється «єдине постіндустріальне суспільство». П. Сорокін, Дж. Гелбрейт та ін.
5	Теорія еліт	Це перехідний тип держави, який існує в період переходу від буржуазного типу до соціальної демократії; це організація політичної влади більшості населення, яка забезпечує необхідний консенсус усіх його частин та перехід до створення умов, потрібних для повного й безперешкодного здійснення основних прав людини і прав нації (народу) й прогресу суспільства на засадах соціальної демократії
6	Держава соціально-демократичної орієнтації	Політична організація суспільства, в якій право обмежує і підпорядковує собі державну владу, а основні права особи і її соціальна безпека є змістом свободи, яка закріплена в законах, це підґрунтя громадянського суспільства. Виходячи із можливості існування у громадянському суспільстві різних суперечливих інтересів, ідея держави проявляється як забезпечення всезагального інтересу, як інституція гарантування й захисту прав людини
7	Теорія правової держави	Держава, яка прагне до забезпечення кожному громадянину гідних умов існування, соціальної захищеності, співучасті в управлінні виробництвом, а в ідеалі – приблизно однакових життєвих шансів
8	Теорія соціальної держава	Сутність цієї теорії полягає в боротьбі панівної меншості, яка керує державою, та підпорядкованої більшості до якої належить усе інше населення. Г.Москва та В.Парето та ін.

Заповніть таблицю 5. Функції держави. Типологія держав

1	Критерії класифікації функцій держави	1)			
		2)			
		3)			
		4)			
		5)			
		6)			
2	Перерахуйте правові форми діяльності держави	1)			
		2)			
		3)			
		4)			
3	Методи здійснення функцій держави	1)			
		2)			
		3)			
4	Історичні типи держав	1)			
		2)			
		3)			
		4)			
		5)			
5	Критерії класифікації держав та відповідні види	I) за методами здійснення влади	1)	2)	
		II)	1)	2) світські	3)
		III)	1) східні	2)	3)
		IV)	1) легітимні		
6	Види цивілізацій згідно з цивілізаційним підходом	1)			
		2)			
7	Основні права нації	1)			
		2)			
		3)			
		4)			
		5)			

8	Держава має такі суверенні права	1)
		2)
		3)
		4)
		5)

Заповніть таблицю 6. Форми здійснення функцій держави. До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Правова	Діяльність, що полягає у виконанні юридично значимих дій, спрямованих на охорону суспільних відносин, урегульованих правом, на захист індивіда від правопорушень і притягненні винних до відповідальності
2	Організаційна	Діяльність компетентних органів і посадових осіб, що полягає у виконанні юридично значимих дій по офіційному встановленню, санкціонуванню, зміні, скасуванню норм права, яка завершується оприлюдненням нормативно-правових актів та інших джерел (форм) права (нормативно-правових договорів, правових прецедентів та ін.), а також по їх систематизації
3	Правотворча	Управлінська діяльність, що позбавлена юридичної оболонки: не вимагає суворого юридичного оформлення, не пов'язана з виконанням юридично значимих дій, які спричиняють за собою правові наслідки
4	Правозастосовна	Діяльність компетентних органів і посадових осіб, що полягає у виконанні юридично значимих дій по офіційному тлумаченню (інтерпретації) правових норм, яка завершується прийняттям актів тлумачення (інтерпретаційних актів)
5	Правоохоронна	Управлінська діяльність держави, що полягає у здійсненні юридично значимих дій по виконанню державних функцій у порядку, визначеному законом, і має правові наслідки

6	Інтерпретаційно-правова	Діяльність компетентних органів і посадових осіб, що полягає у виконанні юридично значимих дій по розгляду і вирішенню індивідуальних юридичних справ, які завершуються прийняттям правозастосовного акта
7	Установча	Розробка наукових рекомендацій; підготовка проектів документів; підбір і розміщення кадрів та інша поточна робота із забезпечення діяльності органів держави
8	Контрольно-наглядова	Організація бухгалтерського обліку, статистики, постачання та інша оперативно-технічна і господарська робота
9	Організаційно-регламентуюча	Діяльність, що полягає у виконанні юридично значимих дій по формуванню, перетворенню або скасуванню органів держави, їх структурних підрозділів, посадових осіб
10	Організаційно-господарська	Діяльність, що полягає у виконанні юридично значимих дій по спостереженню (перевірці) за дотриманням підконтрольними суб'єктами правових норм і припиненню правопорушень певними організаційно-правовими засобами
11	Організаційно-контролююча	Організація інформування про нормативні акти, їх роз'яснення, формування суспільної думки та проведення іншої пропагандистської роботи
12	Організаційно-ідеологічна (інформаційна)	Організація недержавного контролю в різних сферах суспільних відносин як об'єктах діяльності держави

ТЕМА 4. ДЕРЖАВА В ПОЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ СУСПІЛЬСТВА

1. Які ознаки відрізняють державу від будь-яких політичних організацій суспільства?

- а) взаємодія з міжнародними організаціями; володіння власністю на основні знаряддя і засоби виробництва;
- б) наявність конституційного акта; монополія на освоєння космічного простору;
- в) прерогатива на видання загальнообов'язкових нормативно-правових актів; суверенітет; монополія на примусову владу стосовно населення;
- г) прерогатива на видання загальнообов'язкових нормативно-правових актів; суверенітет; монополія на примусову владу стосовно населення; взаємодія з міжнародними організаціями; володіння власністю на основні знаряддя і засоби виробництва.

2. Політична партія це —

- а) добровільне об'єднання людей, що виражає волю певних соціальних груп, які прагнуть домогтися або утримати державну владу, впливають на політику держави відповідно до програми і статуту своєї діяльності;
- б) впорядкована на засадах права система всіх політичних явищ, які взаємодіють (або протидіють) у суспільстві з метою завоювання, утримання або участі в політичній владі;
- в) добровільне об'єднання людей, що створене ними для досягнення особистих і громадських цілей, що діє на засадах самоорганізації, самоврядування, самооплати (спілки, товариства, групи, об'єднання не засновані урядом або міждержавною угодою);
- г) добровільне громадське формування людей, створене на основі спільності інтересів для реалізації своїх прав і свобод.

3. Вольові відносини між людьми з приводу організації їх спільної діяльності, вироблення та здійснення спільної для даного соціального колективу волі (інтересу) це влада:

- а) політична;
- б) державна;
- в) соціальна;
- г) демократична.

4. Організація політичної влади, що створює умови для найбільш повного забезпечення реалізації прав і свобод людини та громадянина, а також для найбільш послідовного обмеження можливостей утиску (державною владою) громадян, це:

- а) соціальна держава;
- б) правова держава;
- в) демократична держава;
- г) громадянське суспільство.

5. До якого поняття відноситься наведене визначення «Взяті в єдності і взаємодії державні, громадські організації, трудові колективи та інші політичні інститути (норми, відносини, тощо)».

- а) політична партія;
- б) держава;
- в) політична система суспільства.

6. До якого поняття слід віднести визначення: «Організація політичної влади, панівної частини населення»?

- а) демократія;
- б) держава;
- в) політична система суспільства.

7. Яким терміном позначається історично визначений тип суспільства, що засновується на певному способі виробництва?

- а) держава;
- б) правова система суспільства;
- в) суспільно-економічна формація.

8. Які відмінності між поняттями державної і політичної влади можна виявити, якщо виходити із концепції нетотожності державної і політичної влади стосовно демократичного громадянського суспільства?

а) поняття політичної влади — ширше за обсягом змісту. Воно включає в себе і поняття державної влади. Разом з тим, відмінність між державною та політичною владою виявляється у складі суб'єктів, яким притаманні відповідні владні повноваження: суб'єктами державної влади є органи держави, а суб'єктами політичної влади ви-

ступають політичні партії, інші політичні громадські об'єднання та суб'єкти виборчого процесу;

б) відмінності між державною та політичною владою полягають у тому, що вони мають різну сферу реалізації своїх повноважень: полем реалізації державної влади є (переважно) держава та її органи, а полем дії політичної влади є, в основному, громадянське суспільство;

в) все перераховане + відмінність між державною і політичною владою полягає в тому, що метод державно-владного впливу (примусу) є прерогативою суб'єктів державної влади.

9. Як називається властивість державної (політичної) влади, яка показує її подвійний характер владних відносин і виступає водночас як признання (підтримка) соціальними масами цієї влади і як здатність носіїв влади запевнити підвладних у справедливості своїх домагань?

- а) легітимність;
- б) правомірність;
- в) легальність.

10. Політична система — це:

а) виробничі відносини та економічні закони;

б) держава, профспілки, партії, церква та інші державно-політичні організації та рухи, які переслідують політичну мету, а також норми, політичні відносини і політична культура;

в) сфера діяльності, яка пов'язана із відносинами між класами, націями та іншими соціальними угрупованнями, у центрі якої — завдання завоювання, утримання та використання державної влади.

11. Що є центральним елементом політичної системи?

- а) політичні партії;
- б) держава;
- в) профспілки.

12. Які із перерахованих організацій є частиною політичної системи?

- а) клуб любителів природи;
- б) органи державного управління;
- в) політичні партії.

**Заповніть таблицю 1. Держава в політичній системі суспільства.
До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер**

1	Суспільство	Упорядкована на засадах права система всіх політичних явищ, що функціонують і взаємодіють (або протидіють) у суспільстві з метою завоювання, утримання або участі в політичній владі; це механізм організації і функціонування політичної влади
2	Політична система суспільства	Система взаємодії людей, які пов'язані між собою інтересами у сфері виробництва, обміну, споживання життєвих благ і встановлюють межі поведінки у спільних інтересах за допомогою соціальних норм (у тому числі — юридичних)
3	Об'єднання громадян	Цедобровільне (наоснові договору) об'єднання людей з метою виконання якої-небудь соціально корисної діяльності, воля якого визначається груповими інтересами індивідів, що входять до його складу, і яке організаційно й у майновому відношенні діє ззовні як єдине ціле від свого імені
4	Політичні партії	Добровільне об'єднання людей, створене ними для досягнення особистих і громадських цілей, що діє на засадах самоорганізації, самоврядування, самооплати (спілки, товариства, групи, об'єднання, не засновані урядом або міждержавною угодою)
5	Громадська організація	Добровільне об'єднання людей, які виражають волю певних соціальних груп, що прагнуть домогтися й утримати державну владу, впливають на політику держави відповідно до програми і статуту своєї діяльності
6	Корпорація	Добровільне громадське формування людей, створене на основі спільності інтересів для реалізації своїх прав і свобод
7	Політична культура	Відносини між соціальними групами, націями і народностями, між політичними інститутами, між державою і громадянами з приводу влади у зв'язку з виробленням і здійсненням політики

8	Політичні відносини	Передбачає придбання й нагромадження суб'єктами політичної системи спеціальних знань і досвіду в політичній сфері діяльності, сприйняття та засвоєння системи політичних цінностей, вироблення визначеного зразка поведінки
9	Політичні норми	Включає в себе ідеї, теорії, погляди, уявлення, почуття, традиції, що є відображенням політики і політичних відносин. Зміст виявляється у формі політичної діяльності, зокрема діяльності політичних інститутів, класів, партій, масових організацій, рухів
10	Політична свідомість	Система норм і принципів, що регулюють відносини між суб'єктами політичної системи, а також усіх інших нормативних регуляторів — моралі, звичаїв та ін.

Заповніть таблицю 2. Структура політичної системи

1	Елементи політичної системи	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
2	Підсистеми функціонування політичної системи	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
3	Громадські об'єднання можуть	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
4	Громадським об'єднанням забороняється	1)
		2)
		3)
		4)
		5)

5	Основними функціями політичної системи є:	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
6	Держава по відношенню до комерційних і некомерційних корпорацій встановлює	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)
		7)

ТЕМА 5. ФОРМА ДЕРЖАВИ

1. Форма державного правління це:

- а) порядок поділу території держави на певні складові частини і співвідношення влади між ними і державою в цілому;
- б) порядок утворення й організації вищих органів влади в державі;
- в) порядок здійснення державної влади в певні способи, певними методами і засобами;
- г) порядок (спосіб) організації та здійснення державної влади в країні.

2. Форма державного устрою це:

- а) порядок поділу території держави на певні складові частини і співвідношення влади між ними і державою в цілому;
- б) порядок утворення й організації вищих органів влади в державі;
- в) порядок здійснення державної влади в певні способи, певними методами і засобами;
- г) порядок (спосіб) організації та здійснення державної влади в країні.

3. Якій формі правління властиві перераховані ознаки: поєднання в руках президента повноважень глави держави і глави уряду; відсутність інституту парламентської відповідальності уряду; позапарламентський метод обрання президента; відповідальність уряду перед президентом?

- а) президентській республіці;
- б) парламентсько-президентській республіці;
- в) парламентській республіці;
- г) президентсько-парламентській республіці.

4. Тимчасовий союз суверенних держав, які об'єднались для досягнення певної мети і спільно здійснюють низку напрямів державної діяльності при збереженні в інших питаннях повної самостійності, це:

- а) федерація;
- б) унітарна держава;
- в) конфедерація;
- г) імперія.

5. Унітарна держава це —

- а) складна союзна держава, частинами якої є державні утворення, що мають суверенні права;
- б) проста єдина держава, частинами якої є адміністративно-територіальні одиниці, що не мають суверенних прав;
- в) тимчасовий союз суверенних держав, які об'єдналися для досягнення певної мети і спільно здійснюють низку напрямів державної діяльності при збереженні в інших питаннях певної самостійності.

6. Назвіть характерні риси західної (ліберальної) моделі співвідношення держави і економіки:

- а) держава, виступаючи в ролі «особистого вартового» і незалежного арбітра, охороняє конкурентні відносини товаровиробників, які вільно формуються;
- б) свобода особи, яка базується на недоторканному праві приватної власності. Пріоритет економічної саморегуляції перед державним втручанням в економіку;
- в) все перераховане + антимонопольне законодавство.

7. «Суккупність тісно взаємопов'язаних рис держави, які відповідають певній соціальній структурі суспільства, яка, у свою чергу, обумовлена економічним базисом суспільства» — це:

- а) тип держави;
- б) форма держави;
- в) функція держави.

8. Що виступає критерієм формаційної типології держави?

- а) виробничі відносини;
- б) суспільно-економічна формація;
- в) локальна цивілізація.

9. Який підхід до типології держав базується на позиції визначального впливу на державність духовно-моральних і соціокультурних факторів суспільного розвитку:

- а) системний;
- б) формаційний;
- в) цивілізаційний.

10. У працях яких авторів обґрунтовується цивілізаційний підхід до типології держави:

- а) Маркс К., Енгельс Ф., Ленін В.І., Сталін І.В.;
- б) Шпенглер О., Тойнбі А., Вебер М., Сорокін П., Зінгер М.;
- в) Джеферсон Т., Адамс Дж., Медісон Дж., Пейн Т.

11. Яке з наведених формулювань є найбільш загальним щодо визначення різноманітних типів держав?

- а) «машина» класового панування;
- б) продукт непримиренності класових протиріч;
- в) політична організація суверенної публічної влади, що історично відокремилась із суспільства і обумовлена його економічним устроєм, яка виражає та захищає загальні інтереси власників основних засобів виробництва, забезпечує виконання загальних справ, що витікають із природи суспільства.

12. Назвіть першу спробу створення держави диктатури пролетаріату:

- а) завоювання влади більшовиками в Петрограді у 1917 році;
- б) Паризька комуна 1871 року;
- в) диктатура якобінців.

13. «Структура вищих органів державної влади, порядок їх формування та розподіл компетенції між ними» — це:

- а) форма правління;
- б) форма державного устрою;
- в) форма державного режиму.

14. Назвіть українського вченого-юриста, який у ряді своїх праць розробив теоретичну конструкцію «держава соціально-демократичної орієнтації»:

- а) Копейчиков В.В.;
- б) Рабинович П.М.;
- в) Сурілов А.В.

15. Хто автор такого визначення держави: «Зосередження всіх розумових та моральних інтересів громадян»:

- а) Цицерон;

- б) Гумплович;
- в) Аристотель.

16. Як називається форма правління, при якій глава держави займає пост як спадкоємець і його влада вважається похідною від будь-якої іншої влади, органу або виборців?

- а) демократія;
- б) монархія;
- в) тиранія.

17. Якій формі правління властиві такі риси: відповідальність уряду перед парламентом; формування уряду на парламентській основі з числа лідерів партій, які отримали більшість голосів у парламенті; обрання глави держави парламентом або спеціальною колегією, яку створює парламент?

- а) конституційна монархія;
- б) президентська республіка;
- в) парламентська республіка.

18. Визначте, у яких, країнах, форми правління можуть служити найбільш яскравими прикладами президентської республіки:

- а) Йорданія, Ісландія;
- б) США, Франція;
- в) Англія, ФРН.

19. Якій формі правління властиві перераховані ознаки: зосередження в руках президента повноважень глави держави і голови уряду; відсутність інституту парламентської відповідальності уряду; позапарламентський метод обрання президента; відповідальність уряду перед президентом?

- а) президентській республіці;
- б) парламентсько-президентській (змішаній) республіці;
- в) парламентській республіці.

20. Як називається форма правління, при якій глава держави є виборним та замінюваним, його влада є похідною від представницького органу та виборців?

- а) демократія;
- б) республіка;
- в) деспотія.

21. Назвіть рабовласницьку демократичну республіку:

- а) Афіньська держава;
- б) Великий Новгород;
- в) Вавілон.

22. Яка форма правління притаманна соціалістичній державі?

- а) дуалістична монархія;
- б) конституційна монархія;
- в) республіка.

23. Які з перерахованих ознак властиві радянській формі правління:

- а) розподіл влад;
- б) поєднання законодавчих, виконавчих та контрольних функцій;
- в) організаційні принципи демократичного централізму.

24. Які з перерахованих держав є федеративними?

- а) ФРН, США;
- б) Австрія, Канада;
- в) Англія, Франція.

25. «Єдина держава, яка підрозділяється на адміністративно-територіальні одиниці, що не володіють політичною самостійністю» — це:

- а) унітарна держава;
- б) конфедерація;
- в) федерація.

26. «Сукупність методів та засобів здійснення державної влади, а також рівень політичної свободи в суспільстві та характер правового стану особи» — це:

- а) політико-правовий режим;
- б) політична система;
- в) система державного управління.

27. Які із перерахованих ознак властиві авторитарному політико-правовому режиму?

а) ліквідація або значне обмеження прав та свобод громадян. Заборона діяльності опозиційних партій. Обмеження ролі виборних органів влади та посилення ролі виконавчих органів;

б) зосередження значних владних повноважень у руках глави держави та уряду;

в) все перераховане + зведення ролі парламенту до стану суто формальних інститутів.

28. Які з перерахованих рис були притаманні тоталітаризму в радянській державі?

а) безроздільне панування в політичному житті єдиної масової партії. Лідер з формально необмеженими повноваженнями. Практично непідконтрольний народові партійно-державний апарат;

б) машина примусу і нотки соціального пригнічення. Ідеологічний монополізм;

в) все перераховане.

29. Україна як держава за формою правління є:

а) парламентська республіка;

б) президентська республіка;

в) парламентсько-президентська республіка;

г) президентсько-парламентська республіка;

30. Які фактори є вирішальними у визначенні напрямів діяльності держави, у постановці її мети та завдань на відповідному етапі розвитку суспільства?

а) сутність держави та її соціальне призначення;

б) форма правління та національно-державний устрій;

в) політико-правовий режим та адміністративно-територіальний устрій.

31. Основні напрями діяльності держави з управління суспільством, включаючи механізм державного впливу на розвиток суспільних процесів, це:

а) завдання держави;

б) функції держави;

в) форми держави.

32. Назвіть основні правові форми здійснення функції держави:

- а) правотворчість, правозастосування;
- б) правоохоронна;
- в) всі перераховані.

33. Яка функція притаманна державі будь-якого типу?

- а) культурно-виховна;
- б) захисту країни;
- в) продавлення опору переможених класів.

34. Яка функція держави повинна стати головною в цивілізованому суспільстві?

- а) екологічна;
- б) господарська;
- в) функція охорони інтересів людини, захисту її прав.

35. Про яку функцію йдеться в наведеному визначенні: «Забезпечення повного та точного здійснення законодавчих приписів всіма учасниками суспільних відносин»?

- а) охорона правопорядку;
- б) соціальна;
- в) фінансового контролю.

36. Які з перерахованих функцій відносяться до внутрішніх функцій держави в сучасних умовах?

- а) економічна, соціальна, екологічна, захисту прав людини та забезпечення законності і правопорядку;
- б) інтеграція у світову економіку, зовнішньоекономічного партнерства і підтримки іноземних інвестицій, співробітництва з іншими державами у вирішенні глобальних проблем сучасності;
- в) всі перераховані.

37. Які з перерахованих функцій є зовнішніми?

- а) економічна;
- б) інтеграції у світову економіку та підтримки іноземних інвестицій;
- в) екологічна.

38. Про яку функцію держави йдеться у наведеному визначенні: «Виявлення та облік прибутків виробників, частина яких направляється в державний бюджет для задоволення соціальних і загальнодержавних потреб»:

- а) економічна;
- б) соціальна;
- в) фінансового контролю.

39. Хто з авторів розумів соціальне призначення держави як «Затвердження загальної свободи»:

- а) Руссо, Лассаль;
- б) Гроцій;
- в) Платон, Аристотель, Гегель.

Заповніть таблицю 1. Форма держави.

До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Форма держави	Порядок (спосіб) організації та здійснення державної влади у країні
2	Форма державного правління	Порядок здійснення державної влади в певні способи певними методами й засобами
3	Форма державного устрою	Форма державного правління, при якій державна влада зосереджена цілком або частково в руках однієї особи — монарха, передається у спадщину, не залежить від населення (як правило, не затверджується ним)
4	Форма державного режиму	Порядок утворення й організації вищих органів влади в державі
5	Монархія	Порядок поділу території держави на певні складові частини і співвідношення влади між ними і державою в цілому
6	Республіка	Проста єдина держава, частинами якої є адміністративно-територіальні одиниці, що не мають суверенних прав
7	Унітарна держава	Форма державного правління, за якої вища державна влада здійснюється представницьким загальнонаціональним органом влади (парламентом), обраним народом на певний термін

8	Федерація	Тимчасовий союз суверенних держав, які об'єдналися для досягнення певних цілей і спільно здійснюють низку напрямів державної діяльності (оборона країни, зовнішня торгівля, митна справа, грошово-кредитна система тощо) при збереженні в інших питаннях повної самостійності
9	Конфедерація	Складна союзна держава, частинами якої є державні утворення, що мають суверенні права

Заповніть таблицю 2. Форма держави

1	Структура форми держави	1)
		2)
		3)
2	Форми державного правління	1)
		2)
3	Види монархій	1)
		2)
4	Види республік	1)
		2)
		3)
		4)
5	Форми державного строю	1)
		2)
		3)
		4)
6	Форми державного (політичного) режиму та їх різновиди	1)
		2)
7	Структура механізму держави	1)
		2)
		3)
8	Правові форми діяльності державного апарату	1)
		2)
		3)

Заповніть таблицю 3. Форма держави

1	Ознаки республіки	1) президентська
		2) парламентська
		3) змішана
2	Ознаки монархії	1) абсолютна
		2) конституційна
3	Ознаки унітарної держави	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
4	Ознаки федерації	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
5	Види федерацій за способом створення	1)
		2)
		3)
6	Види федерацій за способом розподілу й здійснення владних повноважень	1)
		2)
7	Ознаки конфедерації	1)
		2)
		3)
		4)
8	Ознаки демократичного режиму	1)
		2)
		3)
		4)
9	Ознаки антидемократичного режиму	1)
		2)
		3)
		4)

Заповніть таблицю 4. Форма держави.

До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Абсолютна монархія	Влада монарха обмежена конституцією, він не може прямо впливати на склад і політику уряду, що формується парламентом і підзвітний йому; парламент здійснює законодавчу діяльність (Велика Британія, Іспанія, Данія та ін.)
2	Конституційна монархія	Монарх не обмежений конституцією; здійснює законодавчу діяльність; керує урядом, який формує сам; контролює правосуддя, місцеве самоврядування, тобто вся державна влада зосереджена в його руках (характерна для рабовласницьких і феодальних суспільств)
3	Президентська республіка	Глава держави (президент) не може впливати на склад і політику уряду, який формується парламентом і підзвітний йому. Повноважень у президента менше, ніж у прем'єр-міністра
4	Парламентська республіка	Глава держави (президент) пропонує склад уряду (насамперед кандидатуру прем'єр-міністра), який підлягає обов'язковому затвердженню парламентом
5	Змішана республіка	Глава держави (президент) особисто або з подальшим схваленням верхньої палати парламенту формує склад уряду, яким керує сам
6	Авторитарний режим	Крайня форма антидемократичного режиму. Характеризується повним пануванням держави над людиною і суспільством; одержавленням усіх легальних громадських організацій; не обмеженими законом і закону не підвладними повноваженнями влад
7	Тоталітарний режим	Не є настільки різким у крайніх, реакційних проявах, як тоталітарний режим. Він поєднує в собі риси тоталітарного і демократичного режимів

8	Ліберально-демократичний режим	Характеризується нелише політичною рівністю, а й рівністю соціально-економічних прав; соціальна рівність людей; забезпечення матеріального достатку та ін.
9	Соціал-демократичний режим	Притаманний індивідуалізм, парламентаризм, обмеження компетенції та сфери діяльності держави як правило охороною громадського порядку; поділ влади, створення механізму стримування і противаг; обмеження влади більшості над меншістю

ТЕМА 6. МЕХАНІЗМ І АПАРАТ ДЕРЖАВИ

1. Система пов'язаних між собою, об'єднаних загальними принципами і цілями державних органів, які наділені владними повноваженнями та матеріально-технічними засобами щодо здійснення завдань і функцій держави, це:

- а) політична система;
- б) система органів виконавчої влади;
- в) державний апарат;
- г) механізм держави.

2. Вищим органом у системі виконавчої влади є:

- а) Президент України;
- б) Верховна Рада України;
- в) Кабінет Міністрів України;
- г) Верховний Суд України;
- д) Конституційний Суд України.

3. Референдум не допускається щодо законопроектів з питань:

- а) зміни структури органів державної влади;
- б) зміни порядку фінансування вищих органів державної влади;
- в) внесення змін до Конституції України;
- г) бюджету;
- д) щодо зміни території України.

4. Відповідно до чинного законодавства голови місцевих державних адміністрацій призначаються:

- а) Президентом України на термін його повноважень;
- б) Президентом України терміном на п'ять років;
- в) Президентом України терміном на чотири роки;
- г) Кабінетом Міністрів України на термін його повноважень;
- д) Кабінетом Міністрів України терміном на п'ять років.

5. Повноваження Верховної Ради України не можуть бути достроково припинені:

- а) протягом 30 днів з дня обрання Верховної Ради України;
- б) в останні шість місяців терміну повноважень Глави Верховної Ради України;

- в) протягом одного року з дня її обрання;
- г) в останні шість місяців терміну повноважень Президента України;
- д) в останні три місяці терміну повноважень Президента України.

6. Члени Центральної виборчої комісії призначаються на посади і припиняють свої повноваження:

- а) Президентом України;
- б) Президентом України за поданням Голови Верховної Ради України;
- в) Головою Верховної Ради України;
- г) Верховною Радою України за поданням Президента України;
- д) органами місцевого самоврядування.

7. Хто здійснює приведення до присяги Президента України:

- а) Голова Верховної Ради України;
- б) Голова Конституційного Суду України;
- в) Голова Центральної виборчої комісії України;
- г) Голова Верховного Суду України;
- д) Прем'єр-міністр України.

8. Які акти видає Кабінет Міністрів України в межах своєї компетенції:

- а) укази;
- б) накази та інструкції;
- в) накази та меморандуми;
- г) постанови і розпорядження;
- д) укази та рішення.

9. Народна конституція це:

- а) конституція, яка набирає законної сили з моменту оприлюднення відповідного акта глави держави, проект якої розробляється під контролем глави держави без залучення представницького органу або виборчого корпусу і ним же затверджується;
- б) єдиний правовий акт, складений у формі Основного Закону держави;
- в) сукупність конституційних актів, звичаїв, традицій та судових прецедентів, що являють собою Основний Закон держави та не

потребують ускладненої процедури щодо внесення змін і доповнень до нього;

г) конституція, яка була прийнята за результатами референдуму, установчими зборами або парламентом;

д) конституція, яка має складну процедуру внесення змін та доповнень до неї.

10. Строк повноважень судді Конституційного Суду України:

а) три роки;

б) шість років;

в) дев'ять років;

г) дванадцять років;

д) безстроково.

11. Яким державним органом визначається порядок ведення трудових книжок:

а) Верховна Рада України;

б) Кабінет Міністрів України;

в) Міністерство праці та соціальної політики України;

г) Місцеві державні адміністрації;

д) інший державний орган.

12. До якої гілки влади належить Президент України:

а) законодавчої;

б) виконавчої;

в) судової;

г) не входить до жодної;

д) очолює усі.

13. Конституційний контроль здійснює:

а) Верховна Рада України;

б) Президент України;

в) Генеральна прокуратура України;

г) Конституційний Суд України;

д) Верховний Суд України.

14. З якого моменту рішення референдуму вводиться в дію:

а) з моменту прийняття спеціального акта Верховною Радою України про введення його в дію;

- б) з моменту підписання спеціального акта Президентом України;
- в) з моменту опублікування рішення, прийнятого в результаті референдуму;
- г) з дня проведення референдуму;
- д) з моменту виявлення рішення, прийнятого референдумом.

15. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» містить перелік адміністративно-територіальних одиниць, у яких діють місцеві органи виконавчої влади. Місцеві державні адміністрації не організуються у:

- а) областях;
- б) районах;
- в) Автономній Республіці Крим;
- г) районах в Автономній Республіці Крим;
- д) містах Києві та Севастополі.

16. Склад Кабінету Міністрів України визначається Конституцією України. Згідно з неї до складу Кабінету Міністрів входять:

- а) Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр, три віце-прем'єр-міністри, шістьнадцять міністрів;
- б) Прем'єр-міністр України, три віце-прем'єр-міністри, міністри;
- в) Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр, міністри;
- г) Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр, три віце-прем'єр-міністри, міністри.

17. До основних рис правової держави не належать:

- а) поділ державної влади на законодавчу, виконавчу і судову;
- б) панування та верховенство в суспільному і державному житті права та законів, які виражають волю більшості або всього населення країни;
- в) ефективна система соціального захисту окремих верств населення;
- г) закріплення в Конституції та законах держави основних прав і свобод людини і громадянина.

18. «Система пов'язаних між собою, об'єднаних загальними принципами і цілями державних органів, які наділені владними повноваженнями та матеріально-технічними засобами щодо здійснення завдань і функцій держави» – це:

- а) політична система;
- б) система органів виконавчої влади;
- в) державний апарат.

19. Якого поняття стосується таке визначення: «Установа, ланка державного апарату, яка бере участь у здійсненні функцій держави і наділена для цього державно-владною компетенцією»?

- а) механізм держави;
- б) політична організація;
- в) орган держави.

20. Які із перерахованих утворень входять до державного апарату?

- а) політичні партії та профспілки;
- б) представницькі органи влади, виконавчі органи, органи правосуддя;
- в) органи державного нагляду і контролю.

21. Як називається принцип організації і діяльності апарату держави, який відбивається у побудові основних інститутів (гілок) державної влади (законодавчої, виконавчої та судової) на підставі чіткого розподілу компетенції з метою запобігання монополізації владних повноважень у руках одного органу?

- а) розподіл влад;
- б) демократичний централізм;
- в) бюрократичний централізм.

22. Який орган має право видавати нормативно-правові акти, що мають найвищу юридичну силу на території України?

- а) уряд України;
- б) Верховна Рада України;
- в) Президент України.

23. Хто визначає основні напрями діяльності уряду України?

- а) Голова уряду України;
- б) Президент України;
- в) Верховна Рада України.

24. Назвіть судовий орган конституційного контролю, який вирішує справи щодо відповідності нормативно-правових актів Конституції України:

- а) Верховний Суд України;
- б) Конституційний Суд України;
- в) Вищий Арбітражний суд України.

25. Який орган має право вводити на території України або в окремих її місцевостях надзвичайний стан?

- а) Верховна Рада України;
- б) Уряд України;
- в) Президент України.

26. Який орган здійснює нагляд за діяльністю судів загальної юрисдикції?

- а) Верховний Суд України;
- б) Конституційний Суд України;
- в) Вищий Арбітражний суд України.

27. Назвіть автора класичної теорії розподілу державної влади, яка була розроблена в його праці «Про дух законів»:

- а) Вебер М.;
- б) Сорокін П.;
- в) Монтеस्क'є Ш.Л.

28. Назвіть автора концепції системи «стримувань і проти-ваг» як основної форми забезпечення принципу розподілу влади:

- а) Медісон Дж.;
- б) Макіавеллі Н.;
- в) Кант І.

Заповніть таблицю 1. Механізм і апарат держави.

До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Механізм держави	Юридично оформлена система всіх державних органів, що здійснюють безпосередню практичну роботу з управління суспільством, виконання завдань і функцій держави
2	Апарат держави	Цілісна ієрархічна система державних органів, що здійснюють державну владу, а також установ, підприємств, за допомогою яких виконуються завдання і функції держави
3	Допоміжний апарат держави	Форма діяльності компетентних органів держави зі встановлення, зміни або скасування правових норм. Ця діяльність охоплює підготовку проектів нормативних юридичних актів, їх прийняття та видання
4	Апарат управління	Структурні підрозділи правоохоронних органів (міліція, розвідка, контррозвідка, митниця й установи пенітенціарної системи)
5	Апарат примусу	Система органів держави, що складається з державних службовців, які спеціально займаються управлінням
6	Орган держави	Орган держави, який не має державно-владних повноважень, а лише забезпечує виконання державним органом своїх повноважень
7	Державні підприємства	Відносно відособлена частина державної структури, що володіє певною автономією
8	Державні установи	Самостійні статутні організації, засновані на державній власності, що мають права юридичної особи і здійснюють виробничу діяльність на засадах господарського рахунку і самооплати з метою створення матеріальних цінностей й одержання відповідного доходу

9	Інститут держави	Організації, що здійснюють соціально-культурну, наукову, навчально-виховну та іншу невиробничу діяльність з метою створення духовних цінностей й фінансовані цілком або частково з коштів державного бюджету
10	Правотворча діяльність	Частина державного апарату — група осіб або одна особа, яка має юридично визначену державно-владну компетенцію для виконання завдань і функцій держави
11	Правозастосовна діяльність	Форма діяльності компетентних органів держави з попередження правопорушень і притягнення правопорушників до юридичної відповідальності
12	Правоохоронна діяльність	Форма діяльності компетентних органів держави з реалізації правових норм. Ця діяльність охоплює організацію і контроль за дотриманням правових норм

Заповніть таблицю 2. Органи державної влади.

До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Глава держави	Уряд — Кабінет Міністрів
2	Вищий виконавчий орган держави	Верховна Рада (парламент), правомочна вирішувати будь-які питання державного життя, крім тих, що вирішуються виключно всеукраїнським референдумом або віднесені згідно з Конституцією України до компетенції органів виконавчої чи судової влади
3	Вищий законодавчий орган держави	Він є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання її Конституції, прав і свобод людини і громадянина
4	Конституційний Суд	Є найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції. Він очолює загальну судову систему і здійснює вищий судовий контроль та нагляд за судовою діяльністю всіх загальних судів

5	Місцеві суди	Мають межі своїх повноважень, здійснюють конституційний нагляд – перевіряють відповідність правових актів Конституції
6	Верховний Суд	Здійснює правосуддя шляхом розгляду і вирішення цивільних, кримінальних, адміністративних справ
7	Прокуратура	Постійно діючий орган фінансового контролю, у завдання якого входить контроль за своєчасним виконанням видаткової частини Державного бюджету, витратою бюджетних грошей
8	Правоохоронні органи	Державний правоохоронний орган спеціального призначення. Його завдання – захист незалежності України, її конституційного ладу, територіальної цілісності та обороноздатності від розвідувально-підривної діяльності служб іноземних держав
9	Служба безпеки України	Спеціальний орган державного управління, наділений правоохоронними і контрольно-наглядовими функціями
10	Рахункова палата	Органи прокуратури, внутрішніх справ, служби безпеки, митні органи, органи охорони державного кордону, органи державної податкової служби, державної контрольно-ревізійної служби, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, що здійснюють правозастосовні та правоохоронні функції

Заповніть таблицю 3. Механізм держави та види органів держави

1	Ознаки механізму держави	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
2	Структура механізму держави	1)
		2)
		3)
		4)

3	Склад державного апарату	1)
		2)
4	Структура органу держави	1)
		2)
5	Ознаки державного апарату	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)
6	Ознаки органу держави	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
7	Види органів держави за способом утворення	1) виборні;
		2)
		3)
8	За черговістю їх утворення	1)
		2)
9	За територіальною сферою діяльності	1)
		2)
		3)
10	За часом функціонування повноважень	1)
		2)
11	За обсягом компетенції	1)
		2)
12	За формою здійснення компетенції	1)
		2)
13	За правовими формами здійснення функцій держави	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6) установчі;
14	За функціональним призначенням	1)
		2)
		3) судові;

15	За характером і змістом діяльності	1)
		2)
		3)
		4)
		5) контроль-но-наглядові;
		6)

Заповніть таблицю 4. Види інститутів держави

1	Види інститутів держави за структурно-функціональним принципом	1)
		2)
		3)
		4)
2	За ступенем складності	1)
		2)
3	За пріоритетністю положення	1)
		2)
4	За принципом «поділу влади»	1)
		2)
		3)
5	Основні принципи організації і діяльності державного апарату	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)

МОДУЛЬ 2

ДЕМОКРАТІЯ. ДЕРЖАВА. ПРАВО

ТЕМА 7. ЗАГАЛЬНЕ ВЧЕННЯ ПРО ДЕМОКРАТІЮ

1. В яких значеннях вживається термін «демократія»?

- а) як форма держави;
- б) як політичний режим;
- в) як принцип організації й діяльності державних органів і громадських організацій;
- г) як форма державного устрою.
- д) правильно все вищезазначене.

2. До основних ознак демократії не належить:

- а) державний характер;
- б) політичний характер;
- в) федеративний устрій держави;
- г) передбачає взаємну відповідальність держави і громадянина.

3. До основних ознак сучасної демократії належать:

- а) визнання народу вищим джерелом влади; виборність основних органів держави;
- б) рівноправність громадян і, насамперед, рівність їхніх виборчих прав; підпорядкування меншостей більшості при прийнятті рішень;
- в) дотримання прав людини, пріоритет прав людини над правами держави, конституційне обмеження влади більшості над меншістю; повага прав меншості до власної думки і її вільне вираження; верховенство закону; поділ влади та ін.

4. Політична організація влади народу, при якій забезпечується: рівна участь всіх і кожного в керуванні державними й суспільними справами; виборність основних органів держави й законність у функціонуванні всіх суб'єктів політичної системи суспільства; забезпечення прав і свобод людини й меншості відповідно до міжнародних стандартів, – це:

- а) правова держава;
- б) демократія;
- в) політична система.

5. Основні напрями впливу на суспільні відносини, метою яких є підвищення соціально-політичної активності громадян в управлінні суспільством і державою, це:

- а) функції держави;
- б) функції права;
- в) функції демократії.

6. До числа найбільш загальних функцій демократії можна віднести такі:

- а) організаційно-політична, регулятивно-компромісна, суспільно-стимулююча, установча, контрольна, охоронна;
- б) регулятивна й охоронна;
- е) економічна, політична, соціальна, інформаційна, виховна.

7. Забезпечення плюралізму діяльності суб'єктів демократії це:

- а) регулятивно-компромісна функція демократії;
- б) суспільно-стимулююча;
- в) установча;
- г) контрольна;
- д) охоронна.

8. Забезпечення оптимального служіння держави суспільству – це:

- а) регулятивно-компромісна функція демократії;
- б) суспільно-стимулююча функція;
- в) установча функція;
- г) контрольна функція;
- д) охоронна функція.

9. Формування органів державної влади й органів місцевого самоврядування демократичним шляхом (конкурс, вибори), це:

- а) регулятивно-компромісна функція демократії;
- б) суспільно-стимулююча функція;

- в) установча функція;
- г) контрольна функція;
- д) охоронна функція.

10. Забезпечення державними органами безпеки, честі й гідності кожної людини, охорони й захисту прав і свобод особи — це:

- а) регулятивно-компромісна функція демократії;
- б) суспільно-стимулююча функція;
- в) установча функція;
- г) контрольна функція;
- д) охоронна функція.

11. Основними принципами демократії є:

- а) політична свобода; рівноправність громадян; виборність органів держави й постійний контакт із ними населення;
- б) гласність, субординація;
- в) поділ влади; прийняття рішень із волі більшості при обов'язковому дотриманні прав меншості; плюралізм.

12. Основними формами демократії є:

- а) поділ влади; прийняття рішень із волі більшості при обов'язковому дотриманні прав меншості; плюралізм;
- б) участь народу в керуванні державними й суспільними справами (народовладдя); формування й функціонування системи органів держави на основі демократичних принципів законності, гласності, виборності, змінюваності, поділу компетенції;
- в) конституційне закріплення системи прав, свобод і обов'язків людини й громадянина.

13. Види демократії за сферами громадського життя:

- а) економічна, соціальна, політична, культурно-духовна та ін;
- б) внутрішня, зовнішня;
- в) моральна, правова.

14. До структурних видів інститутів демократії належать:

- а) сесії парламентів і органів місцевого самоврядування; депутатські фракції, депутатські комісії, народні контролери та ін;

- б) депутатські запити; накази виборців, вибори, громадська думка та ін.;
- в) територіальна автономія, національно-територіальна автономія;
- г) пряма (безпосередня) і непряма (представницька).

15. До структурно-функціональних видів інститутів демократії належать:

- а) сесії парламентів і органів місцевого самоврядування; депутатські фракції, депутатські комісії, народні контролери та ін.;
- б) депутатські запити; накази виборців, вибори, громадська думка та ін.;
- в) територіальна автономія, національно-територіальна автономія;

16. До структурних видів інститутів демократії належать:

- а) сесії парламентів і органів місцевого самоврядування; депутатські фракції, депутатські комісії, народні контролери та ін.;
- б) депутатські запити; накази виборців, вибори, громадська думка та ін.;
- в) територіальна автономія, національно-територіальна автономія;

17. До функціональних видів інститутів демократії належать:

- а) сесії парламентів і органів місцевого самоврядування; депутатські фракції, депутатські комісії, народні контролери та ін.;
- б) депутатські запити; накази виборців, вибори, громадська думка та ін.;
- в) територіальна автономія, національно-територіальна автономія;

18. Імперативним інститутом демократії є:

- а) референдум конституційний і законодавчий;
- б) анкетування;
- в) вибори;
- г) накази виборців;
- г) всенародне обговорення законопроектів;
- д) мітинги.

19. Консультативним інститутом демократії є:

- а) референдум конституційний і законодавчий;

- б) анкетування;
- в) вибори;
- г) накази виборців;
- г) всенародне обговорення законопроектів;
- д) мітинги;

20. Референдум – це:

- а) форма демократії;
- б) інститут демократії;
- в) вид демократії.

21. Легітимні й легальні елементи політичної системи суспільства, що безпосередньо створюють демократичний режим у державі через втілення в них принципів демократії (наприклад вибори, референдум) – це:

- а) форма демократії;
- б) інститут демократії;
- в) вид демократії.

22. Основні прояви цінності демократії як суспільно-політичного явища – це:

- а) особиста цінність, яка розкривається через її соціальне призначення – служити користі особистості, суспільству, державі;
- б) інструментальна цінність, яка розкривається через її функціональне призначення – служити інструментом у руках людини для вирішення суспільних і державних справ;
- в) особистісна цінність – розкривається через визнання прав особистості;
- г) регулятивна цінність, яка полягає в регулюванні суспільних відносин.

23. Система місцевого самоврядування включає:

- а) територіальну громаду та сільську, селищну, міську раду;
- б) сільського, селищного, міського голову та виконавчі органи сільської, селищної, міської ради;
- в) районні й обласні ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад: сіл, селищ, міст і органи самоорганізації населення;
- г) усі перераховані варіанти.

24. До загальних функцій демократії не належить:

- а) організаційно-політична, регулятивно-компромісна, суспільно-стимулююча, установча, контрольна, охоронна;
- б) організаційно-політична, регулятивно-компромісна, контрольна, охоронна;
- в) правоохоронна, правозастосовна, правотворча.

25. До основних принципів демократії належать:

- а) принцип банківської таємниці; принцип виконання судових і нотаріальних рішень державними виконавцями;
- б) політична свобода; рівноправність громадян; поділ влади;
- в) виборність органів держави і постійний контакт із ними населення; гласність; плюралізм;
- в) прийняття рішень за волею більшості при обов'язковому додержанні прав меншості.

26. Предметом референдуму можуть бути питання:

- а) що мають істотне значення для визначення зовнішньої політики держави (міжнародно-правові питання);
- б) щодо вдосконалення внутрішньої системи управління (адміністративно-правові);
- в) щодо податків, амністії.

27. З якого моменту рішення референдуму вводиться в дію:

- а) з моменту прийняття спеціального акта Верховної Ради України про введення його в дію;
- б) з моменту підписання спеціального акта Президентом України;
- в) з моменту опублікування рішення, прийнятого в результаті референдуму;
- г) з дня проведення референдуму;
- д) з моменту виявлення рішення, прийнятого референдумом.

Заповніть таблицю 1. Ознаки, функції і форми демократії

1	Ознаки демократії	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
2	Основні функції демократії	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
3	Принципи демократії	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)
4	Форми демократії	1)
		2)
5	Види інститутів демократії за призначенням у вирішенні завдань політики, влади, управління	1)
		2)
6	Інститути демократії за юридичною значущістю прийнятих рішень	1)
		2)
7	Види референдумів за предметом проведення	1)
		2)
		3)
8	Референдуми за ступенем обов'язковості проведення	1)
		2)
9	Референдуми за територією проведення	1)
		2)
10	Ознаки самоврядування	1)
		2)
		3)
		4)
		5)

Заповніть таблицю 2. Форми та інститути демократії.

До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Демократія	Основні напрями її впливу на суспільні відносини, метою яких є підвищення соціально-політичної активності громадян в управлінні суспільством і державою
2	Функції демократії	Політична організація влади народу, при якій забезпечується: рівна участь усіх і кожного в управлінні державними і суспільними справами; виборність основних органів держави і законність у функціонуванні всіх суб'єктів політичної системи суспільства; забезпечення прав і свобод людини і меншості відповідно до міжнародних стандартів
3	Принципи демократії	Форма народовладдя, при якій влада здійснюється через виявлення волі представників народу у виборних органах (парламенти, органи місцевого самоврядування)
4	Пряма форма демократії	Незаперечні вихідні вимоги, які висуваються до всіх учасників політичної діяльності, тобто до суб'єктів демократії
5	Представницька форма демократії	Це легітимні і легальні елементи політичної системи суспільства, які безпосередньо створюють демократичний режим у державі через втілення в них принципів демократії
6	Інститути демократії	Форма народовладдя, за якої влада здійснюється через безпосереднє виявлення волі народу або певних соціальних груп — народне вето, народна ініціатива, плебісцит та ін
7	Імперативні інститути демократії	Ці інститути мають дорадче, консультативне значення для державних органів, посадових осіб, громадян: референдум консультативний; всенародне обговорення законопроектів; мітинги; анкетування та ін
8	Структурні інститути демократії	Ці інститути виділяють за вихідним призначенням у вирішенні завдань політики, влади, управління: депутатські запити, накази виборців, громадська думка тощо
9	Функціональні інститути демократії	Ці інститути виділяють за вихідним призначенням у вирішенні завдань політики, влади, управління: сесії парламентів; депутатські комісії; народні контролери тощо

10	Консультативні інститути демократії	Ці інститути мають остаточне загальнообов'язкове значення для державних органів, посадових осіб, громадян: референдум конституційний та законодавчий; вибори; накази виборців та ін.
----	-------------------------------------	--

Заповніть таблицю 3. Інститути демократії та її цінність.

До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Вибори	Проводиться з метою виявлення громадської думки щодо конкретного питання, яке цікавить певну частину населення регіону
2	Факультативний референдум	Форма безпосередньої участі громадян в управлінні державою шляхом формування вищих представницьких органів, місцевого самоврядування, їх персонального складу
3	Обов'язковий референдум	Ця цінність розкривається через її соціальне призначення — служити на користь особі, суспільству, державі.
4	Конституційний референдум	На всенародне голосування виносяться проект закону або чинний закон
5	Консультативний референдум	На всенародне голосування виносяться проект Конституції або конституційні поправки
6	Законодавчий референдум	Проводиться з метою виявлення громадської думки щодо принципового питання державного життя
7	Власна цінність демократії	Предметом референдуму є питання, віднесені Конституцією до виключного вирішення в результаті всенародного опитування
8	Інструментальна цінність демократії	Ця цінність розкривається через визначення прав особи: їх формального закріплення, реального забезпечення дії ефективного механізму їх захисту, встановлення відповідальності за невиконання обов'язків та ін
9	Особиста цінність демократії	Вид соціального управління, який ґрунтується на самоорганізації, саморегулюванні та самодіяльності учасників суспільних відносин
10	Самоврядування	Ця цінність виявляється через її функціональне призначення — служити інструментом у руках людини для вирішення суспільних і державних справ

ТЕМА 8. ПРАВОВА ТА СОЦІАЛЬНА ДЕРЖАВА

1. Держава, у якій дія система юридичних гарантій, за допомогою яких забезпечується баланс і консенсус законних інтересів особи, суспільства, держави, а також ефективна протидія посяганням як у сфері публічного, так і приватного права – це:

- а) правова держава;
- б) демократична держава;
- в) соціальна держава;

2. Поняття «правова держава» виникло в:

- а) V ст. до н.е.;
- б) XVII ст.;
- в) XIX ст.;
- г) XX ст.

3. Уперше термін «правова держава» запропонував:

- а) Арістотель;
- б) І.Кант;
- в) К.Т.Велькер (1813), І.Х.Фрайхер фон Аретин (1824);
- г) Р.Моль.

4. Створення юридично завершеного поняття «правова держава» пов'язують із іменем:

- а) Арістотеля;
- б) І.Канта;
- в) К.Т.Велькера (1813), І.Х.Фрайхер фон Аретина (1824);
- г) Р.Моля.

5. Наприкінці XIX – на поч. XX ст. ідею правової держави підтримували відомі українські та російські юристи-теоретики, а саме:

- а) Б.О.Кістяківський, М.І.Палієнко, С.Дністрянський, А.Ма-лицький, В.Старосольський та ін.;
- б) В.М.Гессен, С.А.Котляревський, М.М.Коркунов, Ф.В.Тарановський та ін.;
- в) С.С.Алексеев, В.С.Нерсисянц, М.Н.Марченко та ін.;
- г) Т.Шевченко, Л.Українка, І.Франко та ін.

6. Основними соціально-змістовними ознаками правової держави є:

а) чіткий розподіл функціональних повноважень держави між певними спеціалізованими системами її органів — законодавчими, виконавчими, судовими; юридична захищеність особи;

б) закріплення в конституційному та інших законах основних прав людини; панування в суспільному і державному житті законів, які виражають волю більшості або всього населення країни, втілюючи при цьому, основні загальнолюдські цінності та ідеали;

в) високозначуще становище у суспільному та державному житті судових органів, як вирішальної, найбільш надійної юридичної гарантії прав людини;

г) врегулювання відносин між особою і державою на основі загальнодозволеного принципу «особі дозволено чинити все, що прямо не заборонено законом»; взаємовідповідальність особи і держави; притаманність усім громадянам високої культури права, зокрема їх обізнаність із життєво необхідними юридичними законами, а також уміння і навички їх використання у практичному житті.

7. Основними формальними ознаками правової держави є:

а) чіткий розподіл функціональних повноважень держави між певними спеціалізованими системами її органів — законодавчими, виконавчими, судовими; юридична захищеність особи;

б) закріплення в конституційному та інших законах основних прав людини; панування в суспільному і державному житті законів, які виражають волю більшості або всього населення країни, втілюючи при цьому, основні загальнолюдські цінності та ідеали;

в) високозначуще становище у суспільному та державному житті судових органів, як вирішальної, найбільш надійної юридичної гарантії прав людини;

г) врегулювання відносин між особою і державою на основі загальнодозволеного принципу «особі дозволено чинити все, що прямо не заборонено законом»; взаємовідповідальність особи і держави; притаманність усім громадянам високої культури права, зокрема їх обізнаність із життєво необхідними юридичними законами, а також уміння і навички їх використання у практичному житті.

8. Основними принципами правової держави є:

а) надання державою соціальної допомоги громадянам; проведення соціальної політики держави, спрямованої на зміцнення соціальної справедливості і соціальної злагоди в суспільстві;

б) верховенство права; зв'язаність держави правами і свободами людини і громадянина; обмеження можливостей виконавчої влади в контексті свободи прийняття нормативно-правових рішень і діяльності щодо відповідного кола осіб;

в) рівність всіх перед законом; юридична форма діяльності органів державної влади, їхніх посадових та службових осіб; судовий захист фізичних і юридичних осіб, права яких певною мірою обмежені;

г) політична свобода; гласність; плюралізм.

9. Термін «соціальна держава» виник і набув поширення у працях:

а) Сократа, Платона, Арістотеля;

б) Т.Гоббса, Дж.Локка, І.Канта;

в) Ад. Пренса, Г.Ф.Шершеневича, Х.Хелера.

10. Держава, розвинутого громадянського суспільства із соціально орієнтованим ринковим господарством, яка здатна створити умови для реалізації економічних, соціальних і культурних прав людини, гарантувати соціальну справедливість і соціальну безпеку особи. встановити соціальну згоду в суспільстві — це:

а) правова держава;

б) демократична держава;

в) соціальна держава.

11. До основних ознак соціальної держави не належать наступні:

а) верховенство права; зв'язаність держави правами і свободами людини і громадянина; обмеження можливостей виконавчої влади в контексті свободи прийняття нормативно-правових рішень і діяльності щодо відповідного кола осіб;

б) людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнається найвищою соціальною цінністю; соціальна політика, що визначається правовими рішеннями, базується на розвитку соціальному законодавстві;

в) забезпечується громадянський мир і соціальна злагода в суспільстві; діє соціально-ринкова економіка, яка враховує інтереси як власника, так і суспільства; наявна гарантована система соціального захисту вразливих верств населення.

12. Англійські вчені Н.Фруніс, Т.Тілтон та ін. виділяють три моделі сучасної соціальної держави. Держава, у якій забезпечується гарантований мінімальний рівень життя і рівність стартових можливостей (соціальна політика держави виступає як засіб забезпечення повної зайнятості) – це:

- а) «позитивна держава» (США);
- б) власне «соціальна держава» («державна соціальної безпеки» (Великобританія);
- в) «державна добробуту» (Нідерланди).

13. Держава, у якій найменший ступінь втручання держави в економіку і соціальне забезпечення орієнтовано на додержання індивідуалізму і захист корпоративних інтересів (соціальна політика держави виступає як засіб контролю) – це:

- а) «позитивна держава» (США);
- б) власне «соціальна держава» («державна соціальної безпеки» (Великобританія);
- в) «державна добробуту» (Нідерланди).

14. Держава, у якій забезпечується мінімальний рівень життя і встановлюється максимальний рівень доходів. Зменшується різниця в зарплаті, гарантується повна зайнятість (соціальна політика держави виступає як засіб забезпечення «рівності, кооперації і солідарності» – це:

- а) «позитивна держава» (США);
- б) власне «соціальна держава» («державна соціальної безпеки» (Великобританія);
- в) «державна добробуту» (Нідерланди).

Заповніть таблицю 1. Основні сучасні концепції держави. До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Концепція правової держави	З'явилася в сер. ХХ ст. як протипага концепції держави «нічного сторожа». В її основі — ідеї англ. Економіста Дж.-М.Кейнса, відповідно до якого активне втручання держави в економічне життя є панацеєю від соціальних негараздів
2	Концепція держави загального благоденства	Набула популярності в 50-х рр. ХХ ст. (П.Сорокін, Дж.Гелбрейт). Згідно теорії в умовах НТР втрачаються розходження між капіталістичною і соціалістичною державами, відбувається їх зближення шляхом запозичення взаємних позитивних рис, створюється «єдине постіндустріальне суспільство»
3	Теорія «глобалізації»	Теорія сформувалася як антитеза авторитарним тенденціям державності в 40-х рр. ХІХ ст.. Представники: П.Кропоткін, У. Годвін, П.Ж.Прудон, М.Штірнер пропонують або взагалі знищити державу як апарат, або мінімізувати її функції з можливою наступною ліквідацією.
4	Концепція перехідної державності	Доктрина, обґрунтовує необхідність максимального розширення повноважень держави, втручання держави в економічне і політичне життя суспільства; докладну регламентацію всіх сфер суспільства
5	Теорія «конвергенції»	Ад.Пренс, О.Гірке, Х.Хелер. Згідно цієї теорії держава має створювати умови для реалізації економічних, соціальних і культурних прав людини, гарантувати соціальну справедливість і соціальну безпеку особи
6	Етатична концепція держави	Держава, у якій діє система юридичних гарантій, за допомогою яких забезпечується баланс і консенсус законних інтересів особи, суспільства, держави, а також ефективна протидія протиправним посяганням у сферах публічного і приватного права

7	Анархістська концепція держави	Державність, що виникає в ході національно-визвольної боротьби незалежних народів і спирається на різнотипні виробничі відносини. Надалі – подібні держави мають прикнути до певного історичного типу держави
8	Концепція соціальної держави	Родоначальник Р.Робертсон. Представники стверджують про стирання державних кордонів у результаті уніфікації всіх сфер життєдіяльності різних суспільств світу. Еталоном є західний світ

Заповніть таблицю 2. Перелічіть ознаки держави

1	Ознаки правової держави	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)
2	Принципи правової держави	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
3	Фундатори і прихильники концепції правової держави	1) епоха античності:
		2) епоха середньовіччя:
		3) Новий час:
		4) сучасні вітчизняні:
		5) сучасні західні:
3	Ознаки соціальної держави	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
4	Принципи соціальної держави	1)
		2)
		3)
		4)

	Засновники і прихильники соціальної держави	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
5	Ознаки демократичної держави	1)
		2)
		3)
		4)
6	Прибічники демократії	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
7	Підходи до співвідношення «державо-особа»	1)
		2)
		3)
8	Пріоритетні напрями правової політики в Україні	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
9	Моделі сучасної соціальної держави	1)
		2)
		3)

ТЕМА 9. ПРАВА ЛЮДИНИ, НАЦІЇ, НАРОДУ ТА ЛЮДСТВА ЯК ЗАГАЛЬНОСОЦІАЛЬНІ ЯВИЩА

1. Вольові відносини між людьми з приводу організації їх спільної діяльності, вироблення та здійснення спільної для даного соціального колективу волі (інтересу) це:

- а) політична влада;
- б) державна влада;
- в) соціальна влада;
- г) демократична влада.

2. Організація політичної влади, що створює умови для найбільш повного забезпечення реалізації прав і свобод людини та громадянина, а також для найбільш послідовного обмеження можливостей утиску (державною владою) громадян, це:

- а) соціальна держава;
- б) правова держава;
- в) демократична держава;
- г) громадянське суспільство.

3. Які засоби впливу на поведінку людей закріплюються в нормах права?

- а) декларації, заклики;
- б) заборони, дозволи, позитивні зобов'язання;
- в) моральні сентенції, політичні програми;
- г) заборони, дозволи, політичні програми, позитивні зобов'язання.

4. Функція упорядкування суспільних відносин, визначення лінії поведінки людей, наділення їх певними правами і обов'язками, це:

- а) орієнтаційна функція;
- б) охоронна;
- в) регулятивна;
- г) виховна.

5. Ідеї якої теорії виникли ще в Стародавній Греції та Римі. Її прихильниками були Платон і Сократ, які спробували об-

ґрунтувати право як справедливість, що базується на моральній основі і закладене самою природою в людині. Згодом, ці ідеї знайшли свій розвиток у працях Т.Гоббса, Г.Гроція, Дж. Локка та ін. Прихильники цієї теорії розрізняють право і закон, вважають, що чинне в державі законодавство має закріплювати і забезпечувати права і свободи людини. це

- а) теорія позитивного права;
- б) теорія природного права;
- в) інтегративна теорія;
- г) психологічна теорія;

6. Правовий статус особи як громадянина держави закріплений у Конституції і конституційних законах. Він є загальним, узагальненим і однаковим для всіх, незалежно від національності, релігійних переконань, соціального стану; характеризується стабільністю і визначеністю; передбачає рівність прав і обов'язків громадян, рівність їх перед законом; є засадничим для всіх інших; є основою для набуття конкретних суб'єктивних прав, покладення обов'язків і несення відповідальності, це:

- а) індивідуальний;
- б) загальний;
- в) спеціальний.

7. Правовий статус особи як індивідуума, що становить персоніфіковані права й обов'язки в їх конкретних, природних і набутих здібностях і особливостях (стать, вік, родинний стан, стан здоров'я, релігійні переконання тощо), відрізняється рухливістю; змінюється відповідно до тих змін, що відбуваються в житті людини, це:

- а) індивідуальний статус;
- б) загальний статус;
- в) спеціальний статус.

8. Видатні мислителі України: П.Орлик, Т.Шевченко, М.Драгоманов, І.Франко, Л.Українка, М.Грушевський, О.Кістяківський та ін. були прихильниками:

- а) теорії позитивного права;
- б) теорії природного права;

- в) інтегративної теорії;
- г) психологічної теорії;

9. Рубіжним правовим актом всесвітнього масштабу, що закріпив документально ідею прав людини стала:

- а) Конституція України 1996 р.;
- б) Декларація незалежності США 1776 р.;
- в) Загальна декларація прав людини 1948 р.;
- г) Французька Декларація прав людини і громадянина 1789 р.;

10. До першого покоління прав людини належать:

а) права всього людства, їх можна назвати солідарними (колективними), правами людини і правами народів. Це право на мир, безпеку, незалежність, на здорове навколишнє середовище, на соціальний і економічний розвиток як людини, так і людства в цілому;

б) невідчужувані особисті (громадянські) і політичні права. Це — право громадянина на свободу думки, совісті та релігії, на участь у здійсненні державних справ, на рівність перед законом, право на життя, свободу і безпеку особи, право на свободу від довільного арешту, затримання або вигнання, право на гласний розгляд справи незалежним і неупередженим судом та ін.;

в) розвиток соціально-економічних і культурних прав (право на працю, відпочинок, соціальне забезпечення, медичну допомогу та ін.; сформувалось у процесі боротьби народів за покращення свого економічного становища та підвищення культурного рівня.

11. Перше покоління прав людини сформувалося та затвердилось:

- а) в епоху античності;
- б) в епоху середньовіччя;
- в) у період формування буржуазних відносин;
- г) після Першої світової війни;
- д) після Другої світової війни;

12. Друге покоління прав людини сформувалося та затвердилось:

- а) в епоху античності;
- б) в епоху середньовіччя;

- в) у період формування буржуазних відносин;
- г) після Першої світової війни;
- д) після Другої світової війни;

13. Третє покоління прав людини сформувалося та затвердилось:

- а) в епоху античності;
- б) в епоху середньовіччя;
- в) у період формування буржуазних відносин, втілення в реальну дійсність принципу рівноправності;
- г) після Першої світової війни, у процесі боротьби народів за поліпшення свого економічного становища та підвищення культурного статусу;
- д) після Другої світової війни під впливом національно-визвольного руху країн, що розвиваються;

14. До другого покоління прав людини належать:

а) права всього людства і їх можна назвати солідарними (колективними), правами людини і правами народів. Це право на мир, безпеку, незалежність, на здорове навколишнє середовище, на соціальний і економічний розвиток як людини, так і людства в цілому;

б) невідчужувані особисті (громадянські) і політичні права. Це — право громадянина на свободу думки, совісті та релігії, на участь у здійсненні державних справ, на рівність перед законом, право на життя, свободу і безпеку особи, право на свободу від довільного арешту, затримання або вигнання, право на гласний розгляд справи незалежним і неупередженим судом та ін.;

в) розвиток соціально-економічних і культурних прав (право на працю, відпочинок, соціальне забезпечення, медичну допомогу та ін.; сформувалось у процесі боротьби народів за покращення свого економічного становища та підвищення культурного рівня.

15. До третього покоління прав людини належать:

а) права всього людства і їх можна назвати солідарними (колективними), правами людини і правами народів. Це право на мир, безпеку, незалежність, на здорове навколишнє середовище, на соціальний і економічний розвиток як людини, так і людства в цілому;

б) невідчужувані особисті (громадянські) і політичні права. Це — право громадянина на свободу думки, совісті та релігії, на участь у здійсненні державних справ, на рівність перед законом, право на життя, свободу і безпеку особи, право на свободу від довільного арешту, затримання або вигнання, право на гласний розгляд справи незалежним і неупередженим судом та ін.;

в) розвиток соціально-економічних і культурних прав (право на працю, відпочинок, соціальне забезпечення, медичну допомогу та ін.; сформувалось у процесі боротьби народів за покращення свого економічного становища та підвищення культурного рівня).

16. Відповідно до рішень ООН етнічні (національні) меншості мають:

а) право на недискримінацію; на захист з боку держави від будь-яких виявів ворожнечі, погроз, приниження і обмеження;

б) право на військові формування;

в) право проживати в місцях традиційного історичного поселення (забороняється їх депортація, примусове переселення);

г) право на асиміляцію;

д) право на одержання пропорційної частки централізованих державних фондів, які виділяються для відповідних цілей; право на участь у прийнятті державних рішень, на представництво в законодавчих та інших колегіальних органах держави.

17. Гарантована законом міра свободи (можливості) особи, що відповідно до досягнутого рівня еволюції людства у змозі забезпечити її існування і розвиток та закріплена у вигляді міжнародного стандарту як загальна і рівна для усіх людей:

а) юридичний обов'язок;

б) права людини;

в) права громадянина.

18. Відмінності між правами людини і громадянина полягають у тому, що права громадянина є:

а) територіальними;

б) загально-соціальними;

в) позатериторіальними;

г) спеціально-соціальними (юридичними).

19. Продовжіть думку:

Правовий статус особи як громадянина держави закріплений у Конституції і конституційних законах. Він є 1) _____, 2) _____; і однаковим для всіх незалежно від національності, релігійних переконань, соціального стану; характеризується _____ і _____; передбачає рівність прав і обов'язків громадян, рівність їх перед законом; є _____ для всіх інших; є _____ для набуття конкретних суб'єктивних прав, покладення обов'язків і несення відповідальності.

20. Продовжіть думку:

Правовий статус особи як індивідуума, який становить _____ права і обов'язки в їх конкретних, природних і набутих здібностях і особливостях (стать, вік, родинний стан, стан здоров'я, релігійні переконання тощо), відрізняється _____; змінюється / не змінюється відповідно до тих змін, що відбуваються в житті людини.

Заповніть таблицю 1. Права людини

1	Ознаки основних прав людини	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
2	До сучасних міжнародно-правових актів належать	1)
		2) угоди, спрямовані на ...
		3) конвенції, спрямовані на...
		4) конвенції, що мають на меті
4	Основні покоління прав людини	1)
		2)
		3)
		4)
		5)

5	Ознаки основних прав людини	1)
		2)
		3)
		4)
		5)

Заповніть таблицю 2. Основні гарантії прав людини

1	Гарантії за сферою дії	1)
		2)
2	Гарантії за способом викладення	1)
		2)
		3)
3	Гарантії за підставою правового становища особи	1)
		2)
		3)
4	Загальні гарантії прав, свобод і обов'язків	1)
		2)
		3)
		4)
5	Юридичні гарантії	1)
		2)
6	Європейська система захисту прав людини включає	1)
		2)
7	Організаційна структура європейської системи захисту прав людини включає	1)
		2)
		3)

Заповніть таблицю 3. Права людини.

До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Позитивні права	Гарантована законом міра свободи (можливості) особи, яка відповідно до досягнутого рівня еволюції людства у змозі забезпечити її існування і розвиток та закріплена у вигляді міжнародного стандарту як загальна і рівна для усіх людей
2	Екологічні права	Природні, основоположні, невід'ємні права людини, які мають здебільшого характер негативного права. Вони походять від природного права на життя і свободу, яке від народження має кожна людина, і покликані гарантувати індивідуальну автономію і свободу, захищати особу від сваволі з боку держави та інших людей
3	Негативні права	Можливості (свободи) людини і громадянина розпоряджатись предметами споживання й основними чинниками господарської діяльності: власністю і працею, проявляти винахідливість та ініціативу в реалізації своїх здібностей і придбанні засобів для існування, беручи участь у виробництві матеріальних та інших благ
4	Основні права людини	Можливості (свободи) громадянина активно брати участь в управлінні державою та громадському житті, впливати на діяльність різних державних органів, а також громадських організацій політичної спрямованості
5	Особисті (громадянські права)	Можливості (свободи) користуватись природним середовищем як природним середовищем проживання. Це права на сприятливе довкілля, охорону здоров'я від його несприятливого впливу; відшкодування збитків, завданих здоров'ю і майну екологічними правопорушеннями; на природокористування та ін.
6	Політичні права	Можливості (свободи) збереження і розвитку національної самобутності людини, доступу до духовних досягнень людства, їх засвоєння, використання та участі у подальшому їх розвитку. До них належать права на освіту, навчання рідною мовою; на використання вітчизняних і світових досягнень культури і мистецтва та ін.

7	Економічні права	Полягають у праві індивіда на захист від будь-якого втручання, у тому числі й державного; у здійсненні громадянських права (як члена громадянського суспільства) і політичних прав (як учасника політичного життя). Ці права охороняють особу від небажаних втручань і обмежень, що порушують її свободу
8	Соціальні права	Можливості (свободи) особи і громадянина вільно розпоряджатись своєю робочою силою, використовувати її самостійно або за трудовим договором, тобто на вільну працю й безпечні її умови гарантовані мінімальні розміри її оплати тощо
9	Культурні права	Можливості користуватись різноманітністю правових послуг, заснованих на інтелектуальних інформаційних технологіях і технологіях зв'язку
10	Інформаційні права	Фіксують права індивіда на покращення свого становища і підвищення культурного рівня. Ця група прав залежить від держави

Заповніть таблицю 4. Основні обов'язки людини і громадянина. До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Юридичні обов'язки	Можливості (свободи) особи та громадянина вільно розпоряджатись своєю робочою силою, використовувати її самостійно або за трудовим договором, тобто право на вільну працю (вибір виду діяльності, безпечні умови праці, гарантовані мінімальні розміри її оплати тощо); право на соціальне забезпечення, відпочинок, освіту, гідний рівень життя та ін.
2	Екологічні обов'язки	Можливості (свободи) збереження та розвитку національної самобутності людини, доступу до духовних досягнень людства, їх засвоєння, використання та участі в подальшому їх розвитку
3	Соціальні обов'язки	Можливості (свободи) неповнолітньої людини, необхідні для її існування, виховання і розвитку

4	Права дитини	Гарантована законом міра суспільно необхідної (корисної) і державно доцільної поведінки особи, об'єктивно обумовлена потребами існування та розвитку інших осіб, соціальних груп, націй, людства
5	Особисті обов'язки	Дотримуватись Конституції і законів, захищати Батьківщину та ін.
6	Економічні обов'язки	Берегти природу; компенсувати збитки, заподіяні забрудненням та іншим негативним впливом на навколишнє природне середовище
7	Політичні обов'язки	Їх можна поділити на фізичні (наприклад, утримувати неповнолітніх дітей) і духовні (наприклад, шанувати честь, гідність, національні почуття людини)
8	Культурні обов'язки	Обов'язок віддавати частину свого прибутку у вигляді податку на суспільні потреби та ін.

Заповніть таблицю 5. Соціально-правовий механізм забезпечення прав людини. До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Основні підсистеми механізму	1)
		2)
		3)
2	Форми правового захисту громадян від неправомірних дій органів виконавчої влади та їх посадових осіб	1)
		2)
		3)
3	Механізм реалізації	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
4	Механізм охорони	1)
		2)
		3)
		4)
		5)

5	Механізм захисту	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
6	Міжнародно-правові гарантії прав людини	1)
		2)
7	Європейська система захисту прав людини включає такі можливості	1)
		2)
8	Стадії розгляду справи в Європейському суді	1)
		2)
		3)

МОДУЛЬ 3

ПРАВО ЯК СИСТЕМА

ТЕМА 10. ЗАГАЛЬНЕ ВЧЕННЯ ПРО ПРАВО

1. Назвіть інституційну систему нормативного регулювання суспільних відносин:

- а) мораль;
- б) право;
- в) традиції.

2. Чим забезпечуються звичаї?

- а) внутрішнім примусом;
- б) громадським впливом;
- в) звичкою.

3. Моральні норми забезпечуються:

- а) внутрішнім переконанням;
- б) громадським примусом;
- в) державним примусом.

4. Які засоби впливу на поведінку людей закріплюються в нормах права?

- а) декларації, заклики;
- б) заборони, дозволи, позитивні зобов'язання;
- в) моральні сентенції, політичні програми.

5. Об'єктивне юридичне право — це:

а) система діючих у державі правових норм і принципів, що встановлені (чи визнані) державою як регулятори суспільних відносин й забезпечені нею. Вони одержали закріплення в офіційних державних актах і тому незалежні від індивідуального інтересу (волі) і свідомості суб'єкта права (крім «автора» цих норм);

б) правові норми і принципи як визначені, юридично визнані можливості (волі) суб'єкта права задовольняти власний інтерес;

в) система норм і принципів, які виникають із потреби узгодження інтересів індивідів один з одним і суспільством. Спрямовані на регулювання поведінки людей відповідно до понять добра і зла й підтримуються особистими переконаннями, традиціями, вихованням.

6. «Вид і міра належної поведінки зобов'язаної особи» — це:

- а) об'єктивне право;
- б) юридичний обов'язок;
- в) правова відповідальність.

7. Якими є специфічні ознаки права? Вкажіть ці ознаки:

- а) вираження міри свободи, рівності та справедливості;
- б) документальність;
- в) формальна визначеність права;
- г) системність права;
- д) програмність права;
- е) гарантованість права;
- є) наступність права;
- ж) динамічність права.

8. Суб'єктивне юридичне право — це:

а) система діючих у державі правових норм і принципів, що встановлені (чи визнані) державою як регулятори суспільних відносин й забезпечені нею. Вони одержали закріплення в офіційних державних актах і тому незалежні від індивідуального інтересу (волі) і свідомості суб'єкта права (крім «автора» цих норм);

б) правові норми і принципи як юридично визнані можливості (волі) суб'єкта права задовольняти власний інтерес;

в) система норм і принципів, які виникають із потреби узгодження інтересів індивідів один з одним і суспільством. Спрямовані на регулювання поведінки людей відповідно до понять добра і зла й підтримуються особистими переконаннями, традиціями, вихованням.

9. Функція упорядкування суспільних відносин, визначення лінії поведінки людей, наділення їх певними правами і обов'язками — це:

- а) орієнтаційна функція;
- б) охоронна;
- в) регулятивна.

10. Які серед структурних елементів системи права є зайвими:

- а) комплексний інститут права;
- б) правові інститути;
- в) галузі права;
- г) міжгалузеві комплекси;
- д) підгалузі права;
- е) правові прецеденти.

11. Відмінність принципів права від норм права полягає в тому, що принципи права:

- а) є стрижнем усієї системи права, додають праву логічності, послідовності, збалансованості;
- б) виступають як загальне мірило поведінки, зазначаючи права й обов'язки;
- в) виступають як загальне мірило поведінки, не вказуючи права й обов'язки;
- г) виступають юридичною основою при вирішенні конкретних справ;
- д) є загальнообов'язковими формально визначеними правилами поведінки.

12. Своєрідна система координат, у межах якої розвиваються кілька відповідних галузей права, і одночасно вектор, що визначає напрям розвитку цих галузей – це:

- а) загальні принципи права;
- б) міжгалузеві принципи права;
- в) галузеві принципи права;
- г) загально соціальні принципи права;
- д) спеціально-соціальні принципи права.

13. Функції права можна класифікувати в такий спосіб:

- а) загальносоціальні, спеціально-соціальні, загальні, юридичні;
- б) загальносоціальні і спеціально-соціальні, галузеві й міжгалузеві;
- в) загальносоціальні, спеціально-соціальні.

14. До загальносоціальних належать такі функції:

- а) інформаційна;

- б) орієнтаційна;
- в) охоронна;
- г) регулятивна;
- д) виховна;
- г) виховна.

15. До загальносоціальних функцій не належать:

- а) інформаційна;
- б) орієнтація;
- в) охоронна;
- г) регулятивна.

16. Основними ознаками норм-звичаїв є:

- а) обумовленість законами природи і техніки;
- б) невиразність соціального характеру;
- в) етнічний і колективістський характер;
- г) пов'язаність із релігійними уявленнями і ритуалами;
- д) моральна обумовленість і підкреслена публічність.

17. До загальних принципів права належать такі:

- а) принципи свободи і справедливості;
- б) принцип гласності та змагальності сторін судового розгляду;
- в) принципи рівності, демократизму, законності;
- г) принцип гуманізму;
- д) принцип недоторканості власності;
- е) принцип свободи економічної діяльності.

18. До основних проявів цінностей права належать:

- а) соціальна цінність права;
- б) інструментальна цінність;
- в) власна цінність;
- г) ідеологічна цінність.

19. Хто є прибічником матеріалістичної концепції праворозуміння?

- а) Ж.Ж.Руссо;
- б) Г.В.Плеханов;
- в) К.Маркс, Ф.Енгельс, В.Ленін.

20. Які із перерахованих напрямів впливу права на суспільні відносини характеризують загальносоціальний аспект у сутності права?

- а) організація виробництва; нормування індивідуальних витрат на суспільні потреби; охорона навколишнього середовища;
- б) забезпечення панування певних соціальних груп у суспільстві;
- в) забезпечення експлуатації і привілеїв.

21. Назвіть основні юридичні функції права:

- а) регулятивна;
- б) охоронна;
- в) обидві названі функції.

22. «Сукупність усіх діючих в даній державі юридичних норм» – це:

- а) об'єктивне право;
- б) суб'єктивні права;
- в) правова система;
- г) система права.

23. Вкажіть характерні ознаки правового закону:

- а) владний принцип регулювання;
- б) зрівняльний принцип регуляції;
- в) принцип формальної правової рівності, нормативне закріплення загального масштабу і рівної міри свободи.

24. Яким нормативним регулятором притаманні загальнообов'язковість, нормативність, формальна визначеність?

- а) правовим нормам;
- б) моральним нормам;
- в) корпоративним нормам;
- г) політичним нормам.

25. Який із регуляторів поведінки є нормативним?

- а) звичаєвий;
- б) ціннісний;
- в) інформаційний;
- г) моральний;
- д) правовий.

26. «Суккупність суттєвих рис, притаманних усім правовим системам, які спираються на певний тип виробничих відносин і відповідний тип держави та виражають соціальну сутність і спрямованість правового регулювання» — це:

- а) форма права;
- б) правова сім'я;
- в) тип права;
- г) система права.

27. Вкажіть тип права, при якому представники певної соціальної групи не визнавалися як суб'єкти права:

- а) рабовласницьке право;
- б) право азійського типу;
- в) феодальне право.

28. Вкажіть тип права, який характеризується такими рисами: закріплення особистої залежності селянства, кастовий характер, відкритий позаекономічний примус, наявність значної кількості норм канонічного права.

- а) соціалістичне право;
- б) буржуазне право;
- в) феодальне право;
- г) мусульманське право.

29. Які типи права з позицій формаційного підходу були віднесені до поняття «експлуаторські типи права»?

- а) рабовласницький; феодальний;
- б) буржуазний;
- в) право азійського типу;
- г) соціалістичне право.

30. В якому типі права вперше (історично) був закріплений принцип формальної правової рівності?

- а) соціалістичному;
- б) буржуазному;
- в) феодальному;
- г) комуністичному.

Заповніть таблицю 1. Загальне вчення про право. До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Загальносоціальне право	Є наслідком державної діяльності, втіленням волевиявлення держави. Це приписи законів; принципи і норми ратифікованих міжнародних договорів; судові рішення, що стали прецедентом та ін.
2	Спеціально-соціальне право	Впливає безпосередньо із соціального життя і не залежить від держави. Воно існує у вигляді звичаїв, традицій, природних прав, моральних та інших соціальних норм
3	Об'єктивне юридичне право	Правові норми і принципи як певні юридично визнані можливості (свободи) суб'єкта права задовольняти особистий інтерес
4	Суб'єктивне юридичне право	Система діючих у державі правових норм і принципів. Вони встановлені (або визнані) державою як регулятор суспільних відносин, забезпечені нею
5	Позитивне право	Спроможність служити метою і засобом задоволення науково обґрунтованих, соціально справедливих загальнолюдських потреб й інтересів громадян та їх об'єднань
6	Природне право	Виходить від держави, виражено в писаних нормах, міститься в нормативно-правових документах: законах, актах виконавчої влади і місцевого самоврядування, судових і адміністративних прецедентах, нормативно-правових договорах, правових звичаях
7	Право	Внутрішній зміст права як регулятор суспільних відносин, який виражається в єдності загально соціальних і вузько класових (групових) інтересів через формальне (державне) закріплення міри свободи, рівності та справедливості
8	Сутність права	Система соціальних загальнообов'язкових норм, дотримання і виконання яких забезпечуються державою. Має ключове значення в регулюванні правопорядку на національному і міжнародному рівнях

9	Цінність права	Об'єктивно властиві праву відправні начала, незаперечні вимоги (позитивні зобов'язання), які ставляться до учасників суспільних відносин із метою гармонічного поєднання індивідуальних, групових і громадських інтересів
10	Принципи права	Основні напрями правового впливу на суспільні відносини з метою їхнього впорядкування
11	Функції права	Має більш глибокий, ґрунтовний, вихідний для життя людей норматив поведінки, ґрунтується в самій природі людини, джерело прав людини – вона сама, її потреби й інтереси, її спосіб існування і розвитку. Вона ж виступає їх носієм

Заповніть таблицю 2. Основні концепції праворозуміння.

До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Теорія природного права	Її представники (Г. Гуго, Ф. Савіньї, Г. Пухта) вважали, що право – це історичне явище, яке, як і мова, виникає поступово, непомітно, стихійно, у результаті діяльності людей, а законодавча влада тільки систематизує та доповнює його. За цією концепцією право, перш за все, – це правові звичаї, а закони – похідні від звичаєвого права, які ґрунтовно перевірені часом
2	Історична школа права	Представники Т. Гоббс, Г. Гроцій, Д. Локк, О. Радищев та ін. Ґрунтувалися на визнанні цивілізації, пріоритетами якої є ідеї справедливості, добра, невід'ємність прав і свобод людини, панування розуму. Вони стверджували, що право, яке творить держава, має своє значення лише тоді, коли воно відповідає основам

3	Психологічна теорія права	Представники: Д.Остін, Н.М.Коркунов, Г.Ф.Шершеневич, Г.Кельзен. Право, згідно з їх уявленнями, є сукупністю норм, даних об'єктивно, що не потребують ідеологічного обґрунтування. Вихідний елемент права — норму права вони розглядали як раз і назавжди постійну догму, а єдиним джерелом права визнавали державну владу, наділену примусовою силою. Право, як вважає Г.Кельзен, — це сукупність правил поведінки, які регулюють суспільні відносини, з точки зору належного і сущого, незалежно від реального життя
4	Концепція позитивізму	Л.Петражицький, Г.Тард, Л.Кнапш та ін. За цією концепцією психіка людини — це фактор, який визначає розвиток суспільства. Поняття і сутність права не пов'язуються з діяльністю законодавця, а характеризуються як правові емоції, переживання людей. Правові явища — це особливого роду складні емоційно-інтелектуальні психічні процеси, які здійснюються у сфері психіки індивіда. Правомими поділяється на позитивне (встановлене державою) та інтуїтивне (результат внутрішнього, інтуїтивного самовизначення індивіда)
5	Концепція соціологічного праворозуміння	Д.Холл. Він спробував поєднати окремі елементи теорії природного права, позитивізму, соціологічної школи права, створивши тим самим нову школу. Так із позитивного права запозичене вчення про юридичні терміни, з природного права — вчення про моральну цінність права, з соціологічної юриспруденції — умови виникнення і розуміння права, процес його функціонування
6	Теорія інтегративної юриспруденції	Засновником був Є.Ерліх. Вважав, що право коріниться не в законах, а в самому суспільстві. Джерело його слід шукати в поведінці людей, які реалізують право. З цих позицій він висунув ідею «живого права спільнот», віддавши перевагу судовій та адміністративній правотворчості

7	Праворозуміння	Цінність права полягає в тому, що право є регулятором суспільних відносин, інструментом для вирішення різноманітних завдань, у тому числі для функціонування інших соціальних інститутів та соціальних благ. Воно здатне забезпечити організованість і нормальну життєдіяльність, соціальний мир і злагоду, зняти соціальну напруженість
8	Соціальна цінність права	Цінність права полягає в тому, що право виступає як міра свободи і справедливості і стає цінністю для окремої людини, конкретної групи й суспільства в цілому, відкриває індивіду доступ до благ, є ефективним способом його соціальної захищеності
9	Інструментальна цінність права	Цінність права полягає в тому, що воно, втілюючи загальну волю (інтерес) учасників суспільних відносин, сприяє розвитку тих відносин, в яких зацікавлені як окремі індивіди, так і суспільство в цілому. Воно вносить стабільність і порядок в ці відносини. Забезпечуючи простір для впорядкованої свободи й активності, право служить фактором соціального прогресу
10	Особиста цінність права	Це наукова категорія, яка висвітлює процес пізнання права, його сприйняття (оцінку) і ставлення до нього як до соціального явища

Заповніть таблицю 4. Принципи права.

До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Правові принципи	Це такі ідеї, положення, які сприймаються без доведення
2	Правові аксіоми	Ніхто не може бути визнаним у здійсненні злочину, а також притягнутий до кримінальної відповідальності інакше як за вироком суду
3	Правові презумпції	Не може бути два покарання за одне й те ж правопорушення
4	Спростовні правові презумпції	Це такі ідеї, які допускають їх істинність без доведення, іншими словами — це припущення

5	Неспростовні правові презумпції	Це провідні засади, ідеї права, які в конкретному вигляді характеризують його зміст, визначають спрямованість правового регулювання. Вони зумовлені об'єктивними закономірностями існування і розвитку людини та суспільства
6	Загальнолюдські принципи	Засади, що відображають специфіку права певної країни в реальних соціальних умовах
7	Типологічні принципи права	Засади, що охоплюють одну або кілька галузей права певної держави
8	Конкретно-історичні принципи	Такі засади й ідеї, які притаманні всім правовим системам певного історичного типу
9	Галузеві й міжгалузеві принципи	Це державні юридичні ідеали, які зумовлені певним рівнем всесвітнього розвитку, цивілізації, втілюють найкращі прогресивні здобутки правової історії людства і зазначені в нормативно-правових документах

ТЕМА 11. ПРАВОВА СИСТЕМА. СИСТЕМА ПРАВА. СИСТЕМА ЗАКОНОДАВСТВА. СИСТЕМАТИЗАЦІЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Об'єктивно обумовлена системою суспільних відносин структура права, яка складається із взаємозалежних норм, логічно розподілених за галузями, підгалузями, інститутами — це:

- а) система права;
- в) правова система;
- г) система законодавства.

2. Правова система складається із таких підсистем:

- а) інституційної, нормативної, ідеологічної, комунікативної;
- б) інституційної, нормативної, ідеологічної, функціональної;
- в) інституційної, нормативної, ідеологічної, комунікативної;
- г) інституційної, нормативної, ідеологічної, комунікативної, функціональної.

3. Елементами правої системи суспільства є:

- а) суб'єкти права, правові норми і принципи; правові відносини, правова ідеологія, правова свідомість, правова культура;
- б) суб'єкти права, правові норми і принципи; правові відносини, правова ідеологія, правова свідомість, правова культура, зв'язки між названими елементами;
- в) суб'єкти права, правові норми і принципи; правові відносини, правова ідеологія, правова культура, зв'язки між названими елементами;
- г) суб'єкти права, правові норми і принципи; галузі права, інститути права, правові відносини, правова ідеологія, правова свідомість, правова культура, зв'язки між названими елементами.

4. Не є елементами правої системи суспільства:

- а) суб'єкти права, правові норми і принципи; правові відносини;
- б) правова ідеологія, правова свідомість, зв'язки між названими елементами;
- в) правова ідеологія, правова культура, зв'язки між названими елементами;
- г) галузі права, інститути права.

5. Сукупність якісно однорідних суспільних відносин, урегульованих правовими нормами — це:

- а) галузь права;
- б) інститут права;
- в) предмет правового регулювання;
- г) підгалузь права.

6. «Сукупність суттєвих рис, притаманних усім правовим системам, які спираються на певний тип виробничих відносин і відповідний тип держави та виражають соціальну сутність і спрямованість правового регулювання» — це:

- а) форма права;
- б) правова сім'я;
- в) тип права.

7. «Інститут права» — це:

- а) це система загальнообов'язкових, формально визначених правил поведінки, які регулюють найбільш важливі суспільні відносини;
- б) система однорідних предметно пов'язаних норм права певної галузі права;
- в) система відносно відокремлених від інших і пов'язаних між собою правових норм, які регулюють однорідні суспільні відносини.

8. Система загальнообов'язкових, формально визначених правил поведінки, які регулюють найбільш важливі суспільні відносини — це:

- а) інститут права;
- б) підгалузь права;
- в) галузь права;
- г) система права;
- д) право.

9. Відносно самотійна сукупність юридичних норм, яка регулює якісно однорідну сферу (рід) суспільних відносин специфічним методом правового регулювання — це:

- а) інститут права;
- б) підгалузь права;

- в) галузь права;
- г) система права.

10. Система однорідних предметно пов'язаних інститутів певної галузі прав — це:

- а) інститут права;
- б) підгалузь права;
- в) галузь права;
- г) система права.

11. Система відносно відокремлених від інших і пов'язаних між собою правових норм, які регулюють певну групу (вид) однорідних суспільних відносин — це:

- а) інститут права;
- б) підгалузь права;
- в) галузь права;
- г) система права.

12. Предметом регулювання матеріальних галузей права є:

- а) суспільні відносини;
- б) матеріальні відносини;
- в) організаційні відносини;
- г) матеріально-організаційні відносини.

13. Предметом регулювання процесуальних галузей права є:

- а) суспільні відносини;
- б) матеріальні відносини;
- в) організаційні відносини;
- г) матеріально-організаційні відносини.

14. Міжнародне право існує на таких рівнях:

- а) загальних принципів, міждержавних угод;
- б) загальних принципів, міждержавних угод, права міжнародних організацій;
- в) загальних принципів, міждержавних угод, права співдружностей;
- г) загальних принципів, міждержавних угод; права міжнародних організацій і міждержавних угод.

15. Референдум не допускається щодо законопроектів з питань:

- а) зміни структури органів державної влади;
- б) зміни порядку фінансування вищих органів державної влади;
- в) бюджету;
- г) внесення змін до Конституції України;
- д) зміни території України.

16. Яка з перерахованих процесуальних галузей права є зайвою:

- а) конституційна;
- б) цивільна;
- в) сімейна;
- г) кримінальна;
- д) адміністративна.

17. Основні підстави розподілу системи права за галузями — це:

- а) розсуд законодавця;
- б) предмет і метод правового регулювання;
- в) характер джерел права.

18. Характерні риси романо-германської (континентальної) сім'ї правових систем — це:

- а) основне джерело права — доктрина;
- б) рецепція римського права; основне джерело права — нормативні акти; поділ права на приватне і публічне;
- в) за судовими органами, згідно із законами, не визначається право на нормотворчість.

19. Сукупність прийомів і засобів правового впливу на суспільні відносини це:

- а) імперативний метод правового регулювання;
- б) диспозитивний метод правового регулювання;
- в) метод правового регулювання.

20. Суворо обов'язковий, побудований на засадах влади і підпорядкування, на відносинах субординації і який припускає заборони, обов'язки, покарання — це:

- а) імперативний метод правового регулювання;
- б) диспозитивний метод правового регулювання;
- в) метод правового регулювання.

21. Автономний, побудований на засадах автономії, юридичної рівності суб'єктів, угоди сторін, їхньої неспівідлеглості між собою і припускає дозволення — це:

- а) імперативний метод правового регулювання;
- б) диспозитивний метод правового регулювання;
- в) метод правового регулювання.

22. Підсистема права, що регулює державні, міждержавні суспільні відносини — це:

- а) матеріальне право;
- б) приватне право;
- в) публічне право;
- г) процесуальне право.

23. Підсистема права, що регулює майново-вартісні відносини й особисті немайнові відносини, які виникають із приводу духовних благ і пов'язані з особистістю учасників — це:

- а) матеріальне право;
- б) приватне право;
- в) публічне право;
- г) процесуальне право.

24. За ознаками приватне право:

- а) забезпечує одностороннє волевиявлення суб'єктів права;
- б) забезпечує приватний інтерес;
- в) припускає широке використання договірної форми регулювання;
- г) містить норми, які звернені до суб'єктивного права та забезпечують судовий захист;
- д) забезпечує одностороннє волевиявлення суб'єктів права;
- е) забезпечує публічний інтерес.

25. Зазначте ознаки публічного права:

- а) забезпечує одностороннє волевиявлення суб'єктів права;
- б) забезпечує приватний інтерес;
- в) припускає широке використання договірної форми регулювання;
- г) містить норми, які звернені до суб'єктивного права та забезпечують судовий захист;
- д) забезпечує одностороннє волевиявлення суб'єктів права;
- е) забезпечує публічний інтерес.

26. До приватного права відносяться такі галузі:

- а) конституційне право;
- б) житлове;
- в) фінансове;
- г) сімейне;
- д) міжнародне гуманітарне;
- е) авторське;
- є) цивільне.

27. До публічного права відносяться такі галузі:

- а) конституційне право;
- б) житлове;
- в) фінансове;
- г) сімейне;
- д) міжнародне гуманітарне;
- е) авторське;
- є) цивільне.

28. Внутрішня організація упорядкованих нормативно-правових актів, яка виражається в їх узгодженні і поділі на галузі та інститути законодавства — це:

- а) система законодавства;
- б) структура законодавства;
- в) систематизація законодавства.

29. Поділ нормативно-правових актів на певні групи за їх юридичною чинністю: закони, укази постанови уряду — це:

- а) субординаційна або ієрархічна (вертикальна) структура законодавства;
- б) галузева (горизонтальна) структура законодавства;
- в) державно-організаційна (вертикальна) структура законодавства.

30. Поділ нормативно-правових актів за предметом правового регулювання — це:

- а) субординаційна або ієрархічна (вертикальна) структура законодавства;
- б) галузева (горизонтальна) структура законодавства;
- в) державно-організаційна (вертикальна) структура законодавства.

31. Поділ нормативно-правових актів за територіальним значенням — це:

- а) субординаційна або ієрархічна (вертикальна) структура законодавства;
- б) галузева (горизонтальна) структура законодавства;
- в) державно-організаційна (вертикальна) структура законодавства.

32. Кодифікований акт, що містить концептуальні поняття, мету і завдання правового регулювання, принципи, які встановлюють основні напрями регулювання певної сфери суспільних відносин — це:

- а) кодекс;
- б) основи законодавства;
- в) статут;
- г) положення.

33. Єдиний, зведений, юридично і логічно цілісний, внутрішньо узгоджений нормативний акт — це:

- а) кодекс;
- б) основи законодавства;
- в) статут;
- г) положення.

Заповніть таблицю 1. Правова система і система права.

До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Політична система		Підсистема права, що регулює державні, міждержавні та суспільні відносини
2	Правова система		Підсистема права, що регулює майнововартісні відносини, які виникають із приводу духовних благ і пов'язані з особистістю їх учасників
3	Система права		Упорядкована на засадах права система всіх політичних явищ, що функціонують і взаємодіють (або протидіють) у суспільстві з метою завоювання, утримання або участі у політичній владі
4	Публічне право		Це комплекс взаємозалежних і узгоджених юридичних засобів, призначених для регулювання суспільних відносин, а також юридичних явищ, що виникають унаслідок такого регулювання (правові норми, правові принципи, правосвідомість, законодавство, правові відносини, юридичні установи, юридична техніка, правова культура, стан законності та її деформації, правопорядок та ін.)
5	Приватне право		Відносно самостійна сукупність юридичних норм, яка регулює якісно однорідну сферу суспільних відносин специфічним методом правового регулювання
6	Галузь права		Внутрішня структура права, яка складається з взаємозалежних норм, логічно розподілених за галузями, підгалузями та інститутами
7	Підгалузь права		Це система всіх упорядкованих певним чином законів даної країни, а також міжнародних договорів, ратифікованих парламентом
8	Інститут права		Система нормативних розпоряджень галузі законодавства, які регулюють певну сукупність суспільних відносин
9	Законодавство держави		Система однорідних предметно пов'язаних інститутів певної галузі права

10	Інститут законодавства		Система відносно відокремлених від інших і пов'язаних між собою правових норм, які регулюють певну групу однорідних суспільних відносин
----	------------------------	--	---

Заповніть таблицю 2. Галузі права.

До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Адміністративне право		Частина національної системи права. У процесі укладання державою різних міжнародних договорів (угод, конвенцій), підписання міжнародних декларацій, вступу до міжнародних організацій (вступ України в РЄ)
2	Конституційне право		Система правових норм, які охороняють від злочинних посягань на права і свободи людини і громадянина, конституційний лад, усі види власності та ін., встановлюючи міру кримінальної відповідальності за їх вчинення
3	Цивільне право		Система норм права, яка регулює порядок розгляду і вирішення судом цивільних справ, а також порядок виконання судових рішень
4	Кримінальне право		Система принципів і норм Конституції, які закріплюють основи суспільного і державного ладу, форму правління і державного устрою, механізм здійснення державної влади, правове становище особи
5	Міжнародне право		Система правових норм, які регулюють управлінські відносини у сфері здійснення виконавчої влади, розпорядчої діяльності державного апарату, його взаємовідносини з іншими державними та недержавними організаціями і громадянами
6	Господарське право		Система норм права, яка регулює порядок діяльності правоохоронних органів і судів у зв'язку з розкриттям злочинів, розслідуванням кримінальних справ, їхнім розглядом у суді й винесенням вироку

7	Трудове право		Система правових норм, які регулюють майнові й особисті немайнові відносини, що укладаються між фізичними та юридичними особами як рівноправними
8	Житлове право		Система норм права, яка регулює порядок діяльності правоохоронних органів і судів у зв'язку з розкриттям злочинів, розслідуванням кримінальних справ, їхнім розглядом у суді й винесенням вироку
9	Цивільне процесуальне право		Сукупність норм, які регулюють суспільні відносини із задоволення потреб громадян у житлі, його використанню, збереженню, експлуатації і ремонту в державному, кооперативному та приватному житловому фонді України
10	Кримінально-процесуальне право		Система норм права, яка регулює порядок розгляду і вирішення судом цивільних справ, а також порядок виконання судових рішень

Заповніть таблицю 3. Система права.

До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Елементи правової системи суспільства	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)
2	Підсистеми функціонування правової системи	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
3	Елементи системи права	1)
		2)
		3)
		4)
		5)

4	Методи правового регулювання	1)	
		2)	
5	Критерії віднесення норм до приватного чи публічного права	1)	
		2)	
		3)	
		4)	
6	Підсистеми права	1)	2)
		3)	4)
7	Галузі приватного права	1)	5)
		2)	6)
		3)	7)
		4)	8)
8	Галузі публічного права	1)	5)
		2)	6)
		3)	7)
		4)	8)
9	Процесуальні галузі права	1)	4)
		2)	5)
		3)	6)
10	Ознаки системи права	1)	
		2)	
		3)	

Заповніть таблицю 4. Підсистеми та інститути права

	Предмет регулювання публічного права	
2	Ознаки публічного права	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)
3	Предмет регулювання приватного права	
4	Ознаки приватного права	1)
		2)
		3)
		4)
		5)

5	Інститути права за сферою поширення	1)
		2)
6	Інститути права за функціональною роллю	1)
		2)
7	Інститути права за субординацією у правовому регулюванні	1)
		2)
8	Відмінності між правовою системою і системою права	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
9	Структура системи законодавства	1)
		2)
		3)
10	Форми систематизації нормативно-правових актів	1)
		2)
		3)

Заповніть таблицю 5. Систематизація законодавства.

До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Кодекс	Кодифікований акт, що містить концептуальні поняття, мету й завдання правового регулювання, принципи, що встановлюють основні напрями регулювання визначеної сфери суспільних відносин. Як правило, такий акт складається з нетипових норм – норм-мети, норм-принципів, норм-дефініцій і забезпечує зв'язок і погодженість норм тих чи інших галузей або інститутів права
2	Основи законодавства	Кодифікований акт, що визначає правовий статус, завдання і компетенцію державних органів і установ
3	Статут	Єдиний, зведений, юридично і логічно цільний, внутрішньо узгоджений нормативний акт. Він має складну структуру і великий обсяг, поділяється на частини: загальні й особливу; розділи і глави

4	Положення	Кодифікований акт, що визначає не правовий статус, а правовий порядок будь-якого виду діяльності
5	Правила	Кодифікований акт, що регулює діяльність визначених відомств, міністерств, організацій, ту чи іншу сферу управління
6	Кодифікація	Спосіб (форма) систематизації законодавства, що полягає в зовнішньому упорядкуванні уже наявних нормативних актів без зміни змісту норм, що містяться в них. Результатом є збірники, де нормативні акти розташовуються у хронологічному чи алфавітному порядку за предметною ознакою, з урахуванням юридичної сили поєднаних актів
7	Консолідація	Спосіб (форма) систематизації законодавчих актів, що полягає в їх удосконалюванні шляхом зміни змісту (переробки й узгодження) юридичних норм, пов'язаних загальним предметом правового регулювання, і об'єднання в новий єдиний нормативно-правовий акт
8	Інкорпорація	Спосіб (форма) систематизації, що полягає в об'єднанні декількох нормативно-правових актів, що діють в одній і тій же сфері суспільних відносин, у єдиний нормативно-правовий акт, як правило, без зміни змісту. Виражається в підготовці і прийнятті укрупнених актів на базі об'єднання норм розрізнених актів, виданих з одного питання
9	Міжгалузева (комплексна) кодифікація	Спосіб (форма) систематизації, у якій упорядкування нормативно-правових актів провадиться за предметною ознакою: за галузями права, їх інститутами. Сферами державної діяльності
10	Систематична інкорпорація	Передбачає об'єднання правових норм не за галузями права, а за принципом регулювання значної сфери суспільних відносин у сфері державної діяльності чи галузі господарства соціально-культурного будівництва

Заповніть таблицю 6. Систематизація нормативно-правових актів.

До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Систематизація нормативно-правових актів	Припускає створення зведених кодифікованих актів для основних галузей законодавства
2	Кодифікація	Спосіб (форма) систематизації, що полягає в об'єднанні декількох нормативно-правових актів, що діють в одній і тій же сфері суспільних відносин, у єдиний нормативно-правовий акт, як правило, без зміни змісту. Виражається в підготовці і прийнятті укрупнених актів на базі об'єднання норм розрізаних актів, виданих з одного питання
3	Інкорпорація	Діяльність з упорядкування й удосконалення законодавчих й інших нормативно-правових актів, зведення їх в єдину внутрішню погоджену систему
4	Консолідація	Спосіб (форма) систематизації законодавства, що полягає в зовнішньому упорядкуванні уже наявних нормативних актів без зміни змісту норм, що містяться в них. Результатом є збірники, де нормативні акти розташовуються в хронологічному чи алфавітному порядку за предметною ознакою, з урахуванням юридичної сили поєднаних актів
5	Загальна кодифікація	Спосіб (форма) систематизації, у якій упорядкування нормативно-правових актів провадиться за предметною ознакою: за галузями права, їх інститутами. Сферами державної діяльності
6	Галузева кодифікація	Передбачає об'єднання правових норм конкретного інституту або підгалузі права визначеної галузі
7	Міжгалузева (комплексна) кодифікація	Спосіб (форма) систематизації, згідно з якою упорядкування нормативно-правових актів здійснюється за часом їх опублікування і вступу в дію

8	Спеціальна кодифікація		Спосіб (форма) систематизації законодавчих актів, що полягає в їх удосконалюванні шляхом зміни змісту (переробки й узгодження) юридичних норм, пов'язаних загальним предметом правового регулювання, і об'єднання в новий єдиний нормативно-правовий акт
9	Хронологічна інкорпорація		Передбачає об'єднання правових норм визначеної галузі права в суворо встановленому порядку. Займає провідне місце серед інших видів, тому що розподіляє нормативний матеріал за предметом і методом правового регулювання
10	Систематична інкорпорація		Передбачає об'єднання правових норм не за галузями права, а за принципом регулювання значної сфери суспільних відносин у сфері державної діяльності чи галузі господарства, соціально-культурного будівництва

ТЕМА 12. НОРМИ ПРАВА

1. «Правило загального характеру, яке відображає об'єктивні потреби суспільного розвитку, мета якого – регулювання поведінки людей і спрямування їх практичної діяльності у взаємовідносинах між собою і з суспільством, соціальною групою, державою» – це:

- а) наказ;
- б) соціальна норма;
- в) індивідуальний припис.

2. Загальна функція для будь-яких різновидів соціальних норм – це:

- а) регулювання суспільних відносин (шляхом впливу на волю поведінку людей);
- б) регулювання моральних відносин;
- в) регламентація відносин у сфері правового регулювання.

3. Яким із різновидів соціальних норм притаманна така властивість як формальна визначеність?

- а) право;
- б) мораль;
- в) корпоративні норми.

4. Які соціальні норми наявні у правилах дорожнього руху?

- а) юридичні;
- б) технічні;
- в) техніко-юридичні.

5. Моральні норми забезпечуються:

- а) внутрішнім переконанням;
- б) громадським примусом;
- в) державним примусом.

6. Чим забезпечуються звичаї?

- а) внутрішнім примусом;
- б) громадським впливом;
- в) звичкою.

7. Назвіть сфери найтіснішої взаємодії моральних та правових норм:

- а) правотворчість;
- б) правозастосування;
- в) побут.

8. Соціальними нормами, які встановилися першими, вчені визнають:

- а) норми моралі;
- б) звичаї;
- в) релігійні норми.

9. Норми права за характером впливу на особу поділяють на:

- а) імперативні й диспозитивні;
- б) заохочувальні й рекомендаційні;
- в) матеріальні й процесуальні;
- г) регулятивні й охоронні.

10. Норми права за методом правового регулювання поділяють на:

- а) імперативні й диспозитивні;
- б) заохочувальні й рекомендаційні;
- в) матеріальні й процесуальні;
- г) регулятивні й охоронні.

11. Норми права за субординацією у правовому регулюванні поділяють на:

- а) імперативні й диспозитивні;
- б) заохочувальні й рекомендаційні;
- в) матеріальні й процесуальні;
- г) регулятивні й охоронні.

12. Норми права за функціональною спрямованістю поділяють на:

- а) імперативні й диспозитивні;
- б) заохочувальні й рекомендаційні;
- в) матеріальні й процесуальні;
- г) регулятивні й охоронні.

13. Регулятивні норми права за характером розпоряджень, що містяться в них, поділяють на:

- а) дозвільні, зобов'язуючі;
- б) дозвільні, зобов'язуючі, заборонні;
- в) загальні, спеціальні, виняткові;
- г) регулятивні, охоронні.

14. Норми права за дією за колом осіб поділяють на:

- а) загальні, місцеві;
- б) норми глави держави, органів виконавчої влади, органів представницької влади;
- в) загальні, спеціальні, виняткові;
- г) регулятивні, охоронні.

15. Норми права за суб'єктами правотворчості поділяють на:

- а) норми глави держави, норми органів виконавчої влади, норми органів представницької влади;
- б) норми глави держави, норми органів виконавчої влади, норми органів представницької влади, норми громадських об'єднань, комерційних організацій, трудових колективів підприємств;
- в) норми глави держави, норми органів виконавчої влади, норми органів представницької влади, норми громадських об'єднань, трудових колективів підприємств.

16. Розрізняють такі види спеціалізованих норм:

- а) загальнозакріплені, декларативні, дефінітивні;
- б) прогностичні, установчі;
- в) оперативні, колізійні;
- г) регулятивні, охоронні.

17. Норми, роль яких виражається у встановленні дати вступу (зміни, припинення) нормативно-правового акта в силу, у його поширенні на нове коло суспільних відносин, на новий строк — це:

- а) норми-оголошення;
- б) оперативні норми;
- в) колізійні норми;
- г) дефінітивні норми.

18. Колізійні норми покликані вирішувати колізії:

- а) між Конституцією й іншими нормативно-правовими актами;
- б) в унітарній державі з автономними утвореннями;
- в) між різними державами;
- г) між різними галузями права.

19. Цілісне, логічно і граматично вивершене імперативне судження загального характеру, формально закріплене в тексті нормативно-правового акта — це:

- а) регулятивна норма;
- б) класична норма;
- в) норма-розпорядження.

20. Який елемент правової норми передбачає умови її застосування?

- а) гіпотеза;
- б) преюдиція;
- в) преамбула.

21. Частина норми права, яка містить вказівку на заходи впливу щодо порушника цієї норми — це:

- а) диспозиція;
- б) санкція;
- в) гіпотеза.

22. Юридичний зміст диспозиції можна визначити таким чином:

- а) частина норми права, в якій подано юридичні наслідки виконання чи невиконання правил поведінки;
- б) частина норми права, в якій визначаються умови, при яких настає дія правил, зазначених у правовій нормі;
- в) частина правової норми, в якій у вигляді владного припису визначається те або інше правило поведінки.

23. За ступенем визначеності змісту гіпотези, диспозиції, санкції можуть бути:

- а) абсолютно визначеними і відносно визначеними;
- б) абсолютно визначеними, відносно визначеними, альтернативними;

- в) загальнозакріплені, повні;
- г) повними, відсильними, банкетними.

24. За повнотою викладу норм права у статтях нормативно-правових актів розрізняють форми (способи):

- а) абсолютно визначену і відносно визначену;
- б) абсолютно визначену, відносно визначену, альтернативну;
- в) повну, відсильну, банкетну.

25. За рівнем узагальнення форми (способу) викладу норм права у статтях нормативно-правових актів розрізняють форми (способи):

- а) абсолютно визначену і відносно визначену;
- б) абсолютно визначену, відносно визначену, альтернативну;
- в) повну, відсильну, банкетну;
- г) казуїстичну, абстрактну.

Заповніть таблицю 1. Види соціальних норм. До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Соціальні норми	Норми, що регулюють поведінку і специфічну культові дії, які засновані на вірі в існування бога (богів). Вони відображені у статутах, священних книгах, інших релігійних документах, релігійних книжках
2	Технічні норми	Правила поведінки загального характеру, що складаються у відносинах між людьми в суспільстві у зв'язку з проявом їх волі (інтересу) і забезпечуються різними засобами соціального впливу
3	Норми моралі	Правила, що вказують на найбільш економічні та екологічно нешкідливі методи, прийоми і засоби впливу людей на матеріальний світ, їх роботу з технічними природними об'єктами
4	Релігійні норми	Складаються в суспільстві на підставі уявлень людей про добро і зло, справедливість

5	Норми-звичаї	Це загальнообов'язкове правило поведінки (зразок, масштаб, еталон), що сформувалось у суспільстві відповідно до визнаної в ньому міри свободи, сформульоване (санкціоноване) і забезпечуване державою в якості юридично значимого засобу регулювання суспільних відносин
6	Норми права	Правила поведінки, що сформувались у суспільстві з метою регулювання найбільш стійких суспільних відносин і стали обов'язковими в результаті багаторазового повторення протягом тривалого часу; здійснюються добровільно, а у разі їх порушення, до правопорушників застосовуються заходи громадського впливу
7	Корпоративні норми	Є первинним регулятором суспільних відносин, оскільки закріплюють права й обов'язки суб'єктів права, на підставі яких можна вирішити справу по суті
8	Матеріальні норми	Є вторинним регулятором суспільних відносин, оскільки містять правила про порядок реалізації норм матеріального права та вирішення справи по суті
9	Процесуальні норми	Правила поведінки, що встановленні у статутах (положеннях) об'єднань людей, створених для досягнення якої-небудь мети, а також містяться в рішеннях, прийнятих цими об'єднаннями для врегулювання внутрішніх відносин між їх членами

Заповніть таблицю 2. Види норм права. До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Імперативні норми	Є первинним регулятором суспільних відносин, оскільки закріплюють права й обов'язки суб'єктів права, на підставі яких можна вирішити справу по суті
2	Матеріальні норми	Встановлюють варіанти бажаної з погляду держави поведінки суб'єктів права. Конкретизуються в локальних правових актах для наступної реалізації

3	Рекомендаційні норми	Містять категоричні вказівки держави, здійснювати чітко визначені дії, не допускати ніяких відхилень від вичерпного переліку прав і обов'язків суб'єктів
4	Охоронні норми	Норми, що встановлюють оптимальний порядок застосування норм матеріального права; містять правило, на підставі якого можна вирішити справу по суті
5	Заохочувальні норми	Визначають умови застосування до суб'єкта права заходів державно-примусового впливу, характер і зміст цих заходів у випадках вчинення правопорушення і створення інших обставин, що перешкоджають здійсненню регулятивних норм
6	Заборонні норми	Норми права, які поширюються на все населення
7	Процесуальні норми	Встановлюють форму і засіб заохочення за схвалюваний державою і суспільством варіант поведінки суб'єктів, який полягає в сумлінній і продуктивній праці. Особливість цих норм проявляється в тому, що вони не визначають правило поведінки, а, надаючи суб'єктам відому свободу вибору, закликають до активної правомірної поведінки, стимулюють її
8	Загальні норми	Вказують на необхідність утримуватись від вчинення дій певного роду. Супроводжуються словами: «не маєте права», «не можете», «не допускається»
9	Виняткові норми	Норми, що поширюються на певне коло осіб
10	Регулятивні норми	Норми права, що діють не постійно, а протягом певного часу
11	Спеціальні норми	Встановлюють права й обов'язки суб'єктів
12	Тимчасові норми	Норми, що вказують на необхідність здійснювати певні дії, наділяють суб'єктів певними обов'язками
13	Дозвільні норми	Норми, що вказують на можливість здійснювати певні дії, наділяють суб'єктів певними правами
14	Норми, що зобов'язують	Роблять винятки із загальних і спеціальних норм
15	Відновлювальні (компенсаційні) норми	Їх дія спрямована на застосування заходів юридичної відповідальності

16	Обмежувальні (каральні) норми	Їх дія спрямована на захист порушених прав і законних інтересів
----	-------------------------------	---

Заповніть таблицю 3. Види соціальних норм. До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Загально закріплені норми	Нормативні приписи, які формулюють беззаперечні вимоги загального характеру, що належать до усіх або більшості інститутів або норм галузі права
2	Установчі норми	Нетипові приписи, тобто приписи «нестандартного» характеру, які здатні нести регулююче навантаження лише в поєднанні з основною нормою
3	Спеціалізовані норми	Нормативні приписи, які закріплюють первинні основи суспільного і державного ладу й в узагальненому вигляді виражають певні елементи регульованих відносин, що одержують конкретизацію в інших нормах
4	Прогностичні норми	Роль яких виражається: а) у встановленні дати вступу (зміни, припинення) нормативно-правового акта в силу; б) у його поширенні на нове коло суспільних відносин; в) у продовженні їх дії на новий термін. Забезпечують регулювання суспільних відносин оперативним шляхом: не через видання нових регулятивних норм, а через ухвалення нормативно-правових актів, їх зміну, доповнення, поширення сфери і терміну дії, тобто регулюють їх дію
5	Декларативні норми	Нормативні приписи, які містять визначення правових категорій і понять. Вони вносять ясність у нормативно-правовий акт, інформують й орієнтують правозастосувача
6	Дефінітивні норми	Нормативні приписи, які містять положення програмного характеру, що вказують на предмет регулювання, закріплюючи мету й мотиви видання нормативного акта. Як правило, вони містяться в преамбулах законодавчих актів
7	Оперативні норми	Роблять винятки із загальних і спеціальних норм

8	Повна форма викладення норми права	Нормативні приписи, які містять прогнози розвитку правової системи, мету й завдання галузей і інститутів права
9	Норма-розпорядження	Норми, які регулюють вибір норми при наявності суперечностей між окремими нормативними актами з того самого предмету регулювання
10	Колізійні норми	Це цілісне, логічно і граматично вивершене імперативне судження загального характеру, формально закріплене в тексті нормативно-правового акта. Як правило відповідає структурній первинній частині тексту нормативного акта (статті, пункту, абзацу статті тощо). Можлива і наявність кількох нормативних розпоряджень в окремих частинах або абзацах
11	Відсильна форма викладення норми права	У статті містяться посилання не на якийсь конкретне нормативне розпорядження даного закону, а на інший нормативний акт. Такого роду стаття є «бланком», що заповнюється іншим законом, джерелом права
12	Виняткові норми	У статті містяться всі необхідні елементи норми права без посилань на інші статті
13	Банкетна форма викладення норми права	У статті містяться не всі елементи норми права, але є посилання на інші статті цього акта, якщо є недостатні відомості

Заповніть таблицю 4. Структура норми права. До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Санкція	Це цілісне, логічно і граматично вивершене імперативне судження загального характеру, формально закріплене в тексті нормативно-правового акта
2	Структура норми права	Серцевина юридичної норми, яка вказує на дозволу поведінку суб'єкта, обов'язкову (необхідну) або на заборону (неприпустиму). Основний елемент норми права, у якому формується модель самого правила поведінки, тобто містяться вказівки про те, як слід діяти в ситуації, в умовах, передбачених у гіпотезі даної норми

3	Гіпотеза	Вичерпно визначаються обставини, з наявністю або відсутністю яких пов'язується чинність юридичної норми
4	Диспозиція	Надає рух юридичній нормі. Абстрактний варіант поведінки «прив'язується» до конкретного життєвого випадку, до конкретної людини, часу і місця
5	Відносно визначена санкція	Частина норми, яка встановлює засоби (вид та обсяг) державного примусу, що застосовуються у разі її порушення
6	Абсолютно визначена гіпотеза	Це внутрішня побудова норми права, яка виражається в її поділі на складові елементи, пов'язані між собою
7	Нормарозпорядження	Передбачають відшкодування завданих людині збитків і поновлення її прав: відновлення на старому місці роботи незаконно звільненого; стягнення аліментів та ін. Їх основне завдання — відновлення порушеного права
8	Альтернативні диспозиція	Передбачають позбавлення волі, штраф, догану, стягнення матеріального збитку та ін.
9	Штрафні санкції	Диспозиція, яка характеризується тим, що вказує на кілька правових наслідків, але допускає настання лише одного з них
10	Відновлювальні (компенсаційні) санкції	Санкція, у якій точно зазначені вид і захід юридичної відповідальності за порушення норми права
11	Проста гіпотеза	Визначає одночасно два (і більше) заходи державного стягнення до порушника правил, передбачених диспозицією
12	Складна диспозиція	Ставить дію юридичної норми в залежність від якоїсь однієї умови, однієї фактичної обставини
13	Складна санкція	Передбачає кілька правових наслідків, які одночасно настають за наявності певних фактичних обставин

ТЕМА 13. ПРАВОТВОРЧІСТЬ. ДЖЕРЕЛА (ФОРМИ) ПРАВА

1. Правова форма діяльності держави за участю громадянського суспільства, пов'язана із встановленням, зміною, скасуванням юридичних норм і виражається у формуванні, систематизації, прийнятті та оприлюдненні нормативно-правових актів — це:

- а) правотворчість;
- б) правотворення;
- в) законотворчість.

2. Усі форми і засоби виникнення, розвитку та зміни права — це:

- а) правотворчість;
- б) правотворення;
- в) законотворчість.

3. Розрізняють такі рівні правоутворення:

- а) гносеологічний, онтологічний;
- б) матеріальний, інституційний;
- в) гносеологічний, матеріальний, інституційний.

4. Загальними принципами правотворчості є:

- а) гуманізм, демократизм, гласність;
- б) законність, науковість, системність;
- в) оперативність, поєднання динамізму й стабільності, плановість;
- г) професіоналізм, техніко-юридична досконалість, урахування місцевого досвіду, старанність і скрупульозність.

5. До спеціальних принципів правотворчості можна віднести:

- а) гуманізм, демократизм, гласність;
- б) законність, науковість, системність;
- в) оперативність, поєднання динамізму й стабільності, плановість;
- г) професіоналізм, техніко-юридична досконалість, урахування місцевого досвіду, старанність і скрупульозність.

6. Основними функціями правотворчості є:

- а) первинне регулювання суспільних відносин і відновлення правового матеріалу;
- б) заповнення прогалин у праві й упорядкування нормативно-правового матеріалу;
- в) скасування правових норм;
- г) зміна правових норм.

7. Система взаємозалежних процедур (стадій) з прийняття, зміни, обнародування законів і підзаконних актів уповноваженими органами держави, організаціями, посадовими особами — це:

- а) законотворчий процес;
- б) правотворчий процес;
- в) систематизація нормативно-правових актів.

8. Процес правотворення включає такі стадії:

- а) передпроектна, проектна, стадія прийняття проекту, реєстраційно-інформаційна;
- б) проектна, стадія прийняття проекту, реєстраційно-інформаційна;
- в) формування юридичного мотиву, правотворчої ініціативи, розробка концепції проекту нормативно-правового акта, стадія прийняття проекту, реєстраційно-інформаційна.

9. Процес правотворчості включає такі стадії:

- а) передпроектна, проектна, стадія прийняття проекту, реєстраційно-інформаційна;
- б) нормопроекування, стадія прийняття проекту, реєстраційно-інформаційна;
- в) формування юридичного мотиву, правотворчої ініціативи, розробка концепції проекту нормативно-правового акта, стадія прийняття проекту, реєстраційно-інформаційна.

10. Основними формами участі держави у правотворчості є:

- а) безпосередня і санкціонована правотворчість;
- б) спільна і делегована правотворчість;
- в) безпосередня, санкціонована, спільна і делегована правотворчість.

11. Кому, із названих суб'єктів, належить право законодавчої ініціативи?

- а) депутатам Верховної Ради України;
- б) Голові Уряду України;
- в) Міністрові освіти України.

12. Назвіть стадію правотворчого процесу:

- а) законодавча ініціатива;
- б) вибір правової норми;
- в) встановлення фактичних обставин справи.

13. Суб'єктами підзаконної правотворчості громадянського суспільства є:

- а) органи місцевого самоврядування;
- б) громадські організації;
- в) комерційні організації;
- г) трудові колективи;
- д) держадміністрації.

14. Система судових прецедентів виробляється в ході:

- а) судового розгляду справ у касаційній інстанції (в Україні – Верховний суд); з особливо важливих справ – у першій інстанції;
- б) винесення рішень Конституційним Судом по конкретній справі, що містять офіційне тлумачення закону. У результаті чого не лише скасовуються окремі законодавчі положення, але і встановлюються нові приписи нормативного характеру;
- в) офіційного визнання всіх прецедентів Європейського суду з прав людини;
- г) офіційного визнання прецедентів Європейського суду з прав людини, обмежених рамками Конвенції про захист основних прав і свобод людини 1950 р. Першого протоколу і протоколів № 2, 4, 7, 11 до Конвенції.

15. Суб'єктами правотворчості є:

- а) громадяни України, вищі органи влади і посадові особи (Верховна Рада, Президент України, Кабінет Міністрів України, Прем'єр-міністр України, Конституційний Суд України); центральні органи виконавчої влади: міністерства, комітети, відомства;

б) вищі органи влади і посадові особи (Верховна Рада, Президент України, Кабінет Міністрів України, Прем'єр-міністр України, Конституційний Суд України); центральні органи виконавчої влади: міністерства, комітети, відомства;

в) вищі органи влади і посадові особи (Верховна Рада, Президент України, Кабінет Міністрів України, Прем'єр-міністр України, Конституційний Суд України).

16. Види законів за ступенем модернізації (актуалізації) нормативних приписів, що в них містяться — це:

- а) галузеві, спеціальні (внутрішньогалузеві), комплексні;
- б) традиційні, новаційні;
- в) загальні, спеціальні.

17. Нормативно-правовий документ, що рекомендується державам (у міжнародних співтовариствах) і суб'єктам федерації (у національній державі) для прийняття в якості їх національного закону й виступає важливим інструментом зближення законодавств — це:

- а) звичайний закон;
- б) спеціалізований закон;
- в) модельний закон.

18. Міжвідомчі підзаконні нормативно-правові акти поширюються:

- а) на всіх осіб у межах держави;
- б) на організації й осіб даного відомства чи його окремої ланки;
- в) мають внутрішню дію;
- г) мають територіально обмежену дію;
- д) поширюють дію на ряд міністерств, інших органів виконавчої влади, органів державного управління і місцевого самоврядування, а також на підприємства, установи й організації, які не входять у сферу управління органу, що видами нормативно-правовий акт.

19. Які акти видає Кабінет Міністрів України в межах своєї компетенції:

- а) укази;
- б) накази та інструкції;

- в) накази та меморандуми;
- г) постанови і розпорядження;
- д) укази та рішення.

20. Референдум не допускається щодо законопроектів з питань:

- а) зміни структури органів державної влади;
- б) зміни порядку фінансування вищих органів державної влади;
- в) бюджету;
- г) внесення змін до Конституції України;
- д) щодо зміни території України.

21. Який акт Президента України є актом ненормативного характеру:

- а) розпорядження;
- б) постанова;
- в) указ;
- г) звернення;
- д) ухвала.

22. Підзаконний акт-документ, що ухвалюється на підставі та на виконання закону з найважливіших питань життя суспільства і держави з метою сприяння ефективній реалізації закону — це:

- а) ухвала;
- б) указ;
- в) звернення.

23. Види нормативних указів Президента України:

- а) внутрішньодержавні, зовнішньодержавні;
- б) деталізуючі, реформуючі, затверджуючі;
- в) одноосібні та колегіально закріплені;
- г) основні, додаткові.

24. Який орган має право на видання нормативно-правових актів, які мають найвищу юридичну силу на території України?

- а) Уряд України;

- б) Верховна Рада України;
- в) Президент України.

25. Які акти видає Кабінет Міністрів України в межах своєї компетенції:

- а) укази;
- б) накази та інструкції;
- в) накази та меморандуми;
- г) постанови і розпорядження;
- д) укази та рішення.

26. Який акт не видається Верховною Радою України:

- а) закон;
- б) заява;
- в) звернення;
- г) указ;
- д) декларація.

27. Відповідно до Закону, голова місцевої державної адміністрації та керівники структурних підрозділів місцевої державної адміністрації видають:

- а) розпорядження та вказівки;
- б) накази та розпорядження;
- в) розпорядження та накази;
- г) розпорядження та інструкції;
- д) інструкції та розпорядження.

28. До юридичних джерел (форм) права належить:

- а) нормативно-правовий акт, правовий прецедент, нормативно-правовий договір;
- б) закон;
- в) правовий звичай, правова доктрина;
- г) релігійно-правова норма, міжнародно-правовий акт.

29. Які форми права є джерелами національного права в Україні:

- а) Конституція та закони;
- б) правові прецеденти;

- в) правові звичаї;
- г) акти центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом;
- д) релігійно-правові норми;
- е) правова доктрина;
- є) міжнародні договори.

Заповніть таблицю 1. Стадії законодавчого процесу та їх етапи

1		Законодавча ініціатива –
2	Проектна стадія	1) ухвалення...
		2) доручення
		3)
		4)
3		
4		Санкціонування (підписання) закону главою держави (Президентом) в установлені Конституцією строки (в Україні – _____ днів)
5		1)
		2) включення закону до...
		3)

Заповніть таблицю 2. Види і форми правотворчості держави.

До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Правотворчість		Всі форми й засоби виникнення, розвитку та зміни права, у тому числі і правотворчість
---	----------------	--	---

2	Правотворення		Діяльність, пов'язана з підготовкою, прийняттям та зміною законодавчих актів. Здійснюється Верховною Радою України
3	Законодавча діяльність		Правова форма діяльності держави за участю громадянського суспільства (у передбачених законом випадках), пов'язана із встановленням (санкціонуванням), зміною, скасуванням юридичних норм
4	Підзаконна правотворча діяльність		Спільне прийняття нормативного акта (нормативної угоди) на галузевому, професійному, місцевому, територіальному рівнях
5	Безпосередня правотворчість		Діяльність, пов'язана з підготовкою і прийняттям підзаконних актів
6	Санкціонована правотворчість		Видання нормативно-правового акта за уповноваженням, яке виходить із закону, або за прямим дорученням одного (вищого) органу держави іншому (нижчому) зі збереженням певної системи контролю з боку вищого органу за реалізацією делегованих повноважень
7	Спільна правотворчість (нормативні угоди)		Полягає у виробленні та прийнятті нових нормативно – правових актів уповноваженими органами держави і посадовими особами
8	Делегована правотворчість		Полягає в утвердженні актів, прийнятих організаціями громадянського суспільства – недержавними об'єднаннями: суспільними (партиями, профспілками та ін.) і комерційними (акціонерними товариствами та ін.), або в попередньому дозволі щодо їх видання
9	Нормотворення трудових колективів		Примикає до правотворчості державних органів і водночас утворює особливий, відокремлений від держави вид правотворчої діяльності. Право створювати і приймати нормативно-правові акти (рішення) надається представницьким органам місцевого самоврядування і посадовим особам муніципальних утворень міста, селища, села
10	Правотворчість органів місцевого самоврядування		Виражається в розробці і прийнятті статутів, у яких визначаються права й обов'язки об'єднання або організації, порядок їх діяльності, реорганізації та ліквідації

11	Нормотворення громадських об'єднань (організацій)	Діяльність державних і комерційних підприємств, установ, організацій, спрямована на розвиток норм трудового права, які поширюють свою дію лише на відносини одного підприємства, установи, організації, де їх схвалено
----	---	--

Заповніть таблицю 2. Джерела (форми) права. До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Нормативно-правовий акт	Акт-документ, що містить нові норми права в результаті вирішення конкретної юридичної справи судовим або адміністративним органом, якому надається загальнообов'язкове значення при вирішенні подібних справ у майбутньому
2	Правовий прецедент	Спільний акт-документ, що містить нові норми права, які встановлюються за взаємною домовленістю між правотворчими суб'єктами (результат двосторонньої або багатосторонньої угоди) із метою врегулювання певної життєвої ситуації, і забезпечується державою
3	Нормативно-правовий договір	Офіційний акт-документ компетентних органів, що містить норми права, які забезпечуються державою (конституції, закони, укази президента, постанови та ін.)
4	Правовий звичай	Акт-документ, що містить церковний канон або іншу релігійну норму, яка санкціонується державою для надання їй загальнообов'язкового значення і забезпечується нею
5	Принципи права	Акт-волевиявлення (рішення) уповноваженого суб'єкта права, що регулює суспільні відносини за допомогою встановлення (зміни, скасування, зміни сфери дії) правових норм, а також визначення (зміни, припинення) на основі цих норм прав і обов'язків учасників конкретних правовідносин, міри відповідальності конкретних осіб за скоєне ними правопорушення

6	Релігійно-правова норма	Акт-документ, що містить норми-звичаї (правила поведінки, які склалися в результаті багаторазового повторення людьми певних дій), які санкціоновані державою і забезпечуються нею
8	Міжнародно-правовий акт	Нормативно-правовий акт представницького вищого органу державної влади (або громадянського суспільства / безпосередньо народу), який регулює найважливіші питання суспільного життя, установлює права й обов'язки громадян, має вищу юридичну чинність і приймається з дотриманням особливої законодавчої процедури
9	Закон	Акт-документ, що містить концептуально оформлені правові ідеї, принципи, розроблені вченими з метою удосконалення законодавства, усвідомлені суспільством і визнані державою як обов'язкові
10	Правовий акт	Спільний акт-документ двох або кількох держав, що містить норми права про встановлення, зміну або припинення прав і обов'язків у різних відносинах між ними. З санкції держави такий акт поширюється на її територію, стає частиною внутрішнього національного законодавства
11	Правові стандарти	Об'єктивно властиві праву нормативні основи, беззаперечні вимоги, що висувуються до учасників суспільних відносин з метою встановлення соціального компромісу. Мають особливе значення при наявності прогалин у праві
12	Правова доктрина	Сукупність єдиних, типових принципів і правил поведінки суб'єктів права, зафіксованих в основних джерелах права регіональних міждержавних об'єднань у якості мінімальних правових вимог до їх учасників. Вони — наслідок відображення інтеграційних процесів в Європі. Насамперед, у сфері захисту прав людини

ТЕМА 14. ПРАВОВИЙ АКТ. НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АКТ. МІЖНАРОДНИЙ ДОГОВІР

1. Суб'єктами правотворчості є:

а) громадяни України, вищі органи влади і посадові особи (Верховна Рада, Президент України, Кабінет Міністрів України, Прем'єр-міністр України, Конституційний Суд України); центральні органи виконавчої влади: міністерства, комітети, відомства;

б) вищі органи влади і посадові особи (Верховна Рада, Президент України, Кабінет Міністрів України, Прем'єр-міністр України, Конституційний Суд України); центральні органи виконавчої влади: міністерства, комітети, відомства;

в) вищі органи влади і посадові особи (Верховна Рада, Президент України, Кабінет Міністрів України, Прем'єр-міністр України, Конституційний Суд України).

2. Юридично цільний, внутрішньо погоджений законодавчий акт, у якому об'єднані й систематизовані найважливіші основні правові норми конкретної галузі права, або галузі суспільних відносин чи законодавства — це:

- а) конституційний закон;
- б) кодифікований закон;
- в) основи законодавства.

3. Види законів за ступенем модернізації (актуалізації) нормативних приписів, що в них містяться — це:

- а) галузеві, спеціальні (внутрішньогалузеві), комплексні;
- б) традиційні, новаційні;
- в) загальні, спеціальні.

4. Види спеціальних звичайних (поточних) законів за змістом:

- а) установчі, статутні;
- б) тематичні, проблемно-ситуаційні, програмні (концептуальні), реформуючі;
- в) загальні, спеціальні;
- г) спеціалізовані.

5. Нормативно-правовий документ, що рекомендується державам (у міжнародних співтовариствах) і суб'єктам федерації (у національній державі) для прийняття в якості їх національного закону й виступає важливим інструментом зближення законодавств, це:

- а) звичайний закон;
- б) спеціалізований закон;
- в) модельний закон.

6. Новий закон поширюється на відносини, які виникли після набуття чинності, тобто на всі нові факти і на триваючі «старі» факти (лише з моменту набуття чинності) — діє лише «уперед» це:

- а) переживання закону;
- б) пряма дія закону;
- в) зворотна сила закону.

7. Старий закон, що втратив юридичну чинність за спеціальною вказівкою нового акта (закону) продовжує поширювати свою дію на старі триваючі факти з окремих питань, тобто поширюється на факти, що виникли до вступу його в дію і не припинили свого існування — це:

- а) переживання закону;
- б) пряма дія закону;
- в) зворотна сила закону.

8. Порядок, відповідно до якого установи або фізичні особи, що розташовані або перебувають на території іншої держави, розглядаються як такі, що розташовані або перебувають на власній національній території і підвладні законам і юрисдикції власної держави — це:

- а) право екстериторіальності держави;
- б) територіальна дія нормативно-правового акта;
- в) зворотна сила закону.

9. Міжвідомчі підзаконні нормативно-правові акти поширюються:

- а) на всіх осіб у межах держави;

б) на організації й осіб даного відомства чи його окремої ланки;
в) мають внутрішню дію;
г) мають територіально обмежену дію;
д) поширюють дію на ряд міністерств, інших органів виконавчої влади, органів державного управління і місцевого самоврядування, а також на підприємства, установи й організації, які не входять у сферу управління органу, що видав нормативно-правовий акт.

10. Види правових актів за формою вираження:

- а) письмовий (акт-документ); усний;
- б) письмовий (акт-документ) і конклюдентний;
- в) письмовий (акт-документ); усний, конклюдентний;
- г) нормативний, індивідуальний, інтерпретаційний.

11. Види правових актів за юридичною субординацією:

- а) письмовий (акт-документ); усний;
- б) письмовий (акт-документ) і конклюдентний;
- в) письмовий (акт-документ); усний, конклюдентний;
- г) нормативний, індивідуальний, інтерпретаційний.

12. Які акти видає Кабінет Міністрів України в межах своєї компетенції?

- а) укази;
- б) накази та інструкції;
- в) накази та меморандуми;
- г) постанови і розпорядження;
- д) укази та рішення.

13. Референдум не допускається щодо законопроектів з питань:

- а) зміни структури органів державної влади;
- б) зміни порядку фінансування вищих органів державної влади;
- в) бюджету;
- г) внесення змін до Конституції України;
- д) щодо зміни території України.

14. Відповідно до положень законодавства нормативно-правові акти місцевих державних адміністрацій набирають чинності:

- а) з моменту реєстрації;
- б) з моменту реєстрації, якщо самими актами не встановлено пізніший порядок введення їх в дію;
- в) з моменту оприлюднення;
- г) з моменту оприлюднення, якщо самими актами не встановлено пізніший порядок введення їх в дію;
- д) з моменту реєстрації або оприлюднення, якщо самими актами не встановлено пізніший порядок введення їх в дію.

15. Який акт Президента України є актом ненормативного характеру?

- а) розпорядження;
- б) постанова;
- в) указ;
- г) звернення;
- д) ухвала.

16. Підзаконний акт-документ, що ухвалюється на підставі та на виконання закону з найважливіших питань життя суспільства і держави з метою сприяння ефективній реалізації закону — це:

- а) ухвала;
- б) указ;
- в) звернення.

17. Види нормативних указів Президента України:

- а) внутрішньодержавні, зовнішньодержавні;
- б) деталізуючі, реформуючі, затверджуючі;
- в) одноосібні та колегіально засвідчені;
- г) основні, додаткові.

18. Розпорядження Президента України видаються з питань:

- а) призначення (звільнення) посадових осіб всередині держави і за кордоном у межах повноважень, визначених Конституцією і законами країни;
- б) регулювання найбільш важливих суспільних відносин;
- в) уповноваження конкретних осіб на ведення переговорів і створення делегацій для участі в міжнародних переговорах; визначення

(перерахування) органів виконавчої влади, відповідальних за здійснення завдань з підготовки і проведення міжнародних конференцій на території держави та ін;

г) здійснення негайних заходів для забезпечення матеріально-технічними засобами сільського господарства, інших виробничих і невиробничих сфер з метою стабілізації їх діяльності; для сприяння благодійній діяльності та ін.; скасування розпоряджень уряду, представників президента на місцях, а також скасування власних указів чи внесення до них змін та ін.

19. Який орган має право на видання нормативно-правових актів, що мають найвищу юридичну силу на території України?

- а) Уряд України;
- б) Верховна Рада України;
- в) Президент України.

20. До якої гілки влади належить Президент України?

- а) законодавчої;
- б) виконавчої;
- в) судової;
- г) не входить до жодної;
- д) очолює всі.

21. Які акти видає Кабінет Міністрів України в межах своєї компетенції:

- а) укази;
- б) накази та інструкції;
- в) накази та меморандуми;
- г) постанови і розпорядження;
- д) укази та рішення.

22. Який акт не видається Верховною Радою України:

- а) закон;
- б) заява;
- в) звернення;
- г) указ;
- д) декларація.

23. Референдум не допускається щодо законопроектів з питань:

- а) зміни структури органів державної влади;
- б) зміни порядку фінансування вищих органів державної влади;
- в) внесення змін до Конституції України;
- г) бюджету;
- д) щодо зміни території України.

24. Вищим органом у системі виконавчої влади є:

- а) Президент України;
- б) Верховна Рада України;
- в) Кабінет Міністрів України;
- г) Верховний Суд України;
- д) Конституційний Суд України.

25. Відповідно до Закону голова місцевої державної адміністрації та керівники структурних підрозділів місцевої державної адміністрації видають:

- а) розпорядження та вказівки;
- б) накази та розпорядження;
- в) розпорядження та накази;
- г) розпорядження та інструкції;
- д) інструкції та розпорядження.

26. Назвіть судовий орган конституційного контролю, який вирішує справи щодо відповідності нормативно-правових актів Конституції України:

- а) Верховний Суд України.
- б) Конституційний Суд України.
- в) Вищий Господарський суд України.

Заповніть таблицю 1. Дія нормативно-правових актів за юридичною силою (колонка праворуч)

1	Кодифіковані та звичайні (поточні) закони	
2	Постанови Верховної Ради	
3	Укази Президента України.	
4	Рішення органів місцевого самоврядування — рад, виконкомів рад та ін.	
5	Конституція, конституційні закони	
6	Локальні акти — акти адміністрацій підприємств, установ, організацій; акти територіальних громад та ін.	
7	Постанови Верховна Рада Автономної Республіки Крим	
8	Накази міністерств, інших центральних органів виконавчої влади	
9	Міжнародні договори, згода на обов'язковість яких дана Верховна Рада України	
10	Рішення Ради міністрів Автономної Республіки Крим.	
11	Акти інших державних органів і їх посадових осіб у випадках, передбачених законодавством	
12	Постанови Кабінету Міністрів України	

Заповніть таблицю 2. Дія нормативно-правового акта

1	Закони починають діяти	1) з моменту
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)
2	Види законів у дії за колом осіб	1)
		2)
		3)
3	Під територією держави розуміється	1) суходільний простір — земна територія;
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)
		7)

4	Припинення (або призупинення) дії нормативно-правового акта	1)
		2)
		3)
		4)
		5)

Заповніть таблицю 3. Стадії законодавчого процесу та їх етапи

1		Законодавча ініціатива -
2	Проектна стадія	1) ухвалення...
		2) доручення
		3)
		4)
3		
4		Санкціонування (підписання) закону главою держави (президентом) в установлені Конституцією строки (в Україні _____ днів)
5		1)
		2) включення закону до...
		3)

Заповніть таблицю 4. Джерела (форми) права. До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Нормативно-правовий акт		Спільний акт-документ, що містить нові норми права, які встановлюються за взаємною домовленістю між правотворчими суб'єктами (результат двосторонньої або багатосторонньої угоди) із метою врегулювання певної життєвої ситуації, і забезпечуються державою
2	Правовий прецедент		Акт-документ, що містить норми-звичаї (правила поведінки, які склалися в результаті багаторазового повторення людьми певних дій), які санкціоновані державою і забезпечуються нею

3	Нормативно-правовий договір		Офіційний акт-документ компетентних органів, який містить норми права, що забезпечується державою (конституції, закони, укази президента, постанови та ін.)
4	Правовий звичай		Акт-документ, що містить нові норми права в результаті розгляду конкретної юридичної справи судовим або адміністративним органом, якій надається загальнообов'язкове значення при вирішенні подібних справ у майбутньому
5	Правова доктрина		Спільний акт-документ двох або кількох держав, що містить норми права про встановлення, зміну або припинення прав і обов'язків у різних відносинах між ними
6	Релігійно-правова норма		Акт-волевиявлення (рішення) уповноваженого суб'єкта права, що регулює суспільні відносини за допомогою встановлення (зміни, скасування, зміни сфери дії) правових норм, а також визначення (зміни, припинення) на основі цих норм прав і обов'язків учасників конкретних правовідносин, міри відповідальності конкретних осіб за скоєне ними правопорушення
7	Міжнародно-правовий акт		Акт-документ, що містить концептуально оформлені правові ідеї, принципи, розроблені вченими з метою удосконалення законодавства, усвідомлені суспільством і визнані державою як обов'язкові
8	Правовий акт		Акт-документ, що містить церковний канон або іншу релігійну норму, яка санкціонується державою для надання їй загальнообов'язкового значення і забезпечується нею
9	Закон		Підзаконний нормативний акт (указ, інструкція нормативний наказ та ін.), що видається в межах компетенції того чи іншого органу виконавчої влади (міністерства, комітету, відомства), який містить вторинні (похідні) норми, що розкривають і конкретизують первинні норми, та приймаються на їх підставі, спрямовані на їх виконання

10	Відомчий акт		Нормативно-правовий акт представницького вищого органу державної влади (або громадянського суспільства / безпосередньо народу), який регулює найважливіші питання суспільного життя, установлює права й обов'язки громадян, має вищу юридичну чинність і приймається з дотриманням особливої законодавчої процедури
----	--------------	--	---

Заповніть таблицю 5. Види нормативно-правових актів. До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Закон		Регламентують певні й обмежені сфери суспільного життя відповідно до Конституції. Це значна за кількістю і рухлива група законів, які приймаються простою більшістю голосів
2	Конституційні закони		Нормативно-правові акти, якими вводяться в дію окремі закони, ратифікуються міжнародні договори та ін. Їх призначення полягає не у виданні нових норм, а в оперативному підтвердженні, підтриманні системи норм, що містяться в інших окремих законах і міжнародних договорах, які регулюють найважливіші відносини і потребують негайного ухвалення
3	Звичайні закони		Нормативно-правовий акт представницького вищого органу державної влади (або громадянського суспільства / безпосередньо народу), який регулює найважливіші питання суспільного життя, установлює права й обов'язки громадян, має вищу юридичну чинність і приймається з дотриманням особливої законодавчої процедури
4	Забезпечуючі (оперативні) закони		Закони, на які посилається Конституція або необхідність ухвалення яких прямо передбачено чинною Конституцією. Ці закони конкретизують окремі положення конституції або містять посилання на Конституцію

5	Підзаконний нормативно-правовий акт		Підзаконний нормативний акт (указ, інструкція, нормативний наказ), що видається в межах компетенції чи іншого органу виконавчої влади (міністерства, комітету, відомства), який містить вторинні (похідні) норми, що розкривають і конкретизують первинні норми, та приймаються на їх підставі, спрямовані на їх виконання
6	Відомчий акт		Акт, який видається відповідно до закону, на підставі закону для конкретизації законодавчих розпоряджень та їх трактування або встановлення первинних норм
7	Корпоративний нормативний акт		Угода двох або кількох держав про встановлення, зміну або припинення прав і обов'язків у різних відносинах між ними, наприклад, міжнародний договір про видачу злочинців (екстрадиція)
8	Міжнародний договір		Це акт-документ органу управління комерційної та некомерційної корпорації: підприємства, установи, організації, який містить корпоративні норми, спрямовані на саморегулювання відносин, що складаються в ній, шляхом конкретизації розпоряджень нормативно-правових актів, виданих законодавцем, а також вищими правотворчими органами, з якими він знаходиться у відносинах службової підлеглості
9	Спеціальні закони		Розраховані на все населення. Низка законів, насамперед кримінальних, поширюються на громадян держави незалежно від місця їх перебування (за кордоном)
10	Загальні закони		Розраховані на певне коло осіб. Одні закони поширюються на всіх індивідуальних і колективних суб'єктів, інші — лише на конкретну категорію осіб (пенсіонерів, лікарів, вчителів тощо) Їх дія у просторі та за колом осіб не збігається

Заповніть таблицю 6. Види законів

1	За значенням і місцем у системі законодавства закони можна поділити на	1) конституції	
		2)	
		3)	
		4)	
2	Конституції бувають	1)	
		2)	
3	Конституційні закони – це:	1) закони, на які ...	
		2) закони, якими ...	
4	Перерахуйте юридичні ознаки Конституції	1)	
		2)	
		3)	
		4)	
		5)	
		6)	
5	Звичайні закони	1) загальні, які ...	
		2)	
6	За строком дії закони поділяються	–	
		1)	
		2)	
7	Критерії класифікації законів	1)	1)
			2) ухвалені законодавчим органом держави
		2)	1) закони України
			2)
		3) за структурною формою	1)
			2)
		4)	1)
			2) цивільно-правові;
			3)
			4)
5)			

Заповніть таблицю 7. Види підзаконних нормативних актів.

До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Положення	Акт-документ (постанова, рішення), який видається в межах компетенції місцевого органу виконавчої влади, містить норми права, обов'язкові для установ і організацій, що розташовані на цій території, а також для населення відповідної території
2	Інструкція	Підзаконний нормативний акт (указ, інструкція, нормативний наказ), що видається в межах компетенції чи іншого органу виконавчої влади (міністерства, комітету, відомства), який містить вторинні (похідні) норми, що розкривають і конкретизують первинні норми, та приймаються на їх підставі, спрямовані на їх виконання
3	Правила	Акт-документ (рішення), який видається в межах компетенції органів місцевого самоврядування і їх посадових осіб та містить норми права, обов'язкові для населення самокерованих територій, а також для установ і організацій, що здійснюють діяльність у межах цих територій
4	Відомчий акт	Нормативно-правовий акт, що встановлює порядок застосування акта законодавства, прийнятого вищим органом, або порядок застосування власного акта, а також порядок здійснення якої-небудь діяльності
5	Підзаконний правовий акт	Це акт документ органу управління корпорації, що містить корпоративні норми, спрямовані на саморегуляцію відносин, які складаються в ній, шляхом конкретизації приписів нормативно-правових актів, виданих законодавцем, а також вищими правотворчими органами, з якими він знаходиться у відносинах службової підпорядкованості
6	Нормативний акт органів місцевого самоврядування	Звід правових норм, що регламентують діяльність певної сфери виробництва чи її окремий вид

7	Нормативний акт місцевого державного управління	Нормативно-правовий акт, що встановлює структуру і функції будь-якого органу чи визначає порядок будь-якої діяльності
8	Корпоративний нормативний акт	Акт, який видається відповідно до закону, на підставі закону, для конкретизації законодавчих розпоряджень та їх трактування або встановлення первинних норм

Заповніть таблицю 8. Види нормативно-правових договорів

1	Ознаки нормативно-правового договору, що відрізняють його від нормативно-правового акта (закону)	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)
		7)
2	Ознаки нормативно-правового договору	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)
		7)
3	Види нормативно-правових договорів за територією регульованих відносин	1)
		2)
4	За об'єктом регулювання	1)
		2)
		3)
		4)
5	За змістом регульованих відносин	1)
		2)
		3)
		4)
		5)

6	За терміном дії	1)
		2)
		3)
7	За ступенем узагальнення регульованих відносин	1)
		2)
8	За формою	1)
		2)
9	За кількістю сторін	1)
		2)
10	За обсягом регулювання відносин	1)
		2)

Заповніть таблицю 9. Види міжнародних договорів

1	Ознаки міжнародного договору	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
2	Види міжнародних договорів за характером зобов'язань	1)
		2)
3	За способом впровадження міжнародних норм у національну правову систему	1)
		2)
4	За відповідністю принципам міжнародного права	1)
		2)
		3)
5	За кількістю учасників	1)
		2)
		3)
6	За видом суб'єктів	1)
		2)
7	За можливостями участі	1)
		2)
		3)
8	За рівнем, на якому укладаються міжнародні договори	1)
		2)
		3)

МОДУЛЬ 4

ДІЯ ПРАВА У СУСПІЛЬСТВІ

ТЕМА 15. ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ

1. Основні ознаки правовідносин:

- а) є різновидом суспільних відносин; ідеологічними відносинами;
- б) охороняються державою, забезпечуються заходами державного впливу аж до примусу;
- в) є вольовими відносинами; виникають, змінюються, припиняються, як правило, на основі норм права в разі настання передбачених нормою фактів;
- г) мають як правило, двосторонній характер і слугують особливою формою зв'язку взаємообумовлених прав і обов'язків;
- д) правильно все вищезазначене.

2. Основними передумовами виникнення правовідносин є:

- а) матеріальні;
- б) ідеологічні;
- в) юридичні.

3. До юридичних передумов виникнення правовідносин не належать:

- а) норма права, правосуб'єктність,
- б) певні інтереси або блага, що пов'язують суб'єктів права (не менше двох) як учасників правовідносин;
- в) юридичний факт.

4. Носія суб'єктивного права називають:

- а) правомочний;
- б) правозобов'язаний;
- в) державний службовець;
- г) посадова особа.

5. Ознаками суб'єктивного права є:

- а) можливість певної поведінки; надається з метою задоволення інтересів правомочного;
- б) є мірою належної поведінки; покладається з метою задоволення інтересів правомочної особи;
- в) встановлюється юридичними нормами;
- г) забезпечується (гарантується) державою.

6. Спільними ознаками суб'єктивного права і юридичного обов'язку є:

- а) існує у правовідносинах;
- б) існує лише відповідно до юридичного обов'язку;
- в) встановлюється юридичними нормами;
- г) забезпечується (гарантується) державою.

7. Право позитивної поведінки правомочного, тобто можливість чинити самим суб'єктом фактично і юридично значущі дії (наприклад, право голосувати, подавати позов до суду, продавати або дарувати своє майно та ін.) — це:

- а) правомочність домагання;
- б) правомочність на власні дії;
- в) правомочність на чужі дії;
- г) правомочність.

8. Право на захист, тобто можливість звертатись за підтримкою і захистом до держави в разі порушення суб'єктивного права з боку правозобов'язаної особи — це:

- а) правомочність домагання;
- б) правомочність на власні дії;
- в) правомочність на чужі дії;
- г) правомочність.

9. Правовимагання відповідної поведінки від правозобов'язаної особи, тобто можливість зацікавленої особи жадати від зобов'язаного суб'єкта виконання покладених на неї обов'язків (наприклад, вимагати сплату боргу, передавати майно, відшкодувати податкові недоплати та ін.) — це:

- а) правомочність домагання;

- б) правомочність на власні дії;
- в) правомочність на чужі дії;
- г) правомочність.

10. Структура юридичного обов'язку є зворотним боком суб'єктивного права і складається з елементів, що становлять собою конкретні юридичні вимоги до правозобов'язаної сторони, а саме:

- а) здійснювати певні дії (активні обов'язки) або утриматися від них (пасивні обов'язки);
- б) реагувати на законні вимоги правомочної сторони (наприклад, обов'язок виконувати умови договору);
- в) нести юридичну відповідальність (зазнавати позбавлення прав особистого, майнового чи організаційного характеру) у разі відмови від виконання юридичних обов'язків або несумлінного їх виконання, якщо це суперечить вимогам правової норми;
- г) не має формальної визначеності в більшості випадків.

11. Різновид дозволів, що закріплені в об'єктивному праві або впливають з його змісту та виражаються в можливостях суб'єкта права користуватися конкретним соціальним благом, а в ряді випадків звертатися за захистом до компетентних державних органів або громадських організацій — з метою задоволення своїх потреб, які не суперечать суспільним — це:

- а) законний інтерес (інтерес, що охороняється законом);
- б) суб'єктивне право;
- в) юридичний обов'язок.

12. Загальними рисами законного інтересу і суб'єктивного права є:

- а) є правовим дозволами (можливостями); зумовлені матеріальним і духовним життям суспільства;
- б) сприяють розвитку соціальних зв'язків, поєднуючи особисті й суспільні інтереси; виступають способами правового регулювання;
- в) спрямовані на задоволення власних інтересів; мають диспозитивний характер; є самостійними елементами правового статусу особи;
- г) змістом виступає належна поведінка в межах необхідного; формою реалізації є виконання;

д) реалізуються у формі використання; виступають об'єктами правової охорони і захисту, гарантуються державою; служать критерієм законних дій.

13. Види правосуб'єктності фізичної особи:

- а) загальна і спеціальна правосуб'єктність;
- б) спеціальна і галузева правосуб'єктність;
- в) загальна, спеціальна, галузева правосуб'єктність.

14. Можливість мати права й обов'язки учасника правовідносин (фактичне володіння ними може наступити лише за відомих умов – юридичних фактів) – це:

- а) загальна правосуб'єктність;
- б) спеціальна;
- в) галузева;
- г) міжгалузева.

15. Можливість здобувати права й обов'язки одночасно в декількох суміжних галузях права; виникає після досягнення певного віку – це:

- а) загальна правосуб'єктність;
- б) спеціальна;
- в) галузева;
- г) міжгалузева.

16. Яка можливість здобувати права й обов'язки в галузях права (сімейна, шлюбна, трудова та ін.); виникає по досягненні певного віку:

- а) загальна правосуб'єктність;
- б) спеціальна;
- в) галузева;
- г) міжгалузева.

17. Можливість здобувати права й обов'язки відповідно до професійної підготовки і обійманої посади (професійна, посадова); виникає при наявності певних умов:

- а) загальна правосуб'єктність;
- б) спеціальна;

- в) галузева;
- г) міжгалузева.

18. Юридичні особи, які направляють свою діяльність на задоволення тих чи інших невиробничих потреб: організаційно-управлінських, соціально-культурних, соціально-побутових та інших — це:

- а) юридичні особи публічного права;
- б) юридичні особи приватного права;
- в) юридичні особи матеріального права.

19. Юридичні особи, які спрямовують свою діяльність на одержання прибутку — це:

- а) юридичні особи публічного права;
- б) юридичні особи приватного права;
- в) юридичні особи матеріального права.

20. Відмітні ознаки юридичних осіб публічного права:

а) мають публічні цілі і не прагнуть до одержання прибутку як статутного завдання; діяльність фінансується за рахунок держбюджету (державні установи) чи бюджету громадських організацій, або за рахунок добровільних внесків і пожертвувань;

б) мають більшу стабільність; не залежать від волі своїх членів — підлеглих і підзвітних осіб;

в) діяльність визначається статутними документами, зареєстрованими у встановленому законом порядку.

21. Відмітні ознаки юридичних осіб приватного права:

а) переслідують приватні цілі та інтереси своїх членів: вкладників, пайовиків, акціонерів і можуть припинити своє існування з волі цих осіб;

б) фінансуються, як правило, за свій рахунок; діяльність визначається статутними документами, зареєстрованими у встановленому законом порядку;

в) діяльність фінансується за рахунок держбюджету (державні установи) чи бюджету громадських організацій, або за рахунок добровільних внесків і пожертвувань;

г) договірні відносини ґрунтуються на вільному волевиявленні, диспозитивності і рівності сторін незалежно від їх статусу. Це

відносини між громадянами-власниками, орендарями, фермерами, громадянами й організаціями, організаціями між собою, у тому числі і державними, акціонерними, орендними підприємствами та корпораціями.

22. Компетенція державного органу складається з:

- а) правосуб'єктності юридичної особи — некомерційної або комерційної;
- б) спеціальної компетенції, яка полягає у праві в певних межах провадити професійну діяльність;
- в) правосуб'єктності юридичної особи та спеціальної компетенції.

23. Сфера суспільних відносин, на яку спрямована діяльність державного органу відповідно до законодавчого встановлення — це:

- а) предмет відання;
- б) повноваження;
- в) сфера регулювання;
- г) предмет правового регулювання.

24. Вид і міра владного впливу, спрямованого на задоволення домагань уповноваженого суб'єкта, або на винну особу щодо реалізації приписів правової норми, досягнення певного соціально-корисного результату — це:

- а) предмет відання;
- б) повноваження;
- в) засоби регулювання;
- г) методи впливу.

25. За межами і у середині країни держава є найважливішим учасником таких публічних відносин:

- а) міжнародно-правових (укладає двосторонні і багатосторонні договори на основі норм публічного міжнародного права; захищає особисті і майнові права своїх громадян у разі їх порушення протиправними діями іншої держави);
- б) конституційно-правових (приймає в національне громадянство, нагороджує громадянина державною нагородою або присвоює йому почесне звання);

в) фінансово-правових (складає бюджет, який є програмою розвитку, показує передбачувані податкові надходження і державні витрати на наступний фінансовий рік та ін.);

г) внутрішніх цивільно-правових (випускає державну позику; приймає передачу спадщини на користь держави; є суб'єктом права власності на землю, ліси, води, надра, підприємства, держава Україна);

д) кримінально-правових (здійснює боротьбу зі злочинністю від імені держави) та ін.

26. Правовідносини між громадянином (фізичною або юридичною особою) і державними органами чи уповноваженими особами, регулюються законами і підзаконними актами, тобто виявляється воля лише правомочної сторони — це:

- а) правовідносини в підсистемі приватного права;
- б) правовідносини в підсистемі публічного права;
- в) комплексні правовідносини.

27. Правовідносини, які містять елементи договірних і управлінських правовідносин: регулюються як договорами, так і нормативними актами, тобто потребують виявлення волі учасників договірних відносин, й управлінської сторони — це:

- а) правовідносини в підсистемі приватного права;
- б) правовідносини в підсистемі публічного права;
- в) комплексні правовідносини.

28. Правовідносини між громадянами або приватними правовими суб'єктами (фізичними і юридичними особами), регулюються договорами, тобто виявляється воля як правомочної, так і зобов'язаної сторони — це:

- а) правовідносини в підсистемі приватного права;
- б) правовідносини в підсистемі публічного права;
- в) комплексні правовідносини.

29. Правовідносини, які виникають із фактів правомірної поведінки суб'єкта, тобто такої поведінки, яка відповідає нормам права (більшість цивільних, трудових, сімейних та інших правовідносин). Як правило, вони можливі при наявності норм права і юридичного факту, а також можуть виникати при від-

сутності норм права на основі договору між сторонами (здійснення угод, подання заяви про зарахування зайво сплачених сум податку та ін.) чи на підставі події, тобто обставини, що відбувається незалежно від волі суб'єкта — це:

- а) регулятивні правовідносини;
- б) охоронні;
- в) змішані;
- г) абсолютні.

30. Правовідносини, які виникають з фактів неправомірної поведінки суб'єкта на основі охоронних норм (кримінальні, адміністративні, цивільні правовідносини). Вони пов'язані з виникненням і здійсненням юридичної відповідальності, передбаченої в санкціях охоронних норм — це:

- а) регулятивні правовідносини;
- б) охоронні;
- в) змішані;
- г) абсолютні.

31. Складні правовідносини, де поєднуються правовідносини пасивного й активного типу, відносні й абсолютні — це:

- а) змішані;
- б) активного типу;
- в) пасивного типу;
- г) відносні.

32. Юридичні факти, з якими норми права пов'язують виникнення правовідносин — це:

- а) правозмінюючі;
- б) правоутворюючі;
- в) правоприпиняючі.

33. Юридичні факти, з якими норми права пов'язують зміну правовідносин — це:

- а) правозмінюючі;
- б) правоутворюючі;
- в) правоприпиняючі.

34. Юридичні факти, з якими норми права пов'язують припинення правовідносин — це:

- а) правозмінюючі;
- б) правоутворюючі;
- в) правоприпиняючі.

35. Юридичні факти, що виникають, змінюються і припиняються поза волею людей — внаслідок нездоланної сили (повінь, землетрус, народження людини, смерть людини та ін.) — це:

- а) дія;
- б) подія;
- в) стан;
- г) обставини.

36. Вольова поведінка суб'єктів права, з якою пов'язані виникнення, зміна та припинення правовідносин (угода, постановова слідчого, рішення суду) — це:

- а) дія;
- б) подія;
- в) стан;
- г) обставини.

37. Складні юридичні факти, що характеризуються відносною стабільністю, тривалістю впливу на правовідносини, входження (разом з іншими фактами) у фактичний склад різних правовідносин — це:

- а) дія;
- б) подія;
- в) стан;
- г) обставини.

38. Життєві обставини, з якими норми права пов'язують юридичні наслідки лише в конкретному випадку (пожежа, смерть, народження) — це:

- а) одноразової дії;
- б) безупинної дії;
- в) прості юридичні факти;
- г) складні юридичні факти;
- д) безупинної дії (факт-стан).

39. Життєві обставини, що існують тривалий час, постійно чи періодично породжуючи юридичні наслідки (нагромадження виробничого стажу) — це:

- а) одноразової дії;
- б) безупинної дії;
- в) прості юридичні факти;
- г) складні юридичні факти;
- д) безупинної дії (факт-стан).

Заповніть таблицю 1. Структура правовідносин.

До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Правовідносини	Основні елементи правовідносин (суб'єкти) і доцільний спосіб зв'язку між ними на підставі суб'єктивних юридичних прав, обов'язків, повноважень і відповідальності з приводу соціального блага або забезпечення будь-яких інтересів
2	Структура правовідносин	Врегульовані нормами права, вольові суспільні відносини, що виражаються в конкретному зв'язку між правомочними і зобов'язаними суб'єктами (носіями суб'єктивних юридичних прав, обов'язків, повноважень і відповідальності) і забезпечуються державою
3	Суб'єктний склад правовідносин	Те, з приводу чого виникає і здійснюється діяльність його суб'єктів
4	Об'єкт правовідносин	Сукупність осіб, які беруть участь у правовідносинах (якнайменше дві — правомочний і зобов'язаний)
5	Зміст правовідносин	Життєва обставина, з якою норми права пов'язують виникнення, зміну або припинення правовідносин. Є підставою виникнення, зміни і припинення правовідносин
6	Юридичний факт	Суб'єктивні права, обов'язки, повноваження, відповідальність суб'єктів правовідносин

7	Матеріальні передумови правовідносин	Суб'єктивне юридичне право, повноваження, суб'єктивний юридичний обов'язок, юридична відповідальність
8	Юридичні передумови правовідносин	Реальні дії, пов'язані з використанням і здійсненням суб'єктивних юридичних прав і суб'єктивних юридичних обов'язків
9	Правоздатність	Передбачена нормами права здатність (можливість) бути учасниками правовідносин
10	Правосуб'єктність фізичних осіб	Передбачена нормами права здатність (можливість) індивіда мати суб'єктивні юридичні права і виконувати суб'єктивні юридичні обов'язки
11	Дії	Включають факти, що належать до тієї ж самої галузі законодавства
12	Події	Включають факти, що належать до різних галузей законодавства
	Простий фактичний склад	Вольова поведінка суб'єктів права, з якою пов'язані виникнення, зміна та припинення правовідносин
	Складний фактичний склад	Юридичні факти, що виникають, змінюються і припиняються поза волею людей

Заповніть таблицю 2. Правосуб'єктність фізичної особи. До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Правоздатність	Передбачена нормами права здатність індивіда самостійно, своїми усвідомленими діями здійснювати (використовувати й виконувати) суб'єктивні юридичні права, обов'язків і нести відповідальність
2	Дієздатність	Передбачена нормами права здатність (можливість) індивіда мати суб'єктивні юридичні права і виконувати суб'єктивні юридичні обов'язки
3	Деліктоздатність	Існує від 6 до 14 років
4	Повна дієздатність	Існує 14 – 18 років
5	Неповна дієздатність	Настає з 18 років

6	Загальна правосуб'єктність		Можливість здобувати права й обов'язки відповідно до професійної підготовки та обійманої (професійна, посадова); настає при наявності певних умов
7	Спеціальна правосуб'єктність		Можливість здобувати права й обов'язки в галузях права (сімейна, шлюбна, трудова та ін.); настає після досягненні певного віку
8	Міжгалузєва правосуб'єктність		Можливість мати права й обов'язки учасника правовідносин (фактичне володіння ними може настати лише за відомих умов — юридичних фактів)
9	Галузєва правосуб'єктність		Можливість здобувати права й обов'язки одночасно в декількох суміжних галузях права; виникає після досягнення певного віку
10	Часткова дієздатність		Здатність нести відповідальність за вчиненні правопорушення. У деяких випадках передує настанню повної дієздатності
11	Обмежена дієздатність		Встановлена для осіб, визнаних недієздатними за рішенням суду внаслідок душевної хвороби чи слабоумства
12	Повна недієздатність		Установлюється за рішенням суду щодо осіб, які: 1) страждають психічним розладом, що істотно впливає на здатність усвідомлювати значення своїх дій і (чи) керувати ними; 2) зловживають спиртними напоями, наркотичними засобами
13	Правомочність		Це передбачена нормами права здатність (можливість) бути учасниками правовідносин
14	Абсолютна недієздатність		До 6 років
15	Правосуб'єктність		Складова частина змісту суб'єктивного права, що становить конкретну юридичну можливість, яка надається правосуб'єктній особі з метою задоволення її інтересів

Заповніть таблицю 3. Структура правовідносини

1	Вкажіть ознаки правовідносин	1)	
		2)	
		3)	
		4)	
		5)	
		6)	
2	Структура правовідносин	1)	
		2)	
		3)	
		4)	
3	Передумови виникнення правовідносин	1)	
		2) юрид.	1)
			2)
			3)
4	Види змісту правовідносин	1)	
		2)	
5	Ознаки суб'єктивного юридичного права	1)	
		2)	
		3)	
		4)	
		5)	
		6)	
6	Ознаки суб'єктивного юридичного обов'язку	1)	
		2)	
		3)	
		4)	
		5)	
		6)	
7	Види правомочностей	1)	
		2)	
		3)	
8	Структура суб'єктивного юридичного обов'язку	1)	
		2)	
		3)	

9	Види суб'єктів правовідносин	1)
		2)
		3)
		4)
10	Склад правосуб'єктності фізичних осіб	1)
		2)
		3)

Заповніть таблицю 4. Об'єкти правовідносин. До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Матеріальні блага	Матеріальні і нематеріальні блага, з приводу яких суб'єкти вступають у правовідносини, здійснюють свої суб'єктивні права і юридичні обов'язки
2	Продукти духовної та інтелектуальної творчості	Предмети матеріального світу: речі (рухомі і нерухомі), цінності, майно та ін.
3	Об'єкти правовідносин	Твори мистецтва, літератури, науки, техніки, живопису, кіно, інформація, комп'ютерні програми та інші результати інтелектуальної діяльності, що захищаються законом
4	Позитивні дії	Здійснення юридично недозволеної діяльності – нелегальне транспортування наркотичних засобів та ін.
5	Особисті нематеріальні блага	Виконана робота, ратифікований міжнародний договір, прийнятий правозастосовний акт та ін.
6	Результати дій (поведінки) суб'єктів	Життя, здоров'я, честь, гідність, ділова репутація, ім'я, освіта, свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості та ін.
7	Негативні дії	Послуги виробничого і невиробничого характеру: виконання роботи, обумовленої договором або контрактом

Заповніть таблицю 5. Правосуб'єктність юридичних осіб. До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Правосуб'єктність юридичних осіб	Передбачена нормами права здатність (можливість) бути учасниками правовідносин
2	Правосуб'єктність фізичних осіб	Правоздатність і дієздатність державних і недержавних організацій: державних органів, державних підприємств і установ, громадських об'єднань, комерційних (господарських) корпорацій, релігійних організацій та ін
3	Юридична особа	Державні організації й установи (парламент, уряд, суд, міліція, державні підприємства, органи місцевої влади та ін.) спрямовують свою діяльність на задоволення тих чи інших невиробничих потреб: організаційно-управлінських, соціально-культурних, соціально-побутових та ін
4	Некомерційна особа	Організація, що має відокремлене майно, може від свого імені набувати майнових й особистих немайнових прав і нести обов'язки, бути позивачем і відповідачем у суді, Господарському або Третейському суді
5	Комерційна особа	Має право видавати правові акти — нормативні та індивідуальні, підписувати цивільно-правові договори, по можливості забезпечувати виконання і додержання правових актів примусовими засобами
6	Владні повноваження	Комерційний банк, приватна фірма, акціонерне товариство та ін. спрямовують свою діяльність на одержання прибутку і фінансуються, насамперед, за свій рахунок
7	Предмет відання	Це закріплена законом (або іншим нормативним актом) сукупність його владних повноважень (прав і обов'язків), юридичної відповідальності і предмета відання
8	Юридична відповідальність державного органу	Вид і захід владного впливу на учасника правових відносин з метою реалізації припису правової норми, досягнення певного соціально корисного результату. Цей вплив спрямований на задоволення домагань уповноваженого суб'єкта або на винну особу

9	Юридичні повноваження державного органу	Настає за результатами роботи за неналежне виконання повноважень або перевищення їх обсягу; разом з повноваженнями юридична відповідальність є елементом спеціального правового статусу державного службовця, зокрема посадової особи
10	Компетенція державного органу	Головний напрям діяльності, тобто основне функціональне призначення

Заповніть таблицю 6. Види правовідносин

1	Об'єкти правовідносин	1)
		2)
		3)
		4)
2	Види правовідносин за функціями права	1)
		2)
3	Види правовідносин за характером обов'язку	1)
		2)
4	Види правовідносин за ступенем визначеності суб'єктів	1)
		2)
5	Види правовідносин за субординацією у правовому регулюванні	1)
		2)
6	Види правовідносин за кількістю суб'єктів	1)
		2)
7	Види правовідносин за розподілом прав і обов'язків	1)
		2)
8	Види правовідносин за волевиявленням сторін	1)
		2)
9	Види правовідносин за терміном дії	1)
		2)
10	Види правовідносин за суб'єктами	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)

Заповніть таблицю 7. Види юридичних фактів

1	Види юридичних фактів за юридичними наслідками	1)
		2)
		3)
2	Види юридичних фактів за вольовою ознакою	1)
		2)
		3)
3	Дії	1)
		2)
4	Правомірні дії	1)
		2)
5	Види юридичних фактів за часом тривання	1)
		2)
		3)
6	Події	1)
		2)
7	Види юридичних фактів за складом	1)
		2)

Заповніть таблицю 8. Юридичний факт. До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Юридичний факт	Включають факти, що належать до різних галузей законодавства
2	Простий фактичний склад	Життєва обставина, з якою норми права пов'язують виникнення, зміну або припинення правовідносин
3	Складний фактичний склад	Включають факти, що належать до тієї ж самої галузі законодавства
4	Дії	Юридичні факти, що виникають, змінюються і припиняються поза волею людей

5	Події	Вольова поведінка суб'єктів права, з якою пов'язані виникнення, зміна та припинення правовідносин
6	Обставини	Передбачені законом суспільно небезпечні винні діяння (дії або бездіяльність), за які за чинним законодавством, передбачена кримінальна відповідальність
7	Злочини	Один із видів правопорушень, який полягає у винній дії або бездіяльності, за які чинним законодавством, передбачена дисциплінарна або адміністративна відповідальність
8	Проступки	Складні юридичні факти, які охоплюють своїм змістом дії та події
9	Абсолютні події	Точно визначені права й обов'язки всіх учасників, як таких, що наділені правом (правомочних), так і правозобов'язаних
10	Відносні події	Визначена лише одна сторона — носій суб'єктивного права, а всі інші зобов'язані утримуватись від порушення її законних прав та інтересів

ТЕМА 16. РЕАЛІЗАЦІЯ І ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВА

1. Реалізація загальних правових норм, якими користуються суб'єкти права щодо всіх інших суб'єктів. Цим правам відповідають обов'язки всіх інших суб'єктів не чинити дій, які б могли перешкодити їх здійсненню — це:

- а) реалізація загальних правових норм поза правовідносинами;
- б) активна форма реалізації загальних правових норм поза правовідносинами;
- в) пасивна форма реалізації загальних правових норм поза правовідносинами.

2. Реалізація норм, що містять заборони, через утримання суб'єкта від дій, за які встановлюється юридична відповідальність. Вона полягає в додержанні обов'язків, непорушені заборонних норм, узгодженні своєї поведінки з нормами права, що встановлюють юридичну відповідальність — це:

- а) реалізація загальних правових норм поза правовідносинами;
- б) активна форма реалізації загальних правових норм поза правовідносинами;
- в) пасивна форма реалізації загальних правових норм поза правовідносинами.

3. Ознаки застосування права:

- а) має владний характер, оскільки це діяльність компетентного органу або посадової особи, проте владно-організуюча діяльність здійснюється лише в межах наданих повноважень;
- б) має індивідуалізований, персоніфікований характер; має процедурно-процесуальний характер;
- в) має творчий, інтелектуальний характер; здійснюється на основі норм права; має юридично оформлений характер;
- г) передбачає пасивну поведінку суб'єкта.

4. За рівнем (глибиною) реалізації приписів, що містяться в нормативних актах, можлива:

- а) реалізація загальних вказівок;
- б) реалізація правових норм у конкретних правовідносинах;
- в) реалізація загальних правових норм поза правовідносинами;
- г) реалізація основних вказівок.

5. Втілення в життя тих установлень, які містяться в преамбулах законів; у статтях, що фіксують загальні завдання і принципи права й правової діяльності («верховенство права»), — це:

- а) реалізація загальних вказівок;
- б) реалізація правових норм у конкретних правовідносинах;
- в) реалізація загальних правових норм поза правовідносинами;
- г) застосування норм права.

6. Втілення в реальні відносини конкретних норм права, яке відбувається через два види зв'язку між суб'єктами: 1) автономний зв'язок (юридична рівність сторін — сфера приватного права); 2) владний, авторитарний зв'язок (відносини влади і підпорядкування — сфера публічного права) — це:

- а) реалізація загальних вказівок;
- б) реалізація правових норм у конкретних правовідносинах;
- в) реалізація загальних правових норм поза правовідносинами;
- г) застосування норм права.

7. Втілення в життя загальних норм, які встановлюють правовий статус і компетенцію суб'єктів права, тобто безперешкодне використання суб'єктивних прав і свідоме виконання юридичних обов'язків без конкретних зв'язків або відносин між суб'єктами права, це:

- а) реалізація загальних вказівок;
- б) реалізація правових норм у конкретних правовідносинах;
- в) реалізація загальних правових норм поза правовідносинами;
- г) застосування норм права.

8. Реалізація загальних правових норм, якими користуються суб'єкти права щодо всіх інших суб'єктів. Цим правам відповідають обов'язки всіх інших суб'єктів не чинити дій, які б могли перешкодити їх здійсненню (участь у мітингах і демонстрація та інші конституційні права) — це:

- а) активна форма реалізації правових норм поза правовідносинами;
- б) пасивна форма;
- а) реалізація загальних вказівок;
- б) реалізація правових норм у конкретних правовідносинах.

9. *Форми реалізація права за кількістю суб'єктів:*

- а) індивідуальна, групова, колективна, суспільна;
- б) індивідуальна, групова, колективна, суспільна;
- в) особиста, групова, колективна, суспільна;
- г) індивідуальна, колективна.

10. *Форми реалізації права за складністю і характером дій суб'єкта:*

- а) проста, безпосередня (без участі держави);
- б) складна, опосередкована (за участю держави);
- в) змішана.

11. *Проста, безпосередня (без участі держави) форма реалізації передбачає:*

- а) додержання, виконання, використання, застосування;
- б) застосування, виконання, використання;
- в) додержання, виконання, використання;
- г) застосування.

12. *Формами безпосередньої реалізації права є:*

а) утримування від дій, заборонених юридичними нормами, суворе додержання встановлених заборон (наприклад, дотримання швидкості руху автомобіля в місті — 60 км на годину). Передбачає пасивну поведінку суб'єкта — незалежно від його власного бажання;

б) вчинення активних дій, що передбачаються нормами права, в інтересах правомочної сторони, виконання обов'язків (наприклад, своєчасне заповнення і подання в податкову адміністрацію декларації про доходи);

в) використання можливостей, наданих правовими нормами, здійснення суб'єктивних прав для задоволення власного інтересу (наприклад, використання права на вищу освіту).

13. *Утримування від дій, заборонених юридичними нормами, суворе додержання встановлених заборон — це:*

- а) дотримання;
- б) додержання;
- в) виконання;
- г) використання.

14. Вчинення активних дій, що передбачаються нормами права, в інтересах правомочної сторони, виконання обов'язків (наприклад, своєчасне заповнення і подання в податкову адміністрацію декларації про доходи), це:

- а) дотримання;
- б) додержання;
- в) виконання;
- г) використання..

15. Використання можливостей, наданих правовими нормами, здійснення суб'єктивних прав для задоволення власного інтересу (наприклад, використання права на вищу освіту) — це:

- а) дотримання;
- б) додержання;
- в) виконання;
- г) використання.

16. Здійснювана у процедурно-процесуальному порядку владно-організуюча діяльність уповноважених державних органів, організацій і посадових осіб, яка полягає в реалізації ними правових норм стосовно конкретних суб'єктів і конкретних життєвих випадків через винесення індивідуально-правових рішень. З погляду формальної логіки — це підведення конкретного життєвого випадку під загальну правову норму і винесення на цій підставі акта застосування норм права — це:

- а) застосування права (правозастосовна діяльність);
- б) реалізація загальних вказівок;
- в) реалізація правових норм у конкретних правовідносинах;
- г) реалізація загальних правових норм поза правовідносинами: активна пасивна.

17. Додержання, виконання і використання права, пов'язані з діями:

- а) громадян;
- б) громадських організацій;
- в) комерційних об'єднань (корпорацій);
- г) державних органів і посадових осіб.

18. Право компетентного органу вирішити справу та обов'язок зацікавлених осіб виконати прийняте рішення — це:

- а) фактичний зміст правозастосовної діяльності;
- б) юридичний зміст правозастосовної діяльності;
- в) зміст правозастосовної діяльності.

19. Діяльність уповноважених органів і посадових осіб із вивчення обставин справи, її юридичної кваліфікації та винесення акта застосування права, а також дії зацікавлених осіб у зв'язку з його розглядом і схваленням рішення — це:

- а) фактичний зміст правозастосовної діяльності;
- б) юридичний зміст правозастосовної діяльності;
- в) зміст правозастосовної діяльності.

20. Зазначте випадки, що вимагають правозастосування:

а) коли лише після винесення владного рішення державного органу можлива реалізація закріплених у нормативних актах прав і обов'язків учасників правовідносин — наділення одних суб'єктивними правами і покладання на інших юридичних обов'язків (наказ про зарахування абітурієнта до вищого навчального закладу; реєстрація шлюбу; нарахування і виплата пенсії);

б) коли є суперечка про право (у майнових відносинах, при оподаткуванні) і сторони самі не можуть виробити узгоджене рішення про наявність або міру суб'єктивних прав і юридичних обов'язків (розподіл майна між подружжям, вирішення спорів між учасниками цивільного договору);

в) у разі правопорушень, тобто коли не виконуються обов'язки, існують перешкоди для здійснення права і необхідно вдатися до примусових заходів, визначити міру юридичної відповідальності (наприклад, стягнення штрафу, конфіскація майна).

г) у разі необхідності офіційного встановлення наявності чи відсутності юридичних фактів або конкретних документів (установлення факту батьківства, смерті, розірвання шлюбу);

д) у всіх вище зазначених випадках.

21. Зазначте випадки, що не вимагають правозастосування:

а) у разі здійснення виконавсько-розпорядчої діяльності органів держави і органів місцевого самоврядування — вирішення кадрових питань (зарахування до штату, підвищення на посаді), організація або

ліквідація структурних ланок органу держави, виділення фінансів, приміщень тощо;

б) при визначенні прав і обов'язків подружжя у шлюбному контракті;

в) при здійсненні державним органом, організацією, установою будь-яких дій на користь конкретного громадянина або іншої особи (нагородження, присвоєння звань, почесних посад, виплата пенсії, здавання внайм житлового приміщення);

г) при вирішенні питань про статуси об'єднань (реєстрація уповноваженим органом громадських, державних і комерційних об'єднань);

д) при вирішенні організаційних питань (наприклад, постанова парламенту про порядок висвітлення роботи сесії та ін.).

22. Правозастосування полягає:

а) у наділенні одних учасників правовідносин суб'єктивними правами і покладання на інших юридичних обов'язків; у визначенні міри юридичної відповідальності правопорушника;

б) у вирішенні суперечки про право — про наявність або міру суб'єктивних прав і юридичних обов'язків; у визначенні міри юридичної відповідальності правопорушника; у наділенні одних учасників правовідносин суб'єктивними правами і покладання на інших юридичних обов'язків; у визначенні міри юридичної відповідальності правопорушника;

г) у визначенні міри юридичної відповідальності правопорушника.

23. У залежності від суб'єктів і процедури правозастосування розрізняють такі форми застосування права:

а) судову, управлінську, адміністративну;

б) законодавчу, виконавчу, судову;

в) управлінську, адміністративну.

24. Функції застосування права можна розділити в такий спосіб:

а) економічні, політичні, соціально-культурні та ін;

б) регулятивні — закріплення існуючих суспільних відносин, їх урегульованість; стимулювання розвитку нових відносин; охоронні — охорона суспільних відносин, правопорядку;

в) загальносоціальні та юридичні.

25. Функція, яка забезпечує додержання, виконання і використання норм права, служить способом організації фактичної поведінки з реалізації права (винесення вироку у кримінальній справі є виконанням норми кримінального права) — це:

- а) правозабезпечувальна функція;
- б) правозастосовна;
- в) індивідуального (казуального) правового регулювання;
- г) регулятивна.

26. Функція, яка полягає в забезпеченні уточнення правових норм з врахуванням певних обставин, конкретизує суб'єктивні права і юридичні обов'язки учасників правовідносин (у вироку суду на основі норми права правопорушнику встановлюється конкретна міра покарання). У кожному випадку застосовується норма права в цілому, а не окремі її структурні елементи — це:

- а) правозабезпечувальна функція;
- б) правозастосовна;
- в) індивідуального (казуального) правового регулювання;
- г) регулятивна.

27. Система ціннісних нормативів (принципів і норм), що підлягають реалізації в ході правозастосовної діяльності, це:

- а) юридична деонтологія;
- б) теорія правозастосування;
- в) ідеологія застосування права.

28. Основними ціннісними нормативами, від яких залежить ефективність застосування права є:

- а) оперативність, справедливість, законність;
- б) обґрунтованість, доцільність, професіоналізм;
- в) демократизм, оперативність, справедливість, законність;
- б) обґрунтованість, доцільність, професіоналізм, оперативність, справедливість, законність.

29. Вкажіть основні стадії застосування права:

- а) формування юридичного мотиву;
- б) встановлення фактичних обставин справи;

- в) встановлення юридичної основи справи — вибір й аналіз юридичних норм (або: юридична кваліфікація фактичних обставин);
- г) аналіз норми з погляду її дії в часі, у просторі і за колом осіб;
- д) з'ясування змісту норми права, її тлумачення;
- е) вирішення справи і документальне оформлення прийнятого рішення;
- є) офіційне оприлюднення результатів.

30. Стадія вирішення справи і документальне оформлення прийнятого рішення передбачає:

- а) аналіз норми з погляду її дії в часі, у просторі і за колом осіб;
- б) ухвалення правозастосовним суб'єктом індивідуального державно-владного рішення;
- в) оформлення ухваленого рішення в акті-документі, який називається правозастосовним актом;
- є) офіційне оприлюднення результатів.

31. Індивідуальний правовий акт-волевиявлення (рішення) уповноваженого компетентного державного органу або посадової особи, який на основі юридичних норм встановлює (змінює, припиняє) права й обов'язки учасників конкретних правовідносин або міру відповідальності конкретних осіб за вчинене ними правопорушення. У встановлених законом випадках він оформляється у вигляді письмового документа (акта-документа) — це:

- а) акт застосування права (правозастосовний акт);
- б) нормативно-правовий акт;
- в) конклюдентний акт;
- г) індивідуальний акт.

32. Ознаками акта застосування права є:

- а) приймається на основі нормативно-правового акта і спирається на певну норму права, тобто є законним і обґрунтованим;
- б) походить від компетентних органів держави в особі їх посадових осіб і являє собою категоричне, офіційно-владне, обов'язкову для виконання вимогу, яка охороняється примусовою силою держави;
- в) адресується чітко визначеним суб'єктам, тобто є персоніфікованим, індивідуальним;

г) поширює норму права на конкретну юридичну ситуацію (включується поширення на подібні випадки), вичерпує себе одноразовим застосуванням, тобто розрахований на один раз;

д) служить одночасно і джерелом і формою права;

е) має певну, встановлену законом, форму документа (наказ, рішення, вирок, ухвала, розпорядження), якщо це письмовий акт (а їх більшість); містить чітко зазначені реквізити: назву, підпис, дату; має сувору структуру: вступну, констатуючу (описову), мотивувальну і результативну частини;

є) може бути оскаржений чи опротестований будь-якою зацікавленою особою.

33. Конклюдентний акт — це:

а) акт-слово;

б) акт-символ;

в) акт-дія;

г) письмовий акт.

34. Знаковий акт — це:

а) акт-слово;

б) акт-символ;

в) акт-дія;

г) письмовий акт.

35. Види актів за юридичними наслідками:

а) правовстановлюючі; правоконстатуючі; правозмінюючі; право-припиняючі; правоскасовуючі;

б) основні, допоміжні;

в) дозвільні, зобов'язуючі, заборонні.

36. Повна або часткова відсутність необхідних юридичних норм у чинних законодавчих актах — це:

а) прогалина у праві;

б) прогалина в законі;

в) колізія в законі.

37. Пропуск у правовому регулюванні конкретного виду суспільних відносин — це:

- а) прогалина у праві;
- б) прогалина в законі;
- в) колізія в законі;
- г) помилка в законі.

38. Причинами прогалин у праві є:

а) невміння законодавця відобразити в нормативних актах усе різноманіття сучасних життєвих ситуацій, що вимагають правового регулювання (первісна прогалинність);

б) кваліфікована мовчанка законодавця, коли він навмисно залишає питання відкритим, утримується від прийняття норми, відносить вирішення справи за межі законодавства;

в) свідоме віднесення питань на розсуд правозастосувача, коли законодавець розраховує на конкретизацію його законодавчої волі правозастосовними та іншими правовими актами;

г) невміння законодавця передбачити появу нових життєвих ситуацій у результаті постійного розвитку суспільних відносин, здійснити щодо них певні законодавчі дії (наступна прогалинність);

д) технічні прорахунки законодавця, допущені при розробці законів і у використанні прийомів юридичної техніки.

39. Переклад абстрактного змісту правової норми на конкретний рівень за допомогою обмежувального тлумачення понять (звуження їх обсягу за рахунок розширення змісту) — це:

- а) аналогія права;
- б) аналогія закону;
- в) конкретизація.

40. Вирішення справи або окремого юридичного питання на основі правової норми, розрахованої на подібні випадки, виключається, якщо вона прямо заборонена законом або закон пов'язує настання юридичних наслідків з наявністю конкретних норм — це:

- а) аналогія права;
- б) аналогія закону;
- в) конкретизація.

41. Вирішення справи або окремого юридичного питання на основі принципів права, загальних засад і змісту законодавства, «духу» права — це:

- а) аналогія права;
- б) аналогія закону;
- в) конкретизація.

42. Додаткове застосування норм права одного інституту або галузі права до відносин, що регулюються іншим спорідненим інститутом або галуззю права — це:

- а) аналогія права;
- б) аналогія закону;
- в) субсидіарне застосування норм права;
- г) конкретизація.

43. Субсидіарне застосування норми цивільного права можливе до:

- а) відносин, що регулюються трудовим правом, якщо ті чи інші питання не врегульовані трудовим законодавством;
- б) відносин, що регулюються нормами кримінального права;
- в) регулювання відносин, що виникають у зв'язку з охороною довілля, якщо вони не врегульовані екологічним законодавством;
- г) відносин, що регулюються сімейним законодавством, якщо ті чи інші питання ним не врегульовані.

44. Термін «глобалізація» означає:

- а) тенденцію до міжнародно-правового співробітництва;
- б) міжнародну інтеграцію;
- в) гармонізацію національних правових систем і уніфікацію права;
- г) підтримку міжнародного правопорядку, загальнолюдські правові цінності та ін;
- д) міжнародні угоди і міжнародні зобов'язання;
- е) все вищезазначене.

45. У межах глобального міжнародного співробітництва можна виділити такі форми:

- а) глобальне регулювання;

- б) глобальний і підглобальний (регіональний) перерозподіл;
- в) глобальне, підглобальне, посуб'єктне забезпечення дії встановленого регулювання;
- г) глобальні правові інституції.

46. Форма, яка передбачає наявність або створення механізмів та інститутів, які сприяють реалізації прийнятих державних рішень на рівні більш вищому, ніж національна влада й управління, наприклад, на міждержавному регіональному рівні – це:

- а) глобальне регулювання;
- б) глобальний і підглобальний (регіональний) перерозподіл;
- в) глобальне, підглобальне, посуб'єктне забезпечення дії встановленого регулювання.

47. Форма, яка втілює на універсальному міждержавному рівні рішення, що забезпечують інтереси світового співтовариства в цілому, при обов'язковому дотриманні внутрішньодержавних, національних інтересів і врахуванні міжнародних наслідків прийнятих рішень (поєднання зовнішньополітичних і внутрішньодержавних інтересів) – це:

- а) глобальне регулювання;
- б) глобальний і підглобальний (регіональний) перерозподіл;
- в) глобальне, підглобальне, посуб'єктне забезпечення дії встановленого регулювання.

48. Форма, яка виражається в об'єднанні ресурсів держав для спільної розробки соціальних програм і акцій, що мають на меті підтримку світового соціального порядку, а перерозподіл ще не набув досить стабільної світової форми і виражається в разовій гуманітарній допомозі найбільшій державам або регіонам, що постраждали від стихії – це:

- а) глобальне регулювання;
- б) глобальний і підглобальний (регіональний) перерозподіл;
- в) глобальне, підглобальне, посуб'єктне забезпечення дії встановленого регулювання.

49. Вплив глобалізаційних процесів на внутрішньодержавну правозастосовну практику відбувається такими шляхами:

а) приведенням у відповідність з міжнародними стандартами правових норм, що регламентують правозастосовну діяльність і, насамперед, охоронне правозастосування;

б) безпосереднім застосуванням норм, принципів і прецедентів міжнародного права у правозастосовній діяльності;

в) використанням судових прецедентів у національному праві;

г) використанням міжнародно-правових норм, принципів і прецедентів як інструментів при виробленні судових рішень.

Заповніть таблицю 1. Правореалізація і правозастосування.

До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Правореалізація	Втілення в життя загальних установлень, які містяться в преамбулах законів, статтях, що фіксують загальні завдання і принципи права та правової діяльності
2	Правозастосування	Втілення в реальні відносини конкретних норм права
3	Реалізація загальних установлень	Здійснювана у процедурно-процесуальному порядку владна-організуюча діяльність компетентних державних органів і посадових осіб, яка полягає в індивідуалізації юридичних норм стосовно конкретних суб'єктів і конкретних життєвих випадків в акті застосування норм права
4	Додержання	Полягає в обов'язковому вчиненні активних дій, що передбачаються нормами права в інтересах правомочної сторони, у виконанні обов'язків
5	Виконання	Полягає у використанні можливостей, наданих правовими нормами, у здійсненні суб'єктивних прав для задоволення власного інтересу
6	Використання	Полягає в утриманні від дій, заборонених юридичними нормами, суворому дотриманні встановлених заборон
7	Реалізація правових норм у конкретних правовідносинах	Втілення в реальні відносини конкретних норм права

8	Активна форма реалізації	Припускає реалізацію норм, що містять заборони, через утримання суб'єкта від дій, за які встановлюється юридична відповідальність
9	Пасивна форма реалізації	Припускає реалізацію загальних правових норм, якими користуються суб'єкти права щодо всіх інших суб'єктів
10	Реалізація конкретних правових норм у конкретних правовідносинах	Втілення розпоряджень правових норм у правомірній поведінці суб'єктів права, в їх практичній діяльності

Таблиця 2. Форми і стадії застосування і реалізації права

1	За рівнем (глибиною) реалізації розпоряджень, що містяться в нормативно-правових актах	1)
		2)
		3)
2	Форми реалізації права за складністю і характером дій суб'єкта	1)
		2)
3	Основні стадії застосування норм права	1)
		2)
		3)
4	Форми безпосередньої реалізації права	
5	Ознаки застосування норм права	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)
		7)

Таблиця 3. Види актів застосування права

1	Серед актів застосування норм права слід розрізнити	1) ... акт, у якому виражене....
		2)... (проміжні, додаткові), що оформляються...
2	Види актів застосування норм права за формою зовнішнього вираження	1)
		2)
		3)
3	За суб'єктами прийняття	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)
		7)
4	За функціями у правовому регулюванні	1)
		2)
5	Види актів за юридичною формою	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)
6	Види актів за способом прийняття	1)
		2)
7	Види актів за юридичними наслідками	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
8	За значенням у юридичному процесі	1)
		2)
9	За характером індивідуальних приписів	1)
		2)
		3)

ТЕМА 17. ТЛУМАЧЕННЯ ПРАВА

1. Інтелектуальна діяльність суб'єкта із встановлення точного змісту (сенсу) норм права, що здійснюється за допомогою певних прийомів і способів та має на меті правильну реалізацію й підвищення ефективності правового регулювання суспільних відносин – це:

- а) тлумачення права;
- б) пояснення права;
- в) з'ясування права;
- г) інтерпретація права.

2. Структура системи тлумачення права включає:

- а) об'єкти тлумачення; суб'єкти тлумачення;
- б) об'єктивну і суб'єктивну сторону тлумачення;
- в) предмет тлумачення;
- г) наслідки тлумачення.

3. Закони і підзаконні акти, нормативні договори, проекти нормативних актів, правозастосовні акти та інші джерела (форми) права – це:

- а) об'єкти тлумачення;
- б) суб'єкти тлумачення;
- б) суб'єктивна сторона тлумачення;
- в) предмет тлумачення;
- г) наслідки тлумачення.

4. Суб'єктом тлумачення можуть бути:

- а) органи держави;
- б) посадові особи;
- в) громадські організації;
- г) окремі громадяни;
- д) усі вище зазначені суб'єкти.

5. Зміст права, виражений у ньому соціальний компроміс як результат узгодження суспільних, соціально-групових та індивідуальних інтересів (воля народу) – це:

- а) об'єкти тлумачення;

- б) суб'єкти тлумачення;
- б) суб'єктивна сторона тлумачення;
- в) предмет тлумачення;
- г) наслідки тлумачення.

6. Значення тлумачення виявляється у процесі:

- а) правотворчості;
- б) систематизації нормативно-правових актів;
- в) реалізації права;
- г) при застосуванні правових норм судами, органами прокуратури, арбітражу, іншими державними органами;
- д) імплементації норм міжнародного права в систему національного законодавства;
- е) правильно все вищезазначене.

7. Тлумачення передбачає:

- а) правильне й однакове розуміння;
- б) правильне й однакове застосування;
- в) правильну реалізацію.

8. Причини, що викликають необхідність тлумачення права:

- а) абстрактний характер вираження норми права в нормативних приписах актів;
- б) системний характер вираження норми права в нормативних приписах актів;
- в) невизначений характер термінологічного вираження правового поняття в нормативному приписі акта;
- г) прогалини в нормативно-правовому акті.

9. Соціально визначена умова (заява, положення), що має спеціальну нормативно-лексичну форму і служить засобом коригування змісту або обсягу дії норми права, створення нового правового режиму, узгодження інтересів, породження певних юридичних наслідків — це:

- а) зауваження;
- б) застереження;
- в) попередження;
- г) правове застереження.

10. Сферами тлумачення права за напрямками правової діяльності є:

- а) нормопроектна — з'ясування змісту проектів нормативних актів і нормативних договорів;
- б) правотворча — з'ясування змісту нормативного акта, нормативного договору, правового звичаю, судового прецеденту в їх контекстному співвідношенні з іншими актами: чинними і тими, що перебувають у стадії розробки і прийняття;
- в) правореалізаційна — з'ясування змісту норм суб'єктами права з метою їх виконання, використання і дотримання;
- г) правозастосовна — з'ясування змісту норм правозастосувачем з метою вирішення індивідуально-конкретних життєвих випадків, соціально значимих для особи і суспільства;
- д) систематизаційна — з'ясування змісту норм в їх системному зв'язку у процесі проведення таких видів систематизації нормативно-правового матеріалу, як кодифікація, інкорпорація, консолідація;
- е) правовиховна — роз'яснення змісту норм з виховною метою — удосконалення знань людини про свої права і обов'язки, вироблення настанов на правомірну поведінку;
- є) правильно все вищезазначене.

11. Функціями тлумачення права є:

- а) пізнавальна (інформаційна) — пізнання інтерпретатором сутності норми права;
- б) конкретизуюча — уточнення норми права з урахуванням конкретної справи, певних обставин; в) регулятивна — виконання офіційним актом тлумачення разом з нормою регулятивних функцій;
- г) правоконтролююча — виявлення недоліків норми права і доведення до відома відповідних правотворчих органів про необхідність її вдосконалення;
- д) правозабезпечувальна — стримування від довільного застосування нормативних приписів, забезпечення єдності законності і безперервності правового регулювання, ефективності правозастосовної практики;
- е) охоронна.

12. Сукупність прийомів і правил аналізу правових норм, розкриття їх змісту з метою практичної реалізації — це:

- а) пояснення норм права;
- б) з'ясування норм права;
- в) способи тлумачення норм права.

13. Тлумачення не охоплює такі рівні (ступені) юридичного аналізу:

- а) аналіз буквального тексту, закладеного в ньому змісту, тобто «букви закону», змісту нормативного договору, правозастосовного акта;
- б) догматичний аналіз — розбір юридичних особливостей норм, їх техніко-юридичної своєрідності, конструювання їх логічної структури на основі правових приписів (догма права);
- в) аналіз технічних норм і правил;
- г) соціально-історичний аналіз моральних, економічних та інших передумов закону, що дозволяють пізнати волю нормотворчого органу («дух закону») і правозастосовного органу (зміст правозастосовного акта).

14. Філологічний спосіб тлумачення не передбачає:

- а) посилань на дані граматики, лексики, використання законів філології;
- б) аналізу окремих слів, термінів, пропозиція формулювання юридичних норм із метою встановлення значення кожного слова і виразу;
- в) розкриття змісту юридичних норм, який іноді не збігається з буквальним значенням через невдалий вибір законодавцем словесних форм, через що використовується прийом перебудови тексту, введення в нього додаткових слів, необхідних для розуміння;
- г) аналізу понять, які відображають слова і вирази, судження і висновки, конкретні судження, їх зв'язки один з одним, а також зміст поняття з його значенням та іншими поняттями, що допомагає перевірити результати граматичного тлумачення, зробити висновки з понять;
- д) аналізу граматичної форми іменників і прикметників, способів дієслів, виду дієприкметників та ін.; усвідомлюється граматична структура речень, розділових знаків, єднальних і розділових сполучників; встановлюються синтаксичні зв'язки між словами;
- е) у випадках зміни значеннєвого змісту слів і виразів їм надається те значення, яке вони мали в момент створення норми;
- є) враховування, що тим самим словам (термінам) у різних нормативно-правових актах може бути наданий неоднаковий зміст, у кожному випадку цей зміст з'ясовується.

15. Логічний спосіб тлумачення, а саме — з'ясування змісту норми права шляхом використання законів, правил і прийомів формальної логіки не передбачає:

а) розкриття змісту юридичних норм, який іноді не збігається з буквальним значенням через невдалий вибір законодавцем словесних форм, через що використовується прийом перебудови тексту, введення в нього додаткових слів, необхідних для розуміння;

б) аналіз понять, які відображають слова і вирази, судження і висновки, конкретні судження, їх зв'язки один з одним, а також зміст поняття з його значенням та іншими поняттями, що допомагає перевірити результати граматичного тлумачення, зробити висновки з понять;

в) аналіз окремих слів, термінів, пропозицій, формулювання юридичних норм із метою встановлення значення кожного слова і виразу.

16. З'ясування змісту норми права шляхом встановлення її системних юридичних зв'язків з іншими нормами, а саме — зіставляється норма, яка тлумачиться, з іншими нормами, установлюється її місце в даному нормативному акті (кодексі, основах законодавства, законі), інституті, галузі законодавства, в усій правовій системі; знаходяться системні юридичні зв'язки норми, яка тлумачиться, з іншими нормами, що дає можливість точно визначити її значення, сферу дії, зміст і уникнути помилок при застосуванні: в одних випадках близькі норми можуть уточнювати або доповнювати зміст досліджуваної норми, в інших — містити необхідні винятки — це:

а) історико-політичне тлумачення;

б) системне (систематичне) тлумачення;

в) логічний спосіб тлумачення.

17. З'ясування змісту норми права відповідно до закладеної в ній мети — орієнтира для поведінки, при якому виявляється і розкривається мета, яку переслідує орган, що видав правову норму; застосовується, як правило, при відсутності преамбул, що розкривають мету відповідного нормативного акта — це:

а) телеологічний (цільовий);

б) історико-політичний;

в) системний (систематичний);

- г) логічний;
- д) історико-політичний спосіб.

18. З'ясування змісту норм права на основі аналізу конкретних історичних умов їх прийняття; виявлення політичної мети і завдань, закладених законодавцем; ґрунтується на джерелах, що знаходяться за межами права, на базі оцінки суспільно-політичної обстановки, при якій була ініційована і прийнята норма права; враховується процес обговорення нормативно-правового акта, в якому ця норма міститься, зокрема доповідь і співдоповідь за його проектом, альтернативні проекти, публікації у пресі під час обговорення проекту, дебати, внесені вивчення, підстави їх прийняття або відхилення — це:

- а) телеологічний (цільовий);
- б) історико-політичний;
- в) системний (систематичний);
- г) логічний;
- д) історико-політичний;
- е) спеціально-юридичний спосіб.

19. З'ясування змісту норми, засноване на досягненнях юридичної науки і практики, знанні юридичної техніки, техніко-юридичних способів і прийомів, що використовуються законодавцем для вираження своєї волі на професійному умінні і навичках інтерпретатора; дослідження техніко-юридичних засобів і прийомів вираження волі законодавця з метою розкриття термінів, категорій, конструкцій та інших елементів його змісту — це:

- а) телеологічний (цільовий);
- б) історико-політичний;
- в) системний (систематичний);
- г) логічний;
- д) історико-політичний;
- е) спеціально-юридичний спосіб тлумачення.

20. Пошук змісту при створенні і реалізації норми права, заснований на знанні онтологічної технології, таких понять як зміст, двозначність чи багатозначність, символ, знак, дискурс — це:

- а) телеологічний (цільовий);
- б) герменевтичний;
- в) системний (систематичний);
- г) логічний;
- д) історико-політичний;
- е) спеціально-юридичний спосіб тлумачення.

Заповніть таблицю 1. Офіційне і неофіційне тлумачення.

До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Тлумачення норм права	Роз'яснення змісту і мети правових норм, яке походить від осіб, що не мають на те офіційних повноважень, а відтак, не володіє юридичнообов'язковою силою
2	Нормативне делеговане	Роз'яснення змісту і мети правових норм, яке сформульоване у спеціальному акті уповноваженим органом або посадовою особою в межах її компетенції, та має юридично обов'язкову силу для всіх, хто застосовує норми, що роз'яснюються
3	Повсякденне	Розумова інтелектуальна діяльність суб'єкта, пов'язана зі встановленням точного значення змісту норм права
4	Офіційне делеговане	Науково обгрунтоване тлумачення вчених, науково-дослідних закладів у статтях, монографіях, наукових коментаріях, усних або письмових обговореннях проектів нормативних актів; воно не має обов'язкової сили, але суттєво впливає на правотворчу та правозастосовну діяльність
5	Нормативне автентичне тлумачення	Здійснюється судовими органами при розгляді конкретних справ і знаходить своє вираження у вироків або рішеннях у цих справах

6	Казуальне (індивідуальне) судове тлумачення	Зміст норми тлумачиться компетентним органом, який її не встановлював, але уповноважений законом її тлумачити постійно чи одноразово
7	Офіційне (легалізоване) тлумачення	Зміст норми тлумачиться тим органом, що її встановив, тобто автором норми. Суб'єктами такого тлумачення можуть бути всі правотворчі органи
8	Професійно правове тлумачення	Роз'яснення, при якому дійсний зміст (значення) норми права вужче за її текстуальний вираз, «дух» закону вужчий за його «літери»
9	Доктринальне тлумачення	Тлумачення юристами-практиками з метою його використання у правозастосовній діяльності (наприклад, тлумачення, здійснюване прокурором і адвокатом у судовому процесі). Воно не є обов'язковим
10	Обмежувальне тлумачення	Зміст норми тлумачиться компетентним органом, який її не встановлював, але уповноважений законом її тлумачити постійно чи одноразово
11	Компетентно-неправове	Тлумачення норм права будь-якими суб'єктами права на основі життєвого досвіду. Воно виражає правові почуття, емоції, уявлення, що діють у сфері психіки громадян у зв'язку з використанням прав і виконанням обов'язків; відношення до права в цілому і конкретного нормативно-правового акта зокрема
12	Неофіційне тлумачення	Тлумачення норм права, яке ґрунтується на знаннях у суміжних галузях науки — біології, економіки, історії, політики та ін., включає спеціальну (неправову) компетенцію суб'єкта тлумачення — біолога, історика, економіста, філософа та ін.

Заповніть таблицю 2. Види тлумачення – з’ясування норм права за обсягом їх змісту. До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Буквальне (адекватне) тлумачення	Засновані на правозастосовних повноваженнях інтерпретатора, згідно з якими наділяються певною формою; містять правила застосування норм права, сформульовані в результаті узагальнення юридичної практики
2	Акти нормативного правозастосовного тлумачення	Роз’яснення, при якому дійсний зміст (значення) норми права відповідає буквальному тексту, тобто «літері» закону. «Дух» і «літера» закону збігаються
3	Інтерпретаційні акти правозастосовних органів	Офіційний акт-документ компетентних органів, що містить норми права, забезпечувані державою (конституції, закони, укази президента, постанови та ін.)
4	Акти автентичного тлумачення	Видаються правотворчим суб’єктом, якому офіційно делеговані повноваження щодо тлумачення норм права, виданих іншими органами
5	Нормативно-правовий акт	Видаються правозастосовним суб’єктом (як правило, вищим органом правосуддя) у результаті розгляду конкретної справи, пов’язаної з певним нормативно-правовим спором. Його тлумачення є казуальним, а підсумкове рішення має нормативне значення
6	Акти делегованого тлумачення	Акт документ, який містить роз’яснення змісту і порядку застосування правової норми, сформульоване уповноваженим органом у межах його компетенції, і має обов’язкову силу для всіх, хто застосовує норми, що роз’яснюються
7	Акти тлумачення норм права (інтерпретаційно-правові)	Видаються тим же уповноваженим правотворчим суб’єктом, який прийняв даний нормативно-правовий акт («автор» видання і тлумачення норми права той самий)

8	Буквальне (адекватне) тлумачення	Акт-документ, який містить роз'яснення змісту і порядку застосування правової норми, сформульоване уповноваженим органом у межах його компетенції, і має обов'язкову силу для всіх, хто застосовує норми, що роз'яснюються
9	Розширювальне тлумачення	Роз'яснення, при якому дійсний зміст (значення) норми права вузчий за її текстуальний вираз; «дух» закону вузчий за його «літери»
10	Обмежувальне тлумачення	Роз'яснення, при якому дійсний зміст (значення) норми права ширший за її буквальный текст; «дух» закону ширший за його «літери»

Заповніть таблицю 3. Тлумачення права. До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Структура системи тлумачення	1)
		2)
		3)
2	Сфери тлумачення за напрямками правової діяльності	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)
3	Види функцій тлумачення	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
4	Способи тлумачення	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)
		7)

5	Види тлумачення за суб'єктами і юридичними наслідками	1)
		2)
6	Види офіційного тлумачення	1)
		2)
		3)
7	Види неофіційного тлумачення	1)
		2)
		3)
8	Види тлумачення – з'ясування норм права	1)
		2)
		3)
9	Видова систематизація правозастосовних та інтерпретаційних актів	1)
		2)
		3)

Заповніть таблицю 4. Правореалізація і правозастосування.

До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Правореалізація	Втілення в життя загальних установлень, які містяться у преамбулах законів, статтях, що фіксують загальні завдання і принципи права та правової діяльності
2	Правозастосування	Втілення в реальні відносини конкретних норм права
3	Реалізація загальних установлень	Здійснювану в процедурно-процесуальному порядку владно-організуюча діяльність компетентних державних органів і посадових осіб, яка полягає в індивідуалізації юридичних норм стосовно конкретних суб'єктів і конкретних життєвих випадків в акті застосування норм права
4	Додержання	Полягає в обов'язковому вчиненні активних дій, що передбачаються нормами права в інтересах правомочної сторони, у виконанні обов'язків
5	Виконання	Полягає у використанні можливостей, наданих правовими нормами, у здійсненні суб'єктивних прав для задоволення власного інтересу

6	Використання	Полягає в утриманні від дій, заборонених юридичними нормами, суворому додержанні встановлених заборон
7	Реалізація правових норм у конкретних правовідносинах	Втілення в реальні відносини конкретних норм права
8	Активна форма реалізації	Припускає реалізацію норм, що містить заборони, через утримання суб'єкта від дій, за які встановлюється юридична відповідальність
9	Пасивна форма реалізації	Припускає реалізацію загальних правових норм, якими користуються суб'єкти права щодо всіх інших суб'єктів
10	Реалізація конкретних правових норм у конкретних правовідносинах	Втілення розпоряджень правових норм у правомірній поведінці суб'єктів права, в їх практичній діяльності

Заповніть таблицю 5. Форми і стадії застосування й реалізації права

1	За рівнем (глибиною) реалізації розпоряджень, що містяться в нормативно-правових актах	1)
		2)
		3)
2	Форми реалізації права за складністю і характером дій суб'єкта	1)
		2)
3	Основні стадії застосування норм права	1)
		2)
		3)
4	Форми безпосередньої реалізації права	1)
		2)
		3)
5	Ознаки застосування норм права	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)
		7)

Заповніть таблицю 6. Види актів застосування права

1	Серед актів застосування норм права слід розрізняти	1) ... акт, в якому виражене...
		2)... (проміжні, додаткові), що оформляються...
2	Види актів застосування норм права за формою зовнішнього вираження	1)
		2)
		3)
3	За суб'єктами прийняття	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)
		7)
4	За функціями у правовому регулюванні	1)
		2)
5	Види актів за юридичною формою	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)
6	Види актів за способом прийняття	1)
		2)
7	Види актів за юридичними наслідками	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
8	За значенням в юридичному процесі	1)
		2)
9	За характером індивідуальних приписів	1)
		2)
		3)

ТЕМА 18. ПРАВОМІРНА І НЕПРАВОМІРНА ПОВЕДІНКА

1. Соціально значима поведінка особи (дія чи бездіяльність) свідомовольового характеру, що урегульована нормами права і спричиняє юридичні наслідки — це:

- а) правомірна поведінка;
- б) правова поведінка;
- в) протиправна поведінка.

2. Суспільно корисна правова поведінка суб'єкта права (дія чи бездіяльність), яка відповідає приписам юридичних норм і охороняється державою — це:

- а) правомірна поведінка;
- б) правова поведінка;
- в) протиправна поведінка.

3. Правомірна поведінка завжди включає:

- а) поведінковий аспект — уявлення про законні способи здійснення своїх юридичних прав і обов'язків;
- б) інформаційний аспект — поінформованість громадянина про свої юридичні права і обов'язки;
- в) обидва аспекти.

4. Мотивами правомірної поведінки можуть бути:

- а) переконаність у справедливості і корисності приписів правових норм;
- б) відповідальність перед суспільством і державою за вчинки;
- в) егоїстичний власний інтерес;
- г) прагнення робити як усі та страх відповідальності;
- д) правильно все вищезазначене.

5. Внутрішнє відношення, спонукальні причини суб'єкта права до своєї діяльності і її результатів, визначення якості вчинків — з яких складається поведінка — це:

- а) об'єктивна сторона;
- б) суб'єктивна сторона;
- в) об'єкт;
- г) суб'єкт.

6. Зовнішня форма вираження правомірних вчинків; дія чи бездіяльність; їх корисні результати; причинний зв'язок між діями та їх наслідками — це:

- а) об'єктивна сторона;
- б) суб'єктивна сторона;
- в) об'єкт;
- г) суб'єкт.

7. Види правомірної поведінки за соціальною значущістю:

- а) соціально доцільна;
- б) соціально необхідна;
- в) соціально бажана;
- г) соціально припустима.

8. Закріплюється в імперативних нормах як обов'язкова та забезпечується, крім інших способів, державним примусом -це:

- а) соціально доцільна поведінка;
- б) соціально необхідна;
- в) соціально бажана;
- г) соціально припустима.

9. Закріплюється в диспозитивних нормах як права суб'єкта, реалізується відповідно до його волі (інтересу) і забезпечується державою — це:

- а) соціально доцільна;
- б) соціально необхідна;
- в) соціально бажана;
- г) соціально припустима.

10. Закріплюється в регулятивних нормах, реалізується відповідно до волі (інтересів) суб'єкта — це:

- а) соціально доцільна;
- б) соціально необхідна;
- в) соціально бажана;
- г) соціально припустима.

11. Види правомірної поведінки за мотивами (суб'єктивною стороною) — це:

- а) активна, пасивна;
- б) добровільна, змушена;
- в) маргінальна;
- г) активна, пасивна, звична, маргінальна.

12. Вид поведінки, що виявляється в бездіяльності, у навмисному використанні суб'єктом належних йому прав і обов'язків — це:

- а) звична поведінка;
- б) пасивна правомірна поведінка;
- в) маргінальна поведінка;
- г) змушена поведінка.

13. Вид законслухняної поведінки, що виражається в повсякденній службовій, побутовій та іншій діяльності людини, яка відповідає приписам правових норм і не потребує додаткових витрат і зусиль — це:

- а) звична правомірна поведінка;
- б) пасивна правомірна поведінка;
- в) маргінальна поведінка;
- г) змушена поведінка.

14. «Казусне» (випадкове) здійснення суспільно шкідливого діяння, коли особа не могла усвідомлювати суспільної шкідливості своєї поведінки, не передбачала настання можливих шкідливих наслідків, не повинна була (не могла) їх передбачити — це:

- а) злочин;
- б) правопорушення;
- в) невинне заподіяння шкоди.

15. Діяння особи, яка хоч і передбачала можливість настання суспільно небезпечних наслідків своїх дій (бездіяльності), але перебувала в такому психофізіологічному стані і екстремальних умовах, що не могла запобігти цим наслідкам — це:

- а) злочин;
- б) правопорушення;
- в) невинне заподіяння шкоди (нездоланої сили).

16. Спеціальний суб'єкт правопорушення — це:

- а) фізична особа;
- б) юридична особа;
- в) посадова особа.

17. Юридична особа може бути суб'єктом:

- а) кримінального, матеріального правопорушення;
- б) цивільного правопорушення;
- в) адміністративного правопорушення;
- г) дисциплінарного правопорушення.

18. Суб'єктивна сторона правопорушення включає:

- а) вину і мотив;
- б) мотив і мету;
- в) вину, мотив, мету;
- г) вину, мотив, мету, засоби.

19. Якщо особа передбачала можливість настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння (дії або бездіяльності), але легковажно розраховувала на їх відвернення — це:

- а) прямий умисел;
- б) непрямий умисел;
- в) злочинна самовпевненість;
- г) злочинна недбалість.

20. Якщо особа не передбачала можливості настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння (дія або бездіяльність), хоча повинна була і могла їх передбачити — це:

- а) прямий умисел;
- б) непрямий умисел;
- в) злочинна самовпевненість;
- г) злочинна недбалість.

21. Якщо особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала його суспільно небезпечні наслідки і бажала їх настання — це:

- а) прямий умисел;
- б) непрямий умисел;

- в) злочинна самовпевненість;
- г) злочинна недбалість.

22. Якщо особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала його суспільно небезпечні наслідки і хоча й не бажала, але свідомо припускала їх настання — це:

- а) прямий умисел;
- б) непрямий умисел;
- в) злочинна самовпевненість;
- г) злочинна недбалість.

23. До протиправних належать зловживання службовими повноваженнями — це:

а) посадовою особою, яка перебуває на державній службі, — неналежає використання повноважень, тобто з порушенням принципу законності, що спричинило істотне порушення прав і законних інтересів громадянина, організації, суспільства, держави;

б) замовчування ЗМІ суспільно значимої інформації або передбачення в публікації судового рішення;

в) менеджером комерційної або іншої організації — виконання управлінських функцій всупереч законним інтересам цієї організації;

г) приватним нотаріусом або приватним аудитором — виконання управлінських функцій всупереч завданням своєї діяльності та з метою набуття вигоди і переваг для себе та інших осіб або заподіяння шкоди іншим особам.

24. До зловживань правом не належить:

- а) «чорний піар»;
- б) фіктивні шлюби;
- в) підкуп службовців конкурентом;
- г) несумлінна реклама з метою створення умов для збуту товарів;
- д) піратство.

Заповніть таблицю 1. Правова і правомірна поведінка. До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Правова поведінка	Суспільно корисна правова поведінка особи (дія або бездіяльність), яка відповідає розпорядженням юридичних норм і охороняється державою
2	Правомірна поведінка	Соціальна поведінка особи (дія або бездіяльність) свідомо вольового характеру, яка є врегульованою нормами права і спричиняє юридичні наслідки
3	Належна правомірна поведінка	Закріплюється, як правило, в диспозитивних нормах як права суб'єкта, а не як його обов'язки, реалізується відповідно до його волі (інтересу) і забезпечується державою
4	Можлива (соціально допустима) правомірна поведінка	Закріплюється в імперативних нормах як обов'язки та забезпечується, окрім як в інші способи, державним примусом
5	Активна правомірна поведінка	Вид правомірної поведінки, який виявляється в бездіяльності, умисному невикористанні суб'єктом належних йому прав і обов'язків: неучасті у виборах тощо
6	Звичайна правомірна поведінка	Вид поведінки, який характеризується «проміжним» (прикордонним) між правомірним і протиправним станом особи
7	Пасивна правомірна поведінка	Вид правомірної поведінки, який полягає в цілеспрямованій діяльності громадян, посадових осіб, пов'язаний з реалізацією своїх прав, обов'язків, компетенції в межах правових норм і пов'язаний з додатковими витратами часу, енергії, а іноді й матеріальних коштів
8	Маргінальна поведінка	Вид законотворчої поведінки, що являє собою повсякденну службу, побутову та іншу діяльність людини, яка відповідає розпорядженням правових норм, стала звичкою і не потребує додаткових витрат і зусиль

9	Правопорушення	Особливий вид правової поведінки, який полягає у використанні громадянами своїх прав у недозволені способи, що суперечать призначенню права, внаслідок чого завдаються збитки (школа) суспільству, державі, окремій особі
10	Зловживання правом	Суспільно небезпечне або шкідливо неправомірне (протиправне) винне діяння (дія або бездіяльність) деліктоздатної особи, яке спричиняє юридичну відповідальність

Заповніть таблицю 2. Склад правопорушення

1	Ознаки правопорушення	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)
2	Склад правопорушення	1)
		2)
		3)
		4)
3	Форма вини	1)
		2)
		3)
		4)
4	Об'єктивна сторона правопорушення	1)
		2)
		3)
5	Суб'єктивна сторона правопорушення	1)
		2)
		3)

Заповніть таблицю 3. Види правопорушень. До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Правопорушення	Передбачене кримінальним законом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), яка полягає в посяганні на суспільний лад держави, її політичну й економічну системи, власність, особу, політичні, трудові, майнові та інші права і свободи громадян, а так само інше суспільно небезпечне діяння, передбачене кримінальним законом
2	Злочин	Суспільно небезпечне або шкідливо неправомірне (протиправне) винне діяння (дія або бездіяльність) деліктоздатної особи, яке спричиняє юридичну відповідальність
3	Конституційні проступки	Суспільно небезпечні протиправні діяння, які полягають у невиконанні робітником, службовцем, військовослужбовцем, студентом виробничих, службових, військових або навчальних обов'язків, порушенні правил внутрішнього трудового розпорядку
4	Адміністративні проступки	Суспільно небезпечні протиправні діяння, які полягають у винному (умисному чи необережному) заподіянні шкоди майну підприємства його працівником
5	Матеріальні проступки	Суспільно небезпечні протиправні діяння, які полягають у винному (умисному чи необережному) посяганні на суспільні відносини, що складаються у сфері державного управління й охороняються законом
6	Цивільно-правові проступки	Порушене матеріальне чи нематеріальне благо: власність, життя, здоров'я громадян, суспільний порядок, суспільні відносини, що захищаються нормами права
7	Дисциплінарні проступки	Суспільно небезпечні протиправні діяння, які полягають у винному (умисному чи необережному) заподіянні шкоди порядку організації і діяльності органів влади й управління, конституційним правам і свободам громадян, але не мають ознак складу злочину

8	Об'єкт правопорушення		Суспільно небезпечні протиправні діяння, які полягають у порушенні громадянами й організаціями майнових та особистих немайнових відносин, що складаються між суб'єктами права і становлять для них матеріальну і духовну цінність
9	Об'єктивна сторона правопорушення		Сукупність ознак, які характеризують суб'єктивне (психічне) ставлення особи до вчиненого нею протиправного діяння і його негативних наслідків, а саме – вина, мотив, мета правопорушення
10	Суб'єкт правопорушення		Сукупність зовнішніх ознак, що характеризують дане правопорушення
11	Суб'єктивна сторона правопорушення		Фізичні і юридичні особи

Заповніть таблицю 4. Правопорушення і юридична відповідальність.

До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Правопорушення		Передбачене кримінальним законом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), яка полягає в посяганні на суспільний лад держави, її політичну й економічну системи, в ласність, особу, політичні, трудові, майнові та інші права і свободи громадян, а так само інше суспільно небезпечне діяння, передбачене кримінальним законом
2	Злочин		Суспільно небезпечне або шкідливо неправомірне (протиправне) винне діяння (дія або бездіяльність) деліктоздатної особи, яке спричиняє юридичну відповідальність
3	Зловживання правом		Державно-владний вплив відповідальних державних органів і службових осіб на поведінку людей
4	Позитивний (проспективний) аспект юридичної відповідальності		Правопорушення (юридична характеристика наслідків невиконання обов'язків). Передбачає покарання

5	Негативний (ретроспективний) аспект юридичної відповідальності	Виконання корисних для суспільства та держави варіантів поведінки на рівні, що перевищує загальні вимоги (морально свідоме ставлення до виконання обов'язків). Передбачає заохочення
6	Державний примус	Особливий вид правової поведінки, який полягає у використанні громадянами своїх прав у недозволені способи, що суперечать призначенню права, внаслідок чого завдаються збитки (школа) суспільству, державі, окремій особі
7	Підстави юридичної відповідальності	Факт здійснення соціально небезпечної поведінки (правопорушення)
8	Фактична підстава	Наявність норми права, яка забороняє таку поведінку і встановлює відповідні санкції (за її допомогою відбувається визначення складу правопорушення)
9	Нормативна підстава	Сукупність обставин, наявність яких робить юридичну відповідальність примусовою
10	Законність	Сукупність обставин, наявність яких робить юридичну відповідальність можливою та необхідною. Відсутність сукупності таких обставин виключає її

ТЕМА 19. ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИЙ ПРИМУС. ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

1. Підставами, що виключають юридичну відповідальність, є:

- а) неосудність особи, що доведена в судовому порядку; відсутність у діянні складу правопорушення;
- б) щире каяття, примирення винного і потерпілого;
- в) відсутність суспільної небезпеки діяння у разі необхідної обопони, крайньої необхідності, професійного ризику, фізичного чи психічного примусу та ін.
- г) закінчення строку давності щодо притягнення до юридичної відповідальності;
- д) скасування акта, що встановив юридичну відповідальність;
- е) акт про амністію або помилування.

2. Підстави звільнення від правового покарання:

- а) щире каяття і повне відшкодування заподіяних збитків; примирення винного і потерпілого;
- б) передання на поруки колективу підприємства, установи — при першому здійсненні злочину;
- в) втрата суспільної небезпеки вчиненого злочину у зв'язку зі зміною обставин або припинення суспільної небезпеки особи, яка вчинила злочин, під час розслідування чи розгляду справи в суді;
- г) закінчення строку давності;
- д) акт про амністію або помилування.

3. Стадія, що починається з моменту виявлення правопорушення, тобто із виявлення компетентними органами суб'єкта правопорушення (фізичної або юридичної особи) — це:

- а) стадія встановлення юридичної відповідальності (об'єктивна сторона);
- б) стадія виникнення відповідальності або притягнення до відповідальності (суб'єктивна сторона);
- в) стадія загального стану (попереджувальна відповідальність);
- г) стадія настання (реалізації) юридичної відповідальності.

4. Стадія, яка передбачає наявність у законі підстав і умов, необхідних і достатніх для порушення провадження справи в разі правопорушення:

- а) стадія встановлення юридичної відповідальності (об'єктивна сторона);
- б) стадія виникнення відповідальності або притягнення до відповідальності (суб'єктивна сторона);
- в) стадія загального стану (попереджувальна відповідальність);
- г) стадія настання (реалізації) юридичної відповідальності.

5. Стадія, на якій передбачається ухвалення обґрунтованого рішення про застосування (незастосування) санкції, вибір в її межах виду (кримінальна, адміністративні та ін.) і заходу відповідальності (штраф, арешт та ін.) тобто набуття сили правозастосовного акта — це:

- а) стадія встановлення юридичної відповідальності (об'єктивна сторона);
- б) стадія виникнення відповідальності або притягнення до відповідальності (суб'єктивна сторона);
- в) стадія загального стану (попереджувальна відповідальність);
- г) стадія настання (реалізації) юридичної відповідальності.

6. Стадія здійснення конкретних заходів юридичної відповідальності — на підставі певних норм правозастосовного акта; застосування стягнення або покарання — це:

- а) стадія встановлення юридичної відповідальності (об'єктивна сторона);
- б) стадія виникнення відповідальності або притягнення до відповідальності (суб'єктивна сторона);
- в) стадія загального стану (попереджувальна відповідальність);
- г) стадія настання (реалізації) юридичної відповідальності.

7. Основні напрями застосування примусових заходів щодо правопорушників з метою забезпечення реалізації права, попередження правопорушень, покарання і виправлення правопорушників, відновлення порушених прав — це:

- а) принципи юридичної відповідальності;
- б) функції юридичної відповідальності;

- в) примусові державно-правові заходи;
- г) правоохоронна функція юридичної відповідальності.

8. Функція, спрямована на покарання державою правопорушника та запобігання нових правопорушень – це:

- а) відновлювальна або компенсаційна функція юридичної відповідальності;
- б) загальнопревентивна функція;
- в) спеціальнопревентивна функція;
- г) каральна (штрафна) функція.

9. Функція, спрямована на виховання громадян у дусі поваги до закону – це:

- а) відновлювальна або компенсаційна функція юридичної відповідальності;
- б) загальнопревентивна функція;
- в) спеціальнопревентивна функція;
- г) каральна (штрафна) функція.

Заповніть таблицю 1. Державно-правовий примус. До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Державно-правовий примус	Здійснювані поза інститутом юридичної відповідальності офіційно встановлені примусові способи, прийоми і засоби, що використовуються державою для подолання правових аномалій у суспільстві, які не переросли у правопорушення
2	Підстави державно-правового примусу	Способи, прийоми, засоби, що застосовуються для профілактики можливих правопорушень, а також з метою забезпечення громадської безпеки при стихійних лихах, аваріях та ін
3	Примусові державно-правові заходи	Юридично значущі факти соціальних відхилень (правових аномалій), що вимагають запобігання, ліквідації або усунення як небажаних явищ для особи, суспільства і держави

4	Заходи попередження	Метод державно-владного обмеження свободи вибору суб'єкта права, реалізований за допомогою заходів силового тиску на його свідомість і поведінку з боку уповноважених органів і посадових осіб, заснованого на праві і здійснюваного в межах права
5	Запобіжні заходи	Способи, прийоми, засоби, що застосовуються для відновлення нормального стану правових відносин через стимулювання суб'єктів права до виконання покладених на них обов'язків, відшкодування заподіяного правопорушенням матеріального збитку і моральної шкоди (визнання угоди недійсною з поверненням сторін у первинний майновий стан; примусове вилучення майна з чужого незаконного володіння (віндикація)
6	Заходи відновлення	Заходи, спрямовані на припинення правопорушень, відновлення законності і правопорядку, суспільної безпеки
7	Примусові заходи, що припиняють правопорушення	Заходи, спрямовані на охорону суспільних або державних інтересів і мають стосовно фізичної особи винятковий (разовий) характер
8	Примусові заходи організаційного впливу в різних соціальних сферах	Використовуються при відсутності деяких ознак, що в сукупності з іншими утворюють склад правопорушення, або коли недоцільним є застосування заходів юридичної відповідальності до суб'єкта правопорушення, з огляду на його особистісні характеристики, чи коли необхідно забезпечити правопорядок, попередити правопорушення
9	Примусові заходи, що замінюють юридичну відповідальність	Способи, прийоми, засоби, що застосовуються для припинення протиправних дій, позбавлення можливостей доведення їх до завершальної стадії, яка означає наявність усього складу правопорушення (інформування зацікавлених осіб; затримка; обшук; та ін.)

Заповніть таблицю 2. Юридична відповідальність. До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Зловживання правом	Державно-владний вплив відповідальних державних органів і службових осіб на поведінку людей
2	Позитивний (проспективний) аспект юридичної відповідальності	Настає за правопорушення і передбачає покарання
3	Негативний (ретроспективний) аспект юридичної відповідальності	Настає за виконання корисних для суспільства та держави варіантів поведінки на рівні, що перевищує загальні вимоги (морально свідоме ставлення до виконання обов'язків). Передбачає заохочення
5	Державний примус	Особливий вид правової поведінки, який полягає у використанні громадянами своїх прав у недозволені способи, що суперечать призначенню права, внаслідок чого завдаються збитки (шкода) суспільству, державі, окремій особі
6	Підстави юридичної відповідальності	Комплексне (принцип, метод, режим) соціально-правове явище, що характеризує організацію і функціонування суспільства й держави на правових засадах
7	Фактична підстава	Наявність норми права, яка забороняє таку поведінку і встановлює відповідні санкції (за її допомогою відбувається визначення складу правопорушення)
8	Нормативна підстава	Факт здійснення соціально небезпечної поведінки (правопорушення)
9	Законність	Сукупність обставин, наявність яких робить юридичну відповідальність можливою та примусовою. Відсутність сукупності таких обставин виключає її

Заповніть таблицю 3. Юридична відповідальність

1	Принципи юридичної відповідальності	1)	
		2)	
		3)	
		4)	
		5)	
		6)	
2	Функції юридичної відповідальності	1)	3)
		2)	4)
3	Види юридичної відповідальності в залежності від галузевої структури права	1)	
		2)	
		3)	
		4)	
		5)	
		6)	
4	Види юридичної відповідальності в залежності від її функцій	1)	
		2)	
5	У чому полягає двох-аспектне розуміння юридичної відповідальності	1)	
		2)	
6	Ознаки юридичної відповідальності	1)	
		2)	
		3)	
		4)	
		5)	
7	Підстави юридичної відповідальності	1)	
		2)	
		3)	
		4)	
8	Стадії юридичної відповідальності	1)	
		2)	
		3)	
		4)	

Заповніть таблицю 4. Види юридичної відповідальності. До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Конституційно-правова	Настає за порушення лише тієї норми адміністративного права, що охороняється адміністративними санкціями
2	Адміністративна відповідальність	Настає за порушення конституційно-правової норми (здійснення конституційного делікту) державними органами і посадовими особами — це насамперед, відповідальність влади як колективного суб'єкта
3	Цивільно-правова відповідальність	Настає за вчинене майнове правопорушення, збиток, заподіяний підприємству, установі, організації робітниками та службовцями при виконанні ними своїх трудових обов'язків; передбачає відшкодування прямого дійсного збитку. Упущена вигода не відшкодовується
4	Дисциплінарна відповідальність	Настає за здійснення злочинів, вичерпний перелік яких міститься у Кримінальному кодексі, тобто встановлюється лише законом, настає з моменту офіційного обвинувачення, реалізується винятково в судовому порядку
5	Матеріальна відповідальність	Накладається адміністрацією підприємств, установ, організацій (особою, яка володіє розпорядчо-дисциплінарною владою над конкретним працівником) за здійснення дисциплінарних проступків: 1) відповідно до правил внутрішнього трудового розпорядку; 2) у порядку підпорядкованості; 3) відповідно до дисциплінарних статутів і положень
6	Кримінальна відповідальність	Настає з моменту правопорушення — невиконання договірної зобов'язання майнового характеру у встановлений строк або виконання неналежним чином, за заподіяння позадоговірної шкоди (цивільно-правового проступку) здоров'ю або майну особи

7	Правовідновлювальна відповідальність		Спрямована на покарання державою правопорушника та запобігання нових правопорушень. Притаманна насамперед кримінальній та адміністративній відповідальності. (Репресивна) — особа, що вчинила правопорушення, притягується до покарання або стягнення на підставі рішення, винесеного у встановленому законом порядку (кримінально-правова й адміністративно-правова відповідальність)
8	Каральна відповідальність		(Репараційна) — добровільне виконання правопорушником відповідальності перед потерпілим, тобто особа, яка вчинила правопорушення, відшкодовує заподіяний збиток, відновлює порушені права, виконує обов'язки, припиняє протиправні діяння без примусу держави (цивільно-правова і матеріальна відповідальність)

Заповніть таблицю 5. Види юридичної відповідальності

	Вид юридичної відповідальності	Суб'єкти притягнення	Заходи відповідальності	Правозастосовний акт
1	Конституційна	Парламент, Конституційний Суд		
2	Адміністративна		Попередження, штраф, ...	
3	Цивільно-правова			рішення
4	Дисциплінарна			
5	Матеріальна			
6	Кримінальна			

ТЕМА 20. ПРАВОВА СВІДОМІСТЬ. ПРАВОВА КУЛЬТУРА

1. У правосвідомості виділяють такі рівні:

- а) ідеологічний; психологічний;
- б) психологічний; поведінковий;
- в) ідеологічний; психологічний; поведінковий.

2. У структурі правосвідомості виділяють такі елементи:

- а) правові ідеї, уявлення, погляди;
- б) правові почуття, емоції, настрої;
- в) правові поняття, категорії;
- г) правові звички, традиції;
- д) правильно все вищезазначене.

3. Роль правосвідомості у процесі правотворчості і право-реалізації виявляється в тому, що правосвідомість:

- а) існує «до» права, певною мірою як би випереджає юридичне право, є його безпосереднім джерелом, передує йому;
- б) діє «паралельно» з правом: уловлює потреби його вдосконалення в напрямі відображення об'єктивних суспільних процесів;
- в) існує «після» права в тому сенсі, що слугує орієнтиром вибору доцільного, оптимального варіанта поведінки в межах норм права, які застосовуються або безпосередньо реалізуються;
- г) правильно все вищезазначене.

4. Поняття, ідеї, переконання, що формуються на підставі юридичної практики суддями, юрисконсультами, адвокатами, прокурорами та іншими практикуючими юристами, яким належить основна роль у реалізації юридичних норм — це:

- а) професійна наукова (доктринальна) правова свідомість;
- б) професійна практична правова свідомість;
- в) непрофесійна компетентна правосвідомість;
- г) непрофесійна повсякденна правосвідомість.

5. Ідеї, концепції, погляди, що виражають систематизоване, теоретичне засвоєння права вченими-правознавцями, які працюють у науково-дослідних інститутах і вищих навчальних закладах юридичного профілю — це:

- а) професійна наукова (доктринальна) правова свідомість;
- б) професійна практична правова свідомість;
- в) непрофесійна компетентна правосвідомість;
- г) непрофесійна повсякденна правосвідомість.

6. Правова інформованість службових і посадових осіб у межах компетенції, якою вони офіційно наділені – це:

- а) професійна наукова (доктринальна) правова свідомість;
- б) професійна практична правова свідомість;
- в) непрофесійна компетентна правосвідомість;
- г) непрофесійна повсякденна правосвідомість.

7. Правосвідомість, яка являє собою життєві, часом поверхневі судження про право особи, яка виявляється у повсякденній трудовій, сімейній та інших сферах життя – це:

- а) професійна наукова (доктринальна) правова свідомість;
- б) професійна практична правова свідомість;
- в) непрофесійна компетентна правосвідомість;
- г) непрофесійна повсякденна правосвідомість.

8. До засобів правового виховання не належать:

а) нормативно-правові акти, акти застосовування норм права, рішення Європейського Суду з прав людини та ін.;

б) ознайомлювальні і роз'яснювальні матеріали про правові акти у пресі; радіо- телевізійні програми, радіо- і телевізійні програми, журнали на зразок «Право», «Закон» та ін. в Автономній Республіці Крим, обласних, міських і районних центрах, які систематично інформують про законодавчі та інші нормативні акти України, діяльність органів законодавчої, виконавчої і судової влади, органів юстиції, а також про стан правопорядку, боротьби з правопорушеннями тощо;

в) правова інформація, поширена через систему Інтернет; юридичні газети, метою яких є поширення правових знань, ознайомлення з новим законодавством і правозастосовною практикою;

г) організаційно-освітні: прес-конференції, брифінги, зустрічі, лекції, бесіди, семінари, вечори питань і відповідей, консультації та ін.

д) діяльність уповноважених органів і посадових осіб з вивчення обставин справи, її юридичної кваліфікації і винесення акту застосування права;

9. Функціональними елементами механізму правового виховання є:

- а) суспільна правосвідомість;
- б) система норм права;
- в) способи і засоби правового виховання;
- г) правосвідомість об'єктів виховання, які необхідно збагатити правовими ідеями і настановами, що містяться в суспільній правосвідомості;
- д) галузі, підгалузі, інститути права.

10. Внутрішній духовно-правовий стан, у якому перебуває особа в момент прийняття рішення про те, як поводити себе у тих чи інших обставинах. Стан правосвідомості особи, рівень її правової культури, готовність до правомірної або протиправної поведінки – це:

- а) правова освіченість;
- б) правова вихованість;
- в) правовий нігілізм;
- г) правовий догматизм.

11. Деформована правосвідомість особи, суспільства, групи, що характеризується формальним прийняттям (без доказів, на віру) положень закону, ототожненням закону з правом, сліпим виконанням догми права – це:

- а) правова освіченість;
- б) правова вихованість;
- в) правовий нігілізм;
- г) правовий догматизм.

12. Відсталість у правовому розвитку, відсутність глибоких правових знань, невизначеність правових поглядів (він можливий навіть при наявності документа про юридичну освіту) – це:

- а) правова освіченість;
- б) правова вихованість;
- в) правовий нігілізм;
- г) правовий догматизм;
- д) правовий інфантилізм.

13. Поверхневі судження про закон або юридичну ситуацію, легковажне ставлення до правових норм і принципів, неправильне їх тлумачення, ігнорування принципу презумпції невинності та ін. — це:

- а) правовий дилетантизм;
- б) правова вихованість;
- в) правовий нігілізм;
- г) правовий догматизм;
- д) правовий інфантилізм.

14. Система обману будь-якими привабливими, але неправдивими обіцянками правового характеру (особливо поширена під час виборів, коли використовуються всі засоби «обробки» виборців, включаючи і «чорний піар», а також у періоди обговорень Конституції, законів, коли приймаються нормативно-правові акти декларативного характеру, звучить неконструктивна критика змісту щойно прийнятого закону, вносяться пропозиції його скасувати, протиставляються законодавчі акти та ін. — це:

- а) правовий дилетантизм;
- б) правова демагогія;
- в) правовий нігілізм;
- г) правовий догматизм;
- д) правовий інфантилізм.

15. Роль правосвідомості у процесі правотворчості і правореалізації виявляється в тому, що правосвідомість є:

- а) інтелектуальним інструментом ефективного використання законодавства, тлумачення норм права та ін.;
- б) показником професіоналізму діяльності посадових осіб;
- в) інструментом застосування аналогії права й аналогії закону з метою ліквідації прогалин в праві і прогалин у законі;
- г) способом забезпечення законності справедливості застосування правових норм;
- д) правильно все вищезазначене.

16. Основними функціями правосвідомості є:

- а) когнітивна, правоутворююча, регулююча, охоронна;

- б) пізнавальна, правоутворююча, регулююча, ціннісна;
- в) когнітивна, правоутворююча, регулююча, охоронна;
- г) регулятивна, охоронна.

17. Аспект, який характеризує склад, внутрішню будову правової культури – це:

- а) структурний аспект;
- б) функціональний аспект;
- в) аксіологічний аспект;
- г) поведінковий аспект.

18. Аспект, який характеризує виникнення, розвиток і взаємодію елементів правової культури між собою з іншими соціальними явищами, насамперед з етичною, політичною, економічною та іншими культурами – це:

- а) структурний аспект;
- б) функціональний аспект;
- в) аксіологічний аспект;
- г) поведінковий аспект.

19. Аспект, який розкриває систему цінностей, створених у ході розвитку суспільства і накопичених людством у галузі права, тобто все те, що належить до правового прогресу – це:

- а) структурний аспект;
- б) функціональний аспект;
- в) аксіологічний аспект;
- г) поведінковий аспект.

20. Складовими елементами правової культури є:

- а) правосвідомість; юридична діяльність;
- б) правосвідомість; правова поведінка;
- в) юридична діяльність; стан законності і правопорядку;
- г) юридична діяльність; правосвідомість; правова поведінка; стан законності і правопорядку.

21. Форми правового мислення – це:

- а) правовий умовивід;
- б) правове судження;

- в) правове поняття;
- г) правова категорія;
- д) правильно все вищезазначене.

22. Встановлення загальних взаємозв'язків у професійно-правовій сфері; обґрунтовується перевіреними фактами, встановленими закономірностями, системою умовиводів — це:

- а) правовий умовивід;
- б) правове судження;
- в) правове поняття;
- г) правова категорія.

23. Узагальнення властивостей однорідної групи правових явищ; одержання нового знання з наявних знань — це:

- а) правовий умовивід;
- б) правове судження;
- в) правове поняття;
- г) правова категорія.

24. Розуміння сутності конкретного правового явища як різновиду певної групи таких явищ — це:

- а) правовий умовивід;
- б) правове судження;
- в) правове поняття;
- г) правова категорія;

25. Двосторонній процес взаємодії особи і суспільства, в якому особа оволодіває системою правових настанов і ціннісних орієнтацій як стандартів правомірної поведінки, умінням під впливом зовнішнього середовища визначати своє місце в суспільстві та активно включатись у його правовідносини — це:

- а) правова поведінка;
- б) правова соціалізація;
- в) правова ресоціалізація;
- г) правове виховання.

26. Види правової соціалізації:

- а) практична, теоретична;

- б) стихійна, цілеспрямована, змішана;
- в) зовнішня, внутрішня;
- г) основна, додаткова.

27. Цілеспрямований постійний вплив на людину з метою формування в неї правової культури й активної правовірної поведінки – це:

- а) правова культура;
- б) правова соціалізація;
- в) правова ресоціалізація;
- г) правове виховання.

28. Елементами системи правового виховання не можуть бути:

- а) об'єкти, суб'єкти;
- б) об'єкти, суб'єкти, сукупність правових заходів;
- в) об'єкти, суб'єкти, об'єктивна і суб'єктивна сторона.

29. Форми (способи) правового виховання:

- а) правова освіта; правова пропаганда; юридична практика державних органів та інших організацій;
- б) правова пропаганда; правомірна поведінка, самовиховання;
- в) юридична практика державних органів та інших організацій;
- г) правомірна поведінка, самовиховання; правова освіта; правова пропаганда; юридична практика державних органів та інших організацій.

30. До механізму правового виховання не входять:

- а) суспільна правосвідомість, система норм права;
- б) способи і засоби правового виховання;
- в) методичне забезпечення правового загального навчання;
- г) правосвідомість об'єктів виховання.

31. Деформований стан правосвідомості особи, суспільства, соціальної групи, що характеризується усвідомленим ігноруванням вимог закону, запереченням значимості норм права або зневажливим ставленням до правових принципів і традицій, однак виключає злочинний намір – це:

- а) правовий нігілізм;
- б) правовий ідеалізм;
- в) правовий суб'єктивізм;
- г) правовий формалізм.

32. Деформований стан правосвідомості особи, суспільства, групи, що характеризується переоцінкою можливостей права, уявленням про нього як про вищу цінність, яка підкоряє собі всі інші цінності – це:

- а) правовий нігілізм;
- б) правовий ідеалізм;
- в) правовий суб'єктивізм;
- г) правовий фетишизм.

Заповніть таблицю 1. Правова свідомість. Правова культура.

До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Правова культура	Готовність особи проявити активність у сфері пізнання і реалізації права. Вона становить конкретну програму поведінку в певних умовах, яка формується з усіх належних суб'єктові правових (правомірних і протиправних) знань, оцінок, думок, настроїв, звичок, навичок, сподівань, ставлень до кого-небудь і до чого небудь, що переходять в інтереси і прагнення
2	Групова правосвідомість	Являє собою життєві, часом поверхневі судження про право особи, яка стикається з правом у повсякденній трудовій, сімейній, суспільній та іншій сферах життя. Така правосвідомість складається, насамперед, на основі рівня отриманого юридичного виховання і «замикається» на правовій психології, тобто на почуттєвому його елементі
3	Правова поведінка	Загальний спосіб існування людини, її діяльності та об'єктивний результат цієї діяльності

4	Повсякденна правосвідомість	Містить у собі структурні елементи, властиві всім громадянам (правову психологію, правову ідеологію, правову поведінку), а так само функціонує в єдності і взаємодії з політичним, естетичним, етичним та іншими видами свідомості суспільства
5	Професійна правосвідомість	Обумовлені правовою культурою суспільства, ступінь і характер прогресивно-правового розвитку особи, що забезпечують її правомірну діяльність
6	Правова настанова	Вольовий бік правосвідомості, який являє собою процес переведення правових норм у реальну правову поведінку. Вона складається із елементів, що визначають її напрям (характер), мотивів правової поведінки, правових настанов
7	Правова психологія	Система правових принципів, ідей, теорій, концепцій, що відображають теоретичне (наукове) осмислення правової дійсності, усвідомлене проникнення в сутність правових явищ
8	Правова ідеологія	Система ідей, уявлень, емоцій і почуттів, які виражають ставлення індивіда, групи, суспільства до чинного, минулого та бажаного права, а також до діяльності, пов'язаної з правом
9	Культура	Сукупність почуттів і емоцій, що виражають ставлення індивіда, групи, суспільства до права, правових явищ
10	Правосвідомість	Виражає ставлення до права, правових явищ, їх оцінку з боку соціальних груп, формальних і неформальних колективів, відображає їх загальні інтереси та потреби, їх співвідношення з інтересами всього суспільства

Заповніть таблицю 2. Правове виховання. До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Правове виховання	<ul style="list-style-type: none"> – правова освіта (правовий всеобуч); – правова пропаганда; – юридична практика державних органів та інших організацій; – правомірна поведінка громадян, їх особиста участь у здійсненні (реалізації) та охороні правових норм; – самовиховання
2	Сутність правового виховання	Сукупність основних частин (елементів) право виховного процесу, яка забезпечує його певний порядок і організацію
3	Система правового виховання	Формування правової настанови на поєднання прагнень і сподівань особи з інтересами і сподіваннями суспільства, тобто процес вироблення непохитних правових ідей і принципів формування правової культури у правосвідомості виховуваних
4	Способи правового виховання	Цілеспрямований постійний вплив на людину з метою формування в неї правової культури і активної правомірної поведінки
5	Засоби правового виховання	Порядок перенесення правових ідей і настанов, що містяться в суспільній правосвідомості, у свідомість виховуваних (особи, громадської групи)
6	Механізм правового виховання	<ul style="list-style-type: none"> – нормативно-правові акти, акти застосування норм права; – ознайомчі і роз'яснювальні матеріали про правові акти у пресі; – правові радіо- і телевізійні журнали; – юридичні газети, метою яких є поширення правових знань; – організаційно-освітні: прес-конференції, брифінги, зустрічі та ін.
7	Правовий всеобуч	Правові спонування до законослухняної поведінки, які створюють умови для задоволення власних інтересів суб'єкта. Правові стримування протиправної поведінки, які створюють умови для задоволення інтересів контрсуб'єкта, охорони і захисту суспільства

8	Правові аксіоми	Деформований стан правосвідомості особи, суспільства, групи, який характеризується усвідомленим ігноруванням вимог закону, цінності права, зневажливим ставленням до правових принципів і традицій, однак виключає злочинний намір
9	Правовий нігілізм	Єдина загальнодержавна система вивчення законодавства, яка охоплює всі верстви населення, усіх державних службовців

Заповніть таблицю 3. Правова свідомість і правова культура

1	Структура правосвідомості складається з таких елементів	1)
		2)
		3)
2	Структура правової психології	1)
		2)
		3)
3	Елементи правової ідеології	1)
		2)
		3)
4	За суб'єктами (носіями) розрізняють такі форми правосвідомості	1)
		2)
		3)
5	За глибиною відображення правової дійсності	1)
		2)
6	Функції правосвідомості	1)
		2)
		3)
7	Структура правової культури суспільства	1)
		2)
		3)
8	Функції правової культури	1)
		2)
		3)

Заповніть таблицю 4. Правове виховання

1	Ознаки правового виховання	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
2	Функції правового виховання	1)
		2)
3	Елементи системи правового виховання	1)
		2)
		3)
4	Способи правового виховання	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
5	Функціональні елементи механізму правового виховання	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
6	Функції правового всеобучу	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)

ТЕМА 21. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ І ЙОГО МЕХАНІЗМ

1. Призначення норми права в механізмі правового регулювання полягає в тому, що норма:

- а) визначає загальне коло людей, на які вона поширює свою дію;
- б) встановлює зміст суспільних відносин;
- в) визначає обставини, при яких особа повинна керуватись даним правилом поведінки;
- г) розкриває саме правило поведінки з вказівкою на права та обов'язки учасників правовідносин;
- д) визначає конкретне коло осіб, на які поширюється дія норм права в даний момент.

2. Норма права набуває зовнішнього вираження в:

- а) нормативно-правовому акті; нормативно-правовому договорі;
- б) судовому прецеденті;
- в) правовому звичаї;
- г) інтерпретаційному акті;
- д) правильно все вищезазначене.

3. Правовідносини в механізмі правового регулювання виконують такі функції:

- а) визначають конкретне коло осіб, на які поширюється дія норм права в даний момент;
- б) визначають загальне коло людей, на які вона поширює свою дію;
- в) закріплюють конкретну поведінку, якої повинні або можуть дотримуватись особи;
- г) служать умовою для можливого приведення в дію спеціальних юридичних засобів.

4. До механізму правового регулювання входять:

- а) норма права;
- б) правовідносини і юридичний факт;
- в) акти безпосередньої реалізації прав і обов'язків;
- г) акти застосування норм права;
- д) правовий примус.

5. Правові засоби впливу на суб'єкти права (джерела права та заборони, дозволи, зобов'язання, що містяться в них) — це:

- а) механізм правового регулювання;
- б) статична частина механізму правового регулювання;
- в) динамічна частина механізму правового регулювання;
- г) механізм правового впливу.

6. Комплекс правових засобів, за допомогою яких правові моделі, що містяться у джерелах права, втілюються в реальну поведінку людей — це:

- а) механізм правового регулювання;
- б) статична частина механізму правового регулювання;
- в) динамічна частина механізму правового регулювання;
- г) механізм правового впливу.

7. Наявність двох актів державно-владного характеру, один із яких — нормативно-правовий, а інший — акт застосування норм права (індивідуальний акт) — це:

- а) простий процес правового регулювання;
- б) складний процес правового регулювання;
- в) статична частина механізму правового регулювання;
- г) динамічна частина механізму правового регулювання.

8. Стадія існування права поза правовідносинами, стадія розробки юридичних норм, встановлення моделі поведінки, правового статусу фізичних осіб, установ, органів — це:

- а) перша стадія механізму правового регулювання;
- б) друга стадія механізму правового регулювання;
- в) третя стадія механізму правового регулювання;
- г) четверта стадія механізму правового регулювання.

9. Стадія здійснення суб'єктивних прав і виконання юридичних обов'язків настає тоді, коли правозастосовна діяльність необхідна як забезпечувальний чинник реалізації юридичних прав і обов'язків учасниками правовідносин, це:

- а) перша стадія механізму правового регулювання;
- б) друга стадія механізму правового регулювання;
- в) третя стадія механізму правового регулювання;
- г) четверта стадія механізму правового регулювання.

10. Стадія реалізації конкретних примусових заходів з метою утвердження правопорядку; вона можлива: поза юридичною відповідальністю при відсутності правопорушення; у вигляді заходів юридичної відповідальності, яка застосовується у разі здійснення протиправної поведінки — це:

- а) перша стадія механізму правового регулювання;
- б) друга стадія механізму правового регулювання;
- в) третя стадія механізму правового регулювання;
- г) четверта стадія механізму правового регулювання.

11. Стадія існування права в конкретних правовідносинах, коли модель відносин, зафіксована в нормах права, вступає у процес індивідуалізації через правовий зв'язок між носіями суб'єктивних прав і юридичних обов'язків у результаті виникнення юридичного факту — це:

- а) перша стадія механізму правового регулювання;
- б) друга стадія механізму правового регулювання;
- в) третя стадія механізму правового регулювання;
- г) четверта стадія механізму правового регулювання.

12. Основним правовим засобом у механізмі впливу на суб'єктів права (механізм правотворчості або регламентації суспільних відносин) є:

- а) правовідносини;
- б) норма права;
- в) правозастосовний акт;
- г) акт застосування права охоронного характеру.

13. Основним правовим засобом у механізмі забезпечення дії права у формі правовідносин або наділення й володіння суб'єктивними правами і юридичними обов'язками є:

- а) правовідносини;
- б) норма права;
- в) правозастосовний акт;
- г) акт застосування права охоронного характеру.

14. Основним правовим засобом у механізмі реалізації права у формі правозастосування є:

- а) правовідносини;
- б) норма права;
- в) правозастосовний акт;
- г) акт застосування права охоронного характеру.

15. Основним правовим засобом у механізмі забезпечення безперешкодної реалізації права є:

- а) правовідносини;
- б) норма права;
- в) правозастосовний акт;
- г) акт застосування права охоронного характеру.

16. Ефективність правового регулювання залежить від таких юридичних чинників:

- а) рівня розвитку юридичної науки;
- б) стану нормативної основи правового регулювання;
- в) стану юридичної практики — правозастосовної діяльності;
- г) рівня правової свідомості і культури суспільства.

Заповніть таблицю 2. Правове регулювання. До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Правове регулювання	Узятий в єдності та різноманітності процес впливу права на суспільне життя, свідомість і поведінку людей за допомогою як правових, так і неправових засобів
2	Правовий вплив	Здійснюване державою за допомогою права і сукупності правових засобів упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, охорона і розвиток
3	Дозволи	Покладання на особу обов'язку утримуватись від вчинення дій певного роду (тільки так не роби)
4	Заборони	Покладання на особу обов'язку активної поведінки (роби тільки так)
5	Зобов'язання	Надання особі права на власні активні дії (роби, як вважаєш за потрібне)

6	Механізм правового регулювання	Сукупність суспільних відносин, яку можна й необхідно впорядкувати за допомогою права і правових засобів
7	Сфера правового регулювання	Узята в єдності система правових засобів, способів і форм, за допомогою яких нормативність права переводиться в упорядкованість суспільних відносин, задовольняються інтереси суб'єктів права, встановлюється і забезпечується правопорядок

Заповніть таблицю 3. Правове регулювання

1	Ознаки правового регулювання	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)
2	Відмінності між правовим регулюванням і правовим впливом	за обсягом...
		за змістом...
		за механізмом реалізації права
3	Основні канали правового впливу	1)
		2)
4	Види сфер правового регулювання за принципом співвідношення можливого й необхідного	1)
		2)
		3)
5	Сфери правового регулювання за характером юридичної діяльності	1)
		2)
		3)
6	Сфери правового регулювання за блоками суспільних відносин	1)
		2)
		3)
		4)

7	Основні напрями правового регулювання	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)

Заповніть таблицю 4. Правове регулювання

1	Види правового регулювання	1)
		2)
2	Способи правового регулювання	1)
		2)
		3)
3	Види норм за характером приписів	1)
		2)
		3)
4	Форми реалізації права	1)
		2)
		3)
5	Типи правового регулювання	1)
		2)
6	Ознаки механізму правового регулювання	є складовою механізму...
		2) поєднує всі...
		3) утворює систему правових...
		4) є динамічною частиною...
		5) результатом його діяльності є встановлення...
7	Елементи механізму правового регулювання	1)
		2)
		3)
		4)
		5)

8	Стадії механізму правового регулювання	1)
		2)
		3)
9	Правові форми діяльності держави	1)
		2)
		3)
		4)
		5)

Заповніть таблицю 5. Правове регулювання

1	Предмет правового регулювання	
2	Види правового регулювання за способом поєднання загальних дозволів і заборон	1)
		2)
3	Види правового регулювання за територіальним принципом	1)
		2)
4	Види правового регулювання за суспільними відносинами, на які воно поширюється	1)
		2)
5	Обов'язкові стадії правового регулювання	1)
		2)
		3)
6	Мета правового регулювання	1)
		2)
		3)
		4)
7	Фактори, що забезпечують ефективність правового регулювання	1)
		2)
		3)

Заповніть таблицю 6. Правові форми діяльності держави. До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Правова форма діяльності	Правова форма діяльності держави, спрямована на офіційне встановлення (санкціонування) і зміну норм права компетентними органами, яка виражається в підготовці, прийнятті і оприлюдненні нормативно-правових актів
2	Правотворча діяльність	Організаційно-управлінська форма діяльності уповноважених на те суб'єктів, завжди пов'язана зі здійсненням юридично значущих дій (розглядом юридичних справ) у порядку, визначеному законом
3	Правореалізаційна діяльність	Правова форма діяльності держави, спрямована на охорону суспільних відносин, урегульованих правом, захист індивіда від правопорушень і притягнення винних до відповідальності
4	Правоохоронна діяльність	Правова форма діяльності держави, спрямована на охорону суспільних відносин, урегульованих правом, захист індивіда від правопорушень і притягнення винних до відповідальності
5	Контрольно-наглядова діяльність	Правова форма діяльності держави, спрямована на охорону суспільних відносин, урегульованих правом, захист індивіда від правопорушень і притягнення винних до відповідальності
6	Установча діяльність	Діяльність, не пов'язана зі здійсненням юридично значущих дій, яка не потребує суворого юридичного оформлення: технічно-виконавча, організаційно-економічна, культурно-масова та ін
7	Організаційна діяльність	Правова форма діяльності держави, яка виражається в реалізації (на основі норм матеріального права) повноважень на формування, перетворення або скасування органів держави, їх структурних підрозділів, посад

8	Юридична техніка	Це стійкі побудови нормативного матеріалу за особливими типами зв'язків його елементів, їх типовими схемами, моделями, в які втілюється «юридичний матеріал»
9	Юридична термінологія	Система засобів, правил і прийомів підготовки компетентними органами юридичних актів
10	Юридичні конструкції	Система юридичних термінів, тобто словесних позначень понять, що використовуються при викладі змісту закону, іншого нормативного акта

ТЕМА 22. ЗАКОННІСТЬ І ПРАВОПОРЯДОК

1. Комплексне соціально-правове явище, що відображає організацію і функціонування суспільства на правових засадах, гармонійний зв'язок особи, влади, права і закону в конкретній державі — це:

- а) порядок;
- б) правопорядок;
- в) законність.

2. Структурними елементами законності є:

- а) нормативний — відповідні праву закони і підзаконні акти, нормативно-правові договори та інші джерела (форми) права;
- б) поведінковий — законодоцільність поведінки, відповідність діяльності нормам права, що містяться в законах та інших джерелах (формах) права;
- в) контрольно-наглядовий — контроль і нагляд за точним і однаковим виконанням норм права;
- г) суб'єкт, об'єкт, суб'єктивна сторона, об'єктивна сторона;
- д) відшкодувальний — відповідальність за допущені порушення правових приписів нормативних актів і нормативних договорів.

3. Законність — явище багатоаспектне і може виступати як:

- а) принцип;
- б) метод;
- в) форма;
- г) режим.

4. Основна загальноприйнята норма імперативного характеру, яка виражається в незаперечних вимогах, що висуваються до діяльності державних органів, громадських організацій, комерційних корпорацій, посадових осіб, громадян, а саме — правомірна діяльність і правомірна поведінка. Є антиподом сваволі і беззаконня, передбачає пов'язаність усіх органів держави правовими нормами, дії в їх межах і в ім'я їх реалізації — це:

- а) законність як метод;
- б) законність як режим;
- в) законність як принцип;
- г) законність як форма.

5. Легалізований спосіб державного управління суспільством, що здійснюється винятково правовими засобами: 1) органи держави і посадові особи при здійсненні своєї діяльності, розробляючи і приймаючи рішення, спираються на принципи і вимоги законності; 2) при організації реалізації прийнятих рішень вони не виходять за межі своєї компетенції; 3) при здійсненні контролю і нагляду за законністю дій учасників суспільних відносин додержуються правових процедур, використовують правові засоби і форми — це:

- а) законність як метод;
- б) законність як режим;
- в) законність як принцип;
- г) законність як форма.

6. Стан реально діючого права, атмосфера відповідності суспільних відносин законам, підзаконним нормативно-правовим актам, нормативно-правовим договорам та іншим джерелам (формам) права, які, у свою чергу, відтворюють принципи свободи і справедливості, закладені у праві — це:

- а) законність як метод;
- б) законність як режим;
- в) законність як принцип;
- г) законність як форма.

7. Режим суспільно-політичного життя, який створюється, усіма суб'єктами права (державними органами, посадовими особами, громадянами та їх об'єднаннями), у результаті однозначного розуміння і неухильного здійснення (додержання, виконання, використання, застосування) приписів конституції, відповідних йому законів, прийнятих на їх основі підзаконних актів, а також не суперечних ним інших юридичних джерел права і піднормативних актів — це:

- а) порядок;
- б) правопорядок;
- в) законність.

8. Законність є правовою основою становлення і розвитку демократії, оскільки:

а) створює правові межі для розширення і поглиблення демократії, динаміки її розвитку;

б) забезпечує охорону прав, свобод і законних інтересів громадян та їх об'єднань, а також виконання покладених на них обов'язків, здійснення відповідальності;

в) унеможливорює авторитарні й тоталітарні політичні режими;

г) служить гарантом дотримання демократичних процедур прийняття нормативно-правових актів і нормативно-правових договорів;

д) охороняє політичне, ідеологічне розмаїття в суспільстві (багато-партійність, плюралізм думок, парламентську опозицію та ін.).

9. Основні загальноприйняті норми імперативного характеру, які лежать в основі реалізації правових приписів нормативних актів і виражаються в незаперечних вимогах, що висуваються до поведінки учасників (суб'єктів) правовідносин. Вони розкривають її сутність як режиму суспільно-політичного життя в демократичній правовій державі – це:

а) принципи права;

б) принципи демократії;

в) принципи правової держави;

г) принципи законності.

10. До основних принципів законності не належать:

а) верховенство закону щодо всіх правових актів; загальність;

б) імперативний принцип у відносинах між суб'єктами права;

в) єдність розуміння і застосування законів на всій території їх дії; недопустимість протиставлення законності і доцільності;

г) невідворотність відповідальності за правопорушення означає своєчасне розкриття будь-якого протиправного діяння;

д) обумовленість законності режимом демократії, який передбачає суворе дотримання двох типів правового регулювання: спеціальнодозвільного та загальнодозвільного;

11. Юридичні умови (правила) втілення в життя принципів права. Вони пов'язані з окремими видами діяльності певних суб'єктів і мають нормативну форму – це:

а) гарантії законності;

б) принципи законності;

- в) принципи правопорядку;
- г) вимоги законності.

12. Вимоги законності до змісту правотворчої діяльності:

- а) відповідність змісту закону потребам життя; відповідність правотворчої діяльності загальнонародським правовим принципам;
- б) додержання внутрішньої єдності і погодженості правових норм; забезпечення стабільності правових актів;
- в) додержання процесуальних правил; видання актів у тій формі, що передбачена законом;
- г) додержання ієрархічної субординації нормативних актів; неприпустимість видання конкуруючих нормативно-правових актів; неприпустимість протиріч між чинними актами і новим прийнятим актом.

13. До основних вимог законності щодо форми і процедури правотворчої діяльності не належать:

- а) видання актів у тій формі, що передбачена законом; складання правотворчих актів у простій і доступній для розуміння формі;
- б) наявність спеціальних і юридичних механізмів, які забезпечують реалізацію права;
- в) додержання всіх необхідних реквізитів; додержання процесуальних правил; забезпечення незаперечності закону.

14. Вимоги законності у сфері реалізації права:

- а) наявність спеціальних і юридичних механізмів, які забезпечують реалізацію права;
- б) гарантоване якісне застосування права, з урахуванням усіх обставин;
- в) відповідність змісту закону потребам життя; відповідність правотворчої діяльності загальнонародським правовим принципам;
- г) правильне тлумачення правових норм;
- д) послідовність і стабільність судової практики та ін.

15. Система об'єктивних і суб'єктивних умов громадського життя, організаційних заходів і спеціальних (юридичних) засобів, що використовуються державою для забезпечення режиму законності і стабільного правопорядку – це:

- а) гарантії законності;

- б) принципи законності;
- в) принципи правопорядку;
- г) вимоги законності.

16. До загальносоціальних гарантій законності належать:

- а) юридичні, організаційно-юридичні;
- б) економічні, політичні;
- в) соціальні, ідеологічні.

17. Рівень демократизму конституційного ладу, тобто розвиненості системи народовладдя, демократичних форм й інститутів його здійснення; політичного плюралізму, який дозволяє особі вільно самовизначатись, об'єднуватись в організації за різними інтересами; додержання принципу поділу влади — це:

- а) організаційно-юридичні гарантії;
- б) політичні;
- в) соціальні;
- г) ідеологічні.

18. Ступінь розвитку правосвідомості, комплексу моральних і правових уявлень про необхідність законослухняної поведінки, недопустимості вчинення аморальних проступків, які одночасно є протиправними; ідеологічний плюралізм, не нав'язування державою ідеології, а турбота про правове вчення, виховання, правову культуру; недопущення культивування насильства, націоналізму, расової переваги, цинізму, байдужності до соціальних цінностей, у тому числі й до права — це:

- а) організаційно-юридичні гарантії;
- б) політичні;
- в) соціальні;
- г) ідеологічні.

19. Види спеціально-соціальних гарантій законності:

- а) юридичні;
- б) політичні;
- в) ідеологічні;
- г) організаційно-юридичні.

20. До юридичних гарантій законності за найближчою метою належать:

- а) превентивні; припиняючі;
- б) відновлюючі; каральні;
- г) контрольно-наглядові;
- д) президентські.

21. Гарантії, які полягають у запобіганні правопорушень: відверненні порушень адміністрацією трудових прав громадян, недопущенні незаконного звільнення — це:

- а) припиняючі гарантії;
- б) відновлюючі;
- в) превентивні;
- г) каральні.

22. Гарантії, що спрямовані на припинення виявлених правопорушень: затримання, арешт, обшук, підписка про невийїзд — це:

- а) припиняючі гарантії;
- б) відновлюючі;
- в) превентивні;
- г) каральні.

23. Гарантії, що виражаються в усуненні відшкодування негативних наслідків правопорушень: примусове стягнення аліментів, примусове вилучення майна з чужого незаконного володіння — це:

- а) припиняючі гарантії;
- б) відновлюючі;
- в) превентивні;
- г) каральні.

24. Гарантії, що спрямовані на реалізацію юридичної відповідальності правопорушників: покарання особи, винної у вчиненні правопорушення — це:

- а) припиняючі гарантії;
- б) відновлюючі;
- в) превентивні;
- г) каральні.

25. Стан (режим) упорядкованості соціальними нормами (нормами права, моралі, корпоративними нормами, нормами-звичаями) системи суспільних відносин та їх додержання — це:

- а) правопорядок;
- б) громадський порядок;
- в) законність.

26. Стан, (режим) правової упорядкованості (урегульованості і погодженості) системи суспільних відносин, який складається в умовах реалізації законності, тобто це атмосфера нормального правового життя, що встановлюється в результаті точного і повного здійснення приписів правових норм (використання прав, виконання обов'язків, додержання заборон) усіма суб'єктами права — це:

- а) правопорядок;
- б) громадський порядок;
- в) законність.

27. До ознак правопорядку не належить:

а) закладається у правових нормах у процесі правотворчості; спирається на принцип верховенства права і панування закону в галузі правових відносин;

б) передбачає федеративний державний устрій;

в) встановлюється в результаті реалізації правових норм, тобто через здійснення законності у правореалізаційній діяльності; створює сприятливі умови для використання суб'єктивних прав; припускає своєчасне і повне виконання всіма суб'єктами юридичних обов'язків;

г) вимагає невідворотності юридичної відповідальності для кожного, хто вчинив правопорушення; встановлює сувору громадську дисципліну; передбачає чітку та ефективну роботу всіх державних і приватних юридичних органів і служб, насамперед правосуддя;

д) створює умови для організованості громадянського суспільства і режим сприяння для індивідуальної свободи; забезпечується всіма заходами державного впливу, аж до примусу.

28. Розрізняють зміст правопорядку:

- а) ідеологічний;
- б) матеріальний;
- в) процесуальний;
- г) юридичний.

29. Система реальних (економічних, політичних, морально-духовних, юридичних) упорядкованих відносин у громадянському суспільстві, включаючи правомірну поведінку їх учасників — фізичних і юридичних осіб, як результат їх об'єктивної потреби — це:

- а) ідеологічний зміст;
- б) матеріальний;
- в) процесуальний;
- г) юридичний (державно-правовий).

30. Система реалізованих прав, обов'язків, відповідальності громадян, як результат встановлення законності, впорядкованості та врегульованості правових відносин, правомірної поведінки їх учасників, досягнутий за допомогою правових засобів через виражену в них волю держави, тобто це результат координованих дій суб'єктів права — це:

- а) ідеологічний зміст;
- б) матеріальний;
- в) процесуальний;
- г) юридичний (державно-правовий).

31. Структурними елементами правопорядку є:

а) держава, її органи, державні, громадські і комерційні організації, громадяни, які мають права, обов'язки, повноваження, відповідальність, суворо визначені Конституцією, законами, іншими правовими актами;

б) конституційні, фінансові, адміністративні, земельні, сімейні та інші види суспільних відносин, урегульовані нормами певних галузей права;

в) процедурно-процесуальні форми здійснення та оформлення зв'язків між різними елементами правової системи, тобто введення багатосторонньої правової регламентації — розпорядку, у межах

якого організуються і функціонують громадянське суспільство і держава;

г) всі вище зазначені елементи.

32. Функціями правопорядку є:

а) впорядкування зовнішніх зв'язків і відносин з основними системами суспільства — економічною, політичною та іншими;

б) зміцнення внутрішніх зв'язків і відносин усередині правопорядку на різних структурних рівнях його впорядкування;

в) збереження і вдосконалення правопорядку виражається в його непохитності і протистоянні зовнішніх впливів руйнівного характеру (правовий нігілізм, волонтаризм, правопорушення, зловживання правом та ін.);

г) всі вищезазначені.

33. До принципів правопорядку не належать такі принципи:

а) законності;

б) соціально-нормативна визначеність правопорядку;

в) системність правопорядку;

г) єдність правопорядку;

д) плюралізм правопорядку;

е) стійкість правопорядку.

34. Види дисципліни:

а) державна; трудова; фінансова; технологічна;

б) військова; договірна; державна; трудова;

в) фінансова; технологічна; державна; трудова; військова; договірна.

35. Дотримання суб'єктами права бюджетних, податкових та інших фінансових приписів нормативних актів — це:

а) державна дисципліна;

б) трудова;

в) військова;

г) договірна;

д) фінансова;

е) технологічна.

Заповніть таблицю 1. Законність і правопорядок

1	Принципи законності	1)
		2)
		3)
2	Загальносоціальні гарантії законності	4)
		5)
		6)
3	Спеціальносоціальні гарантії законності	1)
		2)
4	Юридичні гарантії законності за метою	1)
		2)
		3)
		4)
5	Функції правопорядку	1)
		2)
		3)
6	Принципи правопорядку	1)
		2)
		3)
		4)
		5)
		6)
		7)
7	Елементи структури правопорядку	1)
		2)
		3)
8	Функції правопорядку	1)
		2)
		3)

Заповніть таблицю 2. Законність і правопорядок. До кожного визначення підберіть правильне поняття і позначте його порядковий номер

1	Законність	Те, чого вимагає законність, відображає її спрямованість, обумовлену змістом норм
2	Вимоги законності	Комплексне (принцип, метод, режим) соціально-правове явище, що характеризує організацію і функціонування суспільства й держави на правових засадах
3	Гарантії законності	Стан (режим) правової упорядкованості (врегульованості і погодженості) системи суспільних відносин, що складається в умовах реалізації законності
4	Правопорядок	Умови суспільного життя і заходи, що використовуються державою для забезпечення режиму законності і стабільного правопорядку
5	Громадський порядок	Система правових і неправових елементів, властивостей, ознак, процесів, що сприяють встановленню і підтримці правомірної поведінки суб'єктів, тобто такої поведінки, яка врегульована нормами права і досягла мети правового регулювання
6	Зміст правопорядку	Система реальних (економічних, політичних, морально-духовних, юридичних) упорядкованих відносин у громадянському суспільстві, з правомірною поведінкою їх учасників – фізичних і юридичних осіб, як результат їх об'єктивної потреби
7	Матеріальний зміст правопорядку	Система реалізованих прав, обов'язків, відповідальності громадян, тобто результат встановлення законності, впорядкованості та врегульованості правових відносин, правомірної поведінки їх учасників, досягнутий за допомогою правових засобів через виражену в них волю держави
8	Юридичний зміст правопорядку	Стан (режим) упорядкованості соціальними нормами (норми права, моралі, корпоративними нормами, нормами-звичаями) системи суспільних відносин і їх додержання

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Актуальні проблеми теорії держави та права. Частина 1. Актуальні проблеми теорії держави: Навчальний посібник / С.М.Тимченко, С.К.Бостан, С.М.Легуша, Н.М. Пархоменко, Т.О.Пікуля, Н.В.Пронюк. — К.: КНТ, 2007.
2. *Алексеев С.С.* Теория права. — М.: Изд-во БЕК, 1994.
3. *Бобровник С.В.* Проблеми теорії держави і права. Курс лекцій. — К.: КУП, 2004.
4. *Ведерніков Ю.А., Геркул В.С.* Теорія держави та права. — К.: Центр навчальної літератури, 2005.
5. *Венгеров А.Б.* Теория государства и права: Учебник. — 2-е изд. — М.: Омега-Л, 2005.
6. Загальна теорія держави і права / За редакцією академіка АПрН України, доктора юридичних наук, професора В.В.Копейчикова. — К.: Юрінком, 1997.
7. Загальна теорія держави і права: Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів / М.В.Цвік, В.Д.Ткаченко, Л.Л.Рогачова та ін.; За ред. М.В.Цвіка, В.Д.Ткаченко, О.В.Петришина. — Харків: Право, 2002.
8. *Кельман М.С., Мурашин О.Г., Хома Н.М.* Загальна теорія держави та права Підручник. — Львів: «Новий Світ — 2000», 2003.
9. *Котюк В.О.* Загальна теорія держави і права: Навчальний посібник. — К.: Атіка, 2005.
10. *Матузов Н.И., Малько А.В.* Теория государства и права в вопросах и ответах. — М.: Юристь, 1997.
11. *Марченко М.Н.* Теория государства и права: Учебник. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: ТК Велби, Проспект, 2003.
12. *Марчук В.М., Николаева Л.В.* Нариси з теорії права: Навч. посіб. — К.: Істина, 2004.
13. *Морозова Л.А.* Теория государства и права. — М.: Юристь, 2002.
14. *Оборотов Ю.М.* Теорія держави і права (прагматичний курс): Екзаменаційний довідник. — Одеса: Юридична література, 2004.
15. Общая теория государства и права. Академический курс в 2-х томах. Отв. Ред. Проф. М.Н.Марченко. — Том 1. Теория государства. — М.: Издательство «Зерцало», 1998.

16. Общая теория государства и права. Академический курс в 3-х томах. Изд. 2-е, перераб. и доп. / Отв. ред. проф. М.Н.Марченко. — М.: ИКД «Зерцало-М», 2002. — Т. 1.

17. Общая теория права и государства: Учебник / Под ред. В.В.Лазарева. — 3-е изд., перераб. и доп. — М.: Юристъ, 2001.

18. Общая теория права / Под ред. А.С.Пиголкина. — 2-е изд. — М.: Изд-во МГУ, 1995.

19. *Оксамытний В.В.* Теория государства и права. — М.: ИМПЭ-ПАБЛИШ, 2004.

20. *Онiщенко Н.М.* Правова система і держава в Україні. — К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2002.

21. *Онiщенко Н.М.* Правова система і проблеми теорії. — К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2002.

22. *Поляков В.А., Тимошина Е.В.* Общая теория права. — СПб: Издательский дом С.-Петербур. гос. ун-та., 2005.

23. *Рабiнович П.М.* Основы загалъной теорії права та держави: Навч. посiбник. — Вид. 6-е. — Х.: Консум, 2002.

24. *Скакун О.Ф.* Теорія держави і права (Енциклопедичний курс): Підручник. — Харків: Еспада, 2006.

25. *Сырых В.М.* Теория государства и права: Учебник для вузов. — М.: Былина, 1998.

26. Систематизація законодавства України: проблеми та перспективи вдосконалення. — К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. 2003.

27. Теорія держави і права. Академічний курс: Підручник / За ред. О.В.Зайчука, Н.М.Онiщенко. — К.: Юрінком Інтер, 2006.

28. Теория государства и права. Курс лекций / Под ред. Н.И.Матузова, А.В.Малько. — М.: Юристъ. 2004.

29. Теория государства и права / Под ред. В.М.Сырых. — М.: Юститинформ. 2004.

30. Теория государства и права. Учебник для юридических вузов и факультетов. Под ред. В.М.Корельского и В.Д.Перевалова. — М.: Издательская группа ИНФРА М — НОРМА, 1998.

31. Теория государства и права: Учебник / Под ред докт.юрид. наук, проф., засл. деятеля науки Р.А.Ромашова. — СПб: Издательство Р.Асланова «Юридический центр Пресс», 2005.

32. Теорія держави і права: Навч. посiб. / А.М.Колодiй, В.В.Копейчиков, С.Л.Лисенков та iн.; За заг. ред. С.Л.Лисенкова. В.В.Копейчикова. — К.: Юрінком Інтер, 2003.

33. Теорія держави і права: Підручник / С.Л.Лисенков та ін. — К.: Юрінком Інтер, 2005.

34. Теорія держави і права (опорні конспекти). Навч. посіб. для студ. вищ. Навч. закл. / Авт.-упоряд. Кравчук М.В. — К.: Атіка, 2005.

35. *Тимченко С.М.* Громадянське суспільство і правова держава в Україні. — Запоріжжя: Запорізький юридичний інститут МВС України, 2002.

36. *Хропанюк В.Н.* Теория государства и права: Учебное пособие для высших учебных заведений / Под ред. профессора М.Стрекозова. — М.: «Дабахов», Ткачев, Димов», 1995.

37. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемчученко (голова редкол.) та ін. — К.: Укр. енцикл., 2001.

Додаткова:

1. *Абдулаев М.И.* Права человека и закон: Историко-теоретические аспекты. СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2004. — 322 с.

2. *Абдулаев М.И., Комаров С. А.* Проблемы теории государства и права / Учебник. — СПб.: Питер, 2003.

3. Актуальные проблемы правоведения за рубежом // Проблема правового государства. Вып.2. — М., 1990.

4. *Алексеев С.С.* Право: азбука теория философия: Опыт комплексного исследования. — М: Статут, 1999.

5. Антологія української юридичної думки: В 6 т. / Редкол. Ю.С.Шемчученко та ін. — К.: Юрид. книга, 2002. — Т. 1: Загальна теорія держави і права, філософія та енциклопедія права.

6. *Арендт Х.* Джерела тоталітаризму / Пер. з англ. — К.: Дух і Літера, 2002. — С. 316–353. Арендт Х. Між минулим і майбутнім. / Пер. з англ. — К.: Дух і Літера, 2002.

7. *Бабаев В.К.* Теория государства и права. — М.: Юристъ, 2005.

8. *Байков А.М.* Теория государства и права. — Рига, 2005.

9. *Васильев А.В.* Теория государства и права: Учебник. — М.: Флинта; МПСИ, 2005.

10. *Гаек Ф.А.* Конституція свободи / Пер. з англ. М.Олійник, А.Королишина. — Львів: Літопис, 2002.

11. *Гасанов К.К.* Основные права человека: вопросы неотчуждаемости: Монография. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2003.

12. *Глухарева Л.И.* Права человека в современном мире (социально-философские основы и государственно-правовое регулирование). — М.: Юристъ, 2003.

13. *Гомьен Д., Харрис Д., Зваак Л.* Европейская конвенция о правах человека и Европейская социальная хартия: право и практика. — М.: Изд-во МНИМП, 1998. — 600 с.

14. Гражданское общество и правовое государство. — М., 1991.

15. *Дженіс М., Кей Р., Бредлі Е.* Європейське право у галузі прав людини. Джерела і практика застосування. К.: «АртЕк». 1997. — 584 с.

16. *Загайнова С.К.* Судебный прецедент: проблемы правоприменения. — М.: НОРМА, 2002.

17. *Заєць А.П.* Правова держава в контексті новітнього українського досвіду. — К.: Парламентське видавництво, 1999.

18. *Зайчук О.В., Оніщенко Н.М.* Правове регулювання та правовий вплив: взаємообумовленість та відмінність законодавства України. Проблеми та перспективи розвитку. — Вип. 6. — К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2005.

19. Законність: теоретико-правові проблеми дослідження та впровадження. — К.: Юстиніан, 2004.

20. Законодавство: проблеми ефективності. — К.: Наукова думка, 1995.

21. *Зивс С.Л.* Источники права. — М.: Наука, 1981.

22. *Кашанина Т.В.* Происхождение государства и права. Учеб. пособие. — М.: Высшая школа, 2004.

23. *Кленнер Г.* От права природі к природе права / Пер. с нем. Т.Б.Бакназар-Юзбашева; Под ред. Б.А.Куркина. — М.: Прогресс, 1988.

24. *Комаров С.А.* Общая теория государства и права: Учебник. 7-е изд. — СПб.: Питер, 2004.

25. *Лейст О.Э.* Сущность права. Проблемы теории и философии права. — М.: ИКД «Зерцало•М», 2002.

26. *Ллойд Д.* Идея права. Репрессивное зло или социальная необходимость / Пер. с англ. М.А. Юмашева. М.Ю.Юмашев, науч. ред. Ю.М.Юмашев. — М.: ЮГОНА, 2002.

27. *Мере Ж.* Принцип суверенітету. Історія та основи новітньої влади. / Пер. з фр. Л.Кононовича. — Львів: Кальварія, 2003.

28. *Мюллерсон Р.А.* Права человека: идеи, нормы, реальности. — М., 1991.

29. *Орзіх М.* Глобалізація доктрини прав людини і громадянина // Правова держава. — Вип.9. — К., 1998.

30. *Поляков А.В.* Общая теория права: Проблемы интерпретации в контексте коммуникативного подхода: Курс лекций. — СПб.: Изд. дом С.-Петербур. гос. ун-та, 2004.

31. Права человека. Учебник для вузов. Отв. ред. — чл.-корр. РАН, д.ю.н. Е.А.Лукашева. — М.: Издательство НОРМА (Издательская группа НОРМА-ИНФРА М), 2000. — 573 с.

32. Права человека: итоги века, тенденции, перспективы / Под общ. ред. чл.-корр. РАН Е.А.Лукашевой. — М.: Издательство НОРМА, 2002. — 448 с.

33. Права человека: Учеб. пособие / А.Д.Гусев, Я.С.Яскевич, Ю.Ю.Гафарова и др.; Под. общ. ред. А.Д.Гусева и Я.С.Яскевич. — Мн.: «ТетраСистемс», 2002. — 304 с.

34. Права человека: Учебное пособие / Авт.-сост. С.П.Кацубо, И.В.Кучвальская, С.Б.Лугвин. — Мн.: Амалфея, 2001. — 336 с.

35. *Рікер П.* Право і справедливість. Пер. із фр. — К.: Дух і Літера: Задруга, 1999.

36. *Ролз Дж.* Теорія справедливості / Пер. з англ. О.Мокровольський. — К.: Основа, 2001. — 822 с.

37. Теория государства и права: Курс лекций / Под ред. Н.И.Магузова и А.В.Малько. — М.: Юристъ, 1997.

38. Теория государства и права: Учебник / Под ред. В.К.Бабаева. — М.: Юристъ, 2003. — 592 с.

39. Теория государства и права: Учебник для вузов / Под ред. М.М.Рассолова, В.О.Лучина, Б.С.Эбзеева. — М.: ЮНИТИ — ДАНА, Закон и право, 2000. — 640 с.

40. *Тульчинский Г.Л.* Постчеловеческая персонология. Новые перспективы свободы и рациональности. — СПб.: Алетейя, 2002.

41. Україна: права людини в перехідний період / Під ред. В.И.Денисова, В.І.Свінтова. — К., 2001. — 184 с.

42. Хартия Европейского Союза по основным правах: Комментарий / Под. ред. д.ю.н., проф. С.Ю.Кашкина. — М.: Юриспруденция, 2001. — 208 с.

43. *Черданцев А.Ф.* Теория государства и права: Учебник для вузов. — М.: Юрайт — М, 2001. — 432 с.

ЗМІСТ

Передмова	3
Модуль 1. Теорія держави.....	5
Тема 1. Поняття, система і функції юридичної науки.....	5
Тема 2. Походження держави.....	11
Тема 3. Державна влада і держава	17
Тема 4. Держава в політичній системі суспільства	29
Тема 5. Форма держави	35
Тема 6. Механізм і апарат держави	47
Модуль 2. Демократія. Держава. Право.....	58
Тема 7. Загальне вчення про демократію.....	58
Тема 8. Правова та соціальна держава	67
Тема 9. Права людини, нації, народу та людства як загальносоціальні явища.....	74
Модуль 3. Право як система	85
Тема 10. Загальне вчення про право	85
Тема 11. Правова система. Система права. Система законодавства. Систематизація нормативно-правового матеріалу	96
Тема 12. Норми права	111
Тема 13. Правотворчість. Джерела (форми) права.....	121
Тема 14. Правовий акт. Нормативно-правовий акт. Міжнародний догівір.....	131
Модуль 4. Дія права у суспільстві	146
Тема 15. Правові відносини	146
Тема 16. Реалізація і застосування права.....	164
Тема 17. Тлумачення права.....	179
Тема 18. Правомірна і неправомірна поведінка.....	192
Тема 19. Державно-правовий примус. Юридична відповідальність...202	
Тема 20. Правова свідомість. Правова культура	210
Тема 21. Правове регулювання і його механізм	222
Тема 22. Законність і правопорядок	231
Рекомендована література	242

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Сергій Михайлович. ТИМЧЕНКО
Лариса Григорівна УДОВИКА

ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Практикум
для студентів юридичного факультету

Керівник видавничих проектів – *Б. А. Сладкевич*
Друкується в авторській редакції
Дизайн обкладинки – *Б. В. Борисов*

Підписано до друку 07.03.2008. Формат 60x84 1/16.
Друк офсетний. Гарнітура PetersburgC.
Умовн. друк. арк. 13,95 .
Наклад 1000 прим.

Видавництво “Центр учбової літератури”
вул. Електриків, 23
м. Київ, 04176
тел./факс 425-01-34, тел. 451-65-95, 425-04-47, 425-20-63
8-800-501-68-00 (безкоштовно в межах України)
e-mail: office@uabook.com
сайт: WWW.CUL.COM.UA

Свідоцтво ДК №2458 від 30.03.2006